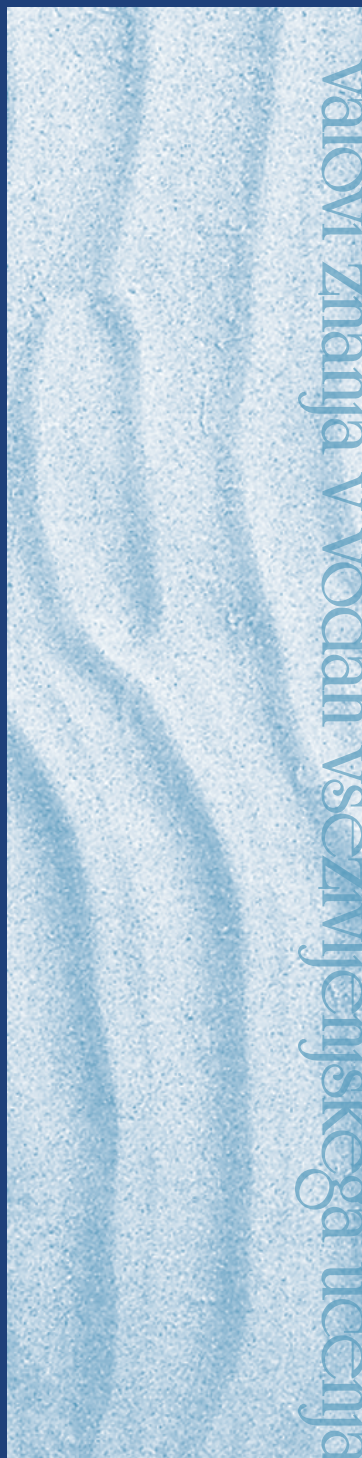

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

15 let ACS

Za kulturo učenja in družbo znanja

15 let ACS

Za kulturo učenja in družbo znanja

Ljubljana 2007

Knjigi na pot

1 Dolgo ali kratko, veliko ali malo – bogato in ustvarjalno

Navadno mislimo, da je človeški vek krajši kot obstoj posameznih ustanov, toda povprečno človeško življenje traja tako dolgo, da skoraj vsakdo preživi države, valute, politične sisteme, pa tudi številne ustanove. Na področju izobraževanja odraslih se mnogi spominjamo dela Maksima Gorkega *Moje univerze*, marsikdo ve za »šnel kurze« po drugi svetovni vojni, ki so »našim« omogočali, da so prišli do mature in celo do diplome v kratkem času, vsem so ostale v spominu delavske univerze in njihovo izobraževanje odraslih (dokvalifikacije in pridobivanje zahtevane izobrazbe za boljšo plačo), ki je prosveti omogočalo kar lepe zaslužke, polom tega področja z usmerjenim izobraževanjem, ki je v veliki meri pokopalo tudi sodelovanje gospodarstva v poklicnem izobraževanju, pa postopno preoblikovanje delavskih v ljudske univerze in nastajanje izobraževanja za tretje življenjsko obdobje in še bi lahko naštevali fragmente iz polpretekle zgodovine izobraževanja odraslih.

Ves ta razvoj in premene nosi v svoji predzgodovini tudi Andragoški center Republike Slovenije, ki je nastal v ključnem kritičnem trenutku, ko se je sedemkrat zmanjšalo število odraslih, ki so še bili vključeni v izobraževanje, ko se je število strokovnjakov za razvoj tega področja zmanjšalo za petkrat, ob tem pa je začela skokovito naraščati brezposelnost. Če upoštevamo še nizko izobrazbeno strukturo aktivnega prebivalstva, vidimo, da so bile potrebe po obnovitvi izobraževanja odraslih nujna na tradicionalnih področjih: došolanje in prekvalifikacija. Vendar so se pri razpletanju potencialnih žarišč socialnih konfliktov odpirale še nove razsežnosti izobraževanja odraslih, ki posegajo v marginalne skupine prebivalstva. Poleg prekvalifikacije in dokvalifikacije brezposelnih je bilo treba razviti tudi programe za mlajše brezposelne, ki zaradi različnih razlogov, predvsem vedenjskih motenj in tragičnih razmer, v katerih živijo, ne uspejo med rednim šolanjem dokončati niti nižjega poklicnega izobraževanja. Druga naloga, ki jo je družba postavljala izobraževanju odraslih, pa je izhajala iz hitrega staranja prebivalstva in nujnosti, da tudi starejši ohranijo vitalne funkcije in se vključujejo v življenje okolja. Med velikimi socialnimi pretresi, ki so tudi v Republiki Sloveniji spremljali demokrati-zacijo in spremljajočo privatizacijo, je postalo še bolj očitno, da je izobraževanje ena izmed ključnih možnosti za hitrejši razvoj in preprečevanje družbenih konfliktov. Spoznanje se je uveljavilo na vseh področjih naše družbe in kmalu je postalo izobraževanje splošno priznana vrednota in dobrina, ki jo kot tako sprejema večina državljanov s konsenzom najvišje stopnje. V to družbeno vzdušje se smiselno vključuje koncept učeče se družbe, ki kljub težavam dobiva zadnje čase vse vidnejše mesto v vsakdanjem življenju slehernega posameznika. Postopoma se v vse širših krogih uveljavlja prepričanje, da se izobraževanje ne konča s takšnim ali drugačnim spričevalom, da se ne zaključi nikoli, tudi če nisi prisiljen vsakih nekaj let spremeniti poklica.

Kljub temu ni težko opaziti tudi manj razveseljive strani razumevanja ter vrednotenja izobraževanja in šole. Malokdo si namreč upa priznati, da je lepo hoditi v šolo, da v šoli doživljaš številne radosti, izzive, uspehe in samo-

potrditve, čeprav ne gre vedno vse gladko in brez naporov. Še redkeje naletimo na spoznanje, da je napor, ki ga vlagamo v učenje, poplačan s številnimi radostmi, veseljem in zadovoljstvom. Ko sem pred nedavnim vprašal svoje učence, ali niso zadovoljni, ko jim uspe pravilno rešiti matematično nalogo, so me začudeno in nejeverno gledali. Nihče ni hotel biti »piflar«, nihče ni hotel priznati, da se je treba doma tudi »guliti«. Pa vseeno ne morem verjeti, da jim je takšno izkustvo neznano. Če je samoumevno, da je treba za uspeh v športu daljšo dobo vlagati veliko truda, pri učenju raje vpijemo, da imamo storilnostno naravnano šolo, kot pa da bi se osvestili, da je tudi za uspeh pri učenju potrebno naporno delo, vendar si nagrajen z notranjim zadovoljstvom, ne le s poklicnim uspehom ali denarno nagrado.

Istočasno ni težko opaziti, s kakšno zavzetostjo se isti šolarji spopadajo z modnimi intelektualnimi igrkami (tetrís, sudoku ...), kako zavzeto iščejo informacije tudi po zahtevni strokovni literaturi, če jih pooblastimo, da sami izberejo najprimernejšo pasmo bodočega hišnega ljubljénčka, kako vztrajno in temeljito proučijo navodila za uporabo novega aparata. Če to vztrajnost in ustvarjalnost primerjamo z zavzetostjo pri šolskem delu, se moramo vprašati, kaj jih zamori, ko se znajdejo v izobraževalnih sistemih. Bojim se, da postaja alternativa izobraževanju, ki vendarle razvija najdragocenejše osebnostne lastnosti, lenobno lagodje v brezdelnosti, ne da bi se zavedali, da življenje v naši civilizaciji ne sprejema mirovanja, pač pa le rast in neprestani razvoj kot alternativo nazadovanju, razkroju, propadanju.

Podobne vzporednice bi lahko navedli tudi na drugih področjih. Splošno sprejemljivo je stališče, da je izobrazba pomembna in da omogoča poklicno in celo življenjsko uspešnost. Ko pa se o tem pogovarjamo, nemalokrat ugotovimo, da se izobrazbo zamenjuje s spričevalom, ki se prevečkrat pojavlja kot (neustrezna) sopomenka za znanje in usposobljenost.

Vseeno pa ne moremo tudi mimo številnih primerov, ko se pokaže, da se omenjeno izkrivljeno razumevanje izobraževanja presega. Tudi ob spremljanju priznanj za dosežke na andragoškem področju sem spoznal, da je vse več tistih, ki so pripravljene vložiti ogromno naporov in sredstev v lastno izobraževanje, da bi uresničili cilje, ki so jim bili v preteklosti nedosegljivi. Zavedajo se, da lahko uresničijo svojo osebnost le prek učenja, za katerega ni nikoli prepozno, pa tudi ni nikoli zaključeno. Z izobraževanjem je kot s časom, ki ga ni nikoli dovolj, čeprav ga vsak dan ogromno zapravimo, ko dopuščamo, da teče v prazno.

Na tem mestu je primerno vprašanje, kaj povezuje ta niz misli s petnajstletnico Andragoškega centra Republike Slovenije. Zdi se mi, da so nakazani pojavi tesno povezani z dejavnostjo Andragoškega centra Republike Slovenije, ki opravlja razvojno in svetovalno delo na področju izobraževanja odraslih. Nakazani premiki so poleg drugih uspehov tudi rezultat prizadevanj Andragoškega centra, vendar se na vsaki stopnički odpirajo nova obzorja in novi izzivi. Na tem vzponu želim Andragoškemu centru Republike Slovenije vse pogostejše in vse večje uspehe.

dr. Zoltan Jan, državni svetnik,

predstavnik interesov vzgoje in izobraževanja v Državnem svetu Republike Slovenije

2 Za ustrezno mero entuziazma, visoke profesionalnosti in strokovne avtonomije – tudi v prihodnje

Petnajst let ni dolga doba, toda za hitro se razvijajoče področje izobraževanja odraslih bi že lahko govorili o določeni tradiciji. Tradicije, čeprav kratke, pa so tako pozitivne kot negativne, delujejo lahko pospeševalno ali zaviralno.

Čeprav se samoumevnost pozitivne ocene tradicije dela ACS zdi na prvi pogled upravičena, pa vendar stvar ni tako enoznačna. Izobraževanje odraslih namreč nenehno ogroža ukalupljanje in zdrs v tradicionalne okvire, pa ne le tiste, ki se jih pogosto neupravičeno držijo slabšalni »vzdevki šola«, »pošolanje« in podobno, pač pa tudi v lastne zanke in zapovedi svobode, proste izbire, poljubnosti in neformaliziranosti.

Eden glavnih problemov izobraževanja odraslih, ki je posledica njegove posebnosti znotraj procesov veživiljenjskega učenja, je namreč gibanje med scilo in karibdo neformalnosti in svobode na eni ter potrebe po sistematičnem razvoju in vrednotenju na drugi strani. Pričakovali bi, da sirene iz Andragoškega centra igrajo na instrumente sistematičnosti in vpenjanja v okvire, medtem ko živo dogajanje vleče na drugo stran, v hitre odzive, improvizirane rešitve in takojšnje učinke, ki jih institucionalizacija ne more zagotoviti. Ne nazadnje je tudi izobraževanje odraslih podvrženo zakonitostim

trga in pritiskom kapitala. Pa vendar ni tako. Ko opazujem delo Andragoškega centra v njegovi petnajstletni tradiciji, ugotavljam, da so čeri, med katerimi krmari, posejane še bolj na gosto. Ni vprašanje le, ali bo razvijal izobraževanje odraslih, ki bo v službi razvoja človeškega kapitala za potrebe gospodarstva, ali v službi potreb kreacije svobodnega in svobodomiselnega posameznika, pač pa tudi ali bo poleg skrbi za razvoj ustrezno skrbel tudi za refleksijo tega razvoja, ali bosta v ospredju pragmatičnost in neposredno odgovarjanje na zahteve financerjev, ali tudi skrb za to, da bo oblikoval spoznanja, ki bodo predstavljala tehten del znanosti o vzgoji in izobraževanju.

Publikacija, ki je pred nami, zgovorno kaže vso zapletenost poti, ki jo je ACS opravil med opisanimi čermi: upoštevajoč potrebo po sistemskem urejanju izobraževanja odraslih, razvoju novih programov, popularizaciji celote in posebnih delov izobraževanja odraslih, razvoju izobraževanja za potrebe gospodarstva in dviga splošne ravni pismenosti in s tem posredno kulturne ravni prebivalcev, po zagotavljanju podpore Svetu RS za izobraževanje odraslih, istočasno pa tudi po ustvarjanju možnosti za razvoj teoretskih osnov in konceptualnih razmislekov, kvantitativnih in kvalitativnih analiz, po diseminaciji teoretskih spoznanj in praktičnih znanj ter po ustvarjanju pogojev za razvoj potrebnih kompetenc za neposredno izobraževalno delo. Ob vsem tem pa je prisotna še skrb za kakovost dela; gibalo, ki ne pusti padca v tisto udobno tradicijo, ki bi lahko v ospredje postavila njeno zaviralno vlogo. Da ubežijo taki vlogi, pa pripomore tudi zahtevnost financerjev, ki nikoli niso v celoti zadovoljni z delom Andragoškega centra, saj ta nikakor noče biti samo »njihov«. In prav je tako. Le želimo si lahko, da bi zaposleni v njem tudi v prihodnje ohranjali ustrezno mero entuziazma, visoke profesionalnosti in strokovne avtonomije, o kateri priča obstoječa publikacija, in ki zagotavlja ustrezen razvoj teorije in prakse tega vse bolj pomembnega dela vseživljenjskega učenja.

dr. Janko Muršak, Oddelek za pedagogiko in andragogiko
Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

3 15 let ACS – Za kulturo učenja in družbo znanja

Ob branju pregleda petnajstletnega delovanja Andragoškega centra Slovenije se mi je kot neposrednemu uporabniku njegovih (recimo) storitev utrnilo nekaj misli, ki jih bom poskusila preliti na papir.

Potreba po ustanovitvi take institucije je okoli leta 1990 postala nuja. Usmerjeno izobraževanje je namreč v svojem desetletnem »razvoju« tudi izobraževanju odraslih povzročilo veliko škodo. Drastično je upadlo število udeležencev na področju izobraževanja odraslih, delavske univerze so izgubile ugled in status osrednjih ustanov za izobraževanje odraslih, ker se je to preselilo v šole, sledila so leta »pošolanja« javno-veljavnega izobraževanja odraslih. Posledica vsega tega je bilo ukinjanje centrov za spodbujanje in razvoj izobraževanja odraslih, ki so skrbeli za konceptualni razvoj, usposabljanje in usklajevanje različnih dejavnosti na področju izobraževanja odraslih (Zveza delavskih univerz, Sektor za izobraževanje odraslih pri Zavodu RS za šolstvo) in posledično se je na nacionalni ravni močno zmanjšalo tudi število strokovnih delavcev, ki so se ukvarjali z razvojem izobraževanja odraslih. Pretil je razpad področja, hkrati pa se je na obzorju že pojavljala velika množica ljudi, ki so zaradi razpada sistema in divjih privatizacij ostali brez dela. Nujno je bilo nekaj predugačiti, ukrepati! In tako se je leta 1991 rodil Andragoški center Slovenije.

Takrat si nihče med nami (niti najbolj smeli) ni upal napovedovati nadaljnje usode in razvoja take ustanove.

Toda od ustanovitve do danes je za vse, ki delamo v izobraževanju odraslih (neformalno, formalno, priložnostno), Andragoški center Slovenije nepogrešljiva strokovna in podporna institucija, razvijalec novosti, raziskovalec, sodelavec, svetovalec, partner in tako rekoč edini in nepogrešljivi »sogovornik« na področju izobraževanja odraslih.

Hvaležni in ponosni smo, da ga imamo, da je »naš« in da je z nami, saj se zelo dobro zavedamo, da smo predvsem z njegovo strokovno podporo razvili izobraževanje odraslih v Sloveniji do stopnje, ko smo se približali najbolj razvitim državam na tem področju v Evropi.

S tako obsežnim naborom strokovno opravljenega dela kot je prikazan v pregledu in katerega priča smo tudi mi, izvajalci izobraževanja odraslih, sopotniki na (v 15 letih) prehojeni poti, se lahko ponašajo le malokatero mednarodne institucije podobnega statusa kot je Andragoški center Slovenije.

Danes živimo v času globalizacije, hitrih sprememb in hitrega nastajanja novega znanja in novih tehnologij. Le družbe, ki sledijo novostim in se zlahka prilagajajo in prilagodijo hitrim spremembam, so lahko uspešne. Tako termin vseživljenjsko učenje postaja iz dneva v dan bolj domač in sprejemljiv.

V poplavi informacij govorimo tudi o informacijski družbi in pogosto je slišati izraz »družba znanja«. Evropska Unija je zato z Lizbonsko deklaracijo kot svojo strateško usmeritev opredelila preoblikovanje Evrope v družbo znanja in na znanju temelječega gospodarstva.

Izobraževalci odraslih smo pred novimi izzivi, ki jih pred nas postavljajo trg znanja, potrebe dela, neustrezna izobrazbena raven prebivalstva, nezaposlenost in ne nazadnje Evropa. Iščemo odgovore na vprašanja: kdo potrebuje znanje, katera znanja, čemu naj bo namenjeno, kako ga učinkovito posredovati in kako upoštevati potrebe, izkušnje, predznanje in druge življenjske okoliščine posameznika?

Smo na te izzive izvajalci v Sloveniji pripravljeni?

Ne še. Vendar zdaj, ko sem prebrala poglavje *Novi razvojni izzivi, pomembni za izobraževanje odraslih*, vem, da se tudi teh novih zahtev in trendov izvajalci ne smemo bati, kajti:

»Vsi cvetovi prihodnosti so v semenu sedanjosti.« (Kitajski pregovor)

Jelica Pegan Stemberger,

predsednica Združenja izobraževalnih institucij, g.i.z.

KAZALO VSEBINE

	KNJIGI NA POT	4
1	Dolgo ali kratko, veliko ali malo – bogato in ustvarjalno.	4
2	Za ustrezno mero entuziazma, visoke profesionalnosti in strokovne avtonomije – tudi v prihodnje	6
3	15 let ACS – Za kulturo učenja in družbo znanja	7
	KAZALO VSEBINE	8
	ZAČNIMO PRI TEMELJIH	9
4	Priložnost za inventuro	11
	DOSEŽKI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE V PRVIH PETNAJSTIH LETIH IN RAZVOJNI IZZIVI ZA PRIHODNOST	15
5	Uvod	16
	DOSEŽKI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT OSREDNJE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE USTANOVE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	17
6	Temeljni razlogi, ki so leta 1991 pripeljali do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije	17
7	Pregled dosežkov in učinkov dela Andragoškega centra Slovenije	20
8	Učinki petnajst-letnega delovanja Andragoškega centra Slovenije:	22
9	Temeljni dosežki Andragoškega centra Slovenije	24
	9.1 Strokovna podpora pri oblikovanju nacionalnega sistema vzgoje in izobraževanja	24
	9.2 Razvijanje neformalnega izobraževanja	26
	9.3 Povečevanje dostopnosti učenja za vse, zlasti za ranljive skupine odraslih	28
	9.4 Zvišanje ravni pismenosti prebivalstva	30
	9.5 Strokovne podlage za razvoj programov izobraževanja in usposabljanja odraslih	31
	9.6 Razvoj kakovosti izobraževanja odraslih	32
	9.7. Razvoj in izpeljava programov usposabljanja andragoških delavcev	33
	9.8. Svetovalna dejavnost.	34
	9.9. Promocija vseživljenjskega učenja.	35
	9.10. Informacijska podpora razvoju izobraževanja odraslih	37
	9.11. Ustvarjanje slovenske strokovne literature o izobraževanju odraslih.	38
	9.12. Razvijanje novega znanja.	38
	NOVI RAZVOJNI IZZIVI, POMEMBNI ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	39
	ZAKAJ SLOVENIJA POTREBUJE ANDRAGOŠKI CENTER KOT SREDIŠČE RAZVOJNEGA, RAZISKOVALNEGA, IZOBRAŽEVALNEGA IN SVETOVALNEGA DELA ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH.	57
	9.13. Kakšno vlogo ima pri tem raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo	57
	9.14. Utemeljitev potrebe po posebni ustanovi za raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo v izobraževanju odraslih	58
	DOSEŽKI PETNAJSTLETNEGA DELOVANJA ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE – PRILOGE.	63
10	Priloga 1: Kazalniki uspešnosti.	64
	Kazalniki uspešnosti delovanja Andragoškega centra Slovenije (1991–2006)	64
11	Priloga 2: Mednarodni projekti in članstva v mednarodnih povezavah	75
	11.1. Mednarodni projekti.	75
	11.2. Članstva ACS v mednarodnih povezavah	78
12	Priloga 3: Publicistična dejavnost ACS	79
	12.1. Publikacije ACS	79
13	Priloga 4: Razvijanje novega znanja.	88
	13.1. Doktorati s področja dela ACS	88
	13.2. Magisteriji in specializacije s področja dela ACS	88
	13.3. Diplomске naloge s področja dela ACS	88
14	Priloga 5: Fotogalerija	91

ZAČNIMO PRI TEMELJIH

V življenju otroka je 15 let dolgo obdobje, saj od rojstva do najstniških let preživi zelo vznemirljivo in tudi burno obdobje, ko dozoreva in se dejavno začena vključevati v svet odraslih in ko se začena izoblikovati na področjih, ki so za njegovo nadaljnje življenje temeljnega pomena. V življenju posamezne države pa to ni dolgo obdobje nasprotno, možna je trditev, da je to izjemno kratko obdobje, v katerem ni mogoče oblikovati vseh prvin demokracije in temeljev državotvornosti, v obeh primerih pa je v tem času mogoče postoriti zelo veliko, odstraniti marsikatero oviro in včasih tudi kakšno postaviti, čeprav nenamerno ali pa celo z dobrimi nameni. V življenju ustanove pa je to obdobje, ko se izoblikuje filozofija, podoba in vloga te ustanove, postavijo se temeljne smernice delovanja in ustvarijo odnosi z vsemi zainteresiranimi partnerji ter izoblikujejo vsebine in področja delovanja, s katerimi bogati družbeni prostor in prispeva svoj delček v mozaiku družbene in gospodarske resničnosti.

Tudi z Andragoškim centrom Slovenije je bilo tako. Ustanovljen je bil leta 1991, začel pa je resnično delovati januarja 1992 in letos praznuje svojo 15-letnico obstoja.

V Odloku o ustanovitvi Andragoškega centra Slovenije (Ur.l. RS, št. 18/1991) je zapisano, da je to javni zavod za opravljanje strokovnih nalog za potrebe izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji. Bil je zelo dobro sprejet v strokovni javnosti, zlasti izobraževalci odraslih smo ga z nestrpnostjo pričakovali, saj smo bili skoraj brez strokovne podpore, zlasti pri organizacijskih in nekaterih vsebinskih rešitvah izobraževanja odraslih. V tem začetnem obdobju so bila velika pričakovanja strokovne javnosti in tudi vseh tistih, ki so od izobraževanja pričakovali več, zato so bile tudi naloge za Andragoški center Slovenije temu primerno velike. Potrebno je bilo uskladiti terminologijo, pripraviti strokovne podlage za zakonsko ureditev tega področja ter njegovo umestitev v sistem, hkrati pa slediti sodobnim strokovnim tokovom ter jih ustrezno opredeliti v slovenskem prostoru. Začetna skupinica zanesenjakov, ki jo je vodil direktor dr. Zoran Jelenc in v kateri je bila tudi kasnejša direktorica dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je opravila res veliko, pionirsko in v posameznih segmentih tudi vizionarsko delo ter postavila temelje sodobnemu pojmovanju izobraževanja odraslih kot segmenta širšega in vseobsežnega področja vseživljenjskega učenja. Svoje poslanstvo je videl v sinergičnem razvoju raziskovalnega, razvojnega, izobraževalnega, svetovalnega, informacijskega in promocijskega dela ter v kritičnem spremljanju dogajanj, spodbujanju inovacij in odpiranju v mednarodni prostor.

V svoje raziskovalne in razvojne time je vključeval strokovnjake iz univerz kakor tudi praktike ter druge partnerje ter oblikoval dobro bazo strokovne literature, usposobil številne strokovne delavce na področju izobraževanja odraslih, uvedel nove modele učenja in izobraževanja odraslih ter še posebej zavzeto skrbel za neformalne oblike izobraževanja in učenja, ki tržno niso zanimivi, so pa nujni spodbujevalci k učenju in osebni rasti.

Andragoški center Slovenije se je uveljavil in postal prepoznaven tudi v mednarodnem prostoru, v določenih krogih je tudi vodilni oblikovalec politike izobraževanja in učenja odraslih ter iskan partner v mednarodnih projektih.

Komparativne in nedvoumne prednosti Andragoškega centra Slovenije je mogoče zapisati takole:

- Je prvi javni zavod, ki je uspešno povezoval zasebni in javni sektor v skupno mrežo izvajalcev izobraževanja odraslih.
- Je prvi javni zavod za raziskovalno in razvojno dejavnost na področju izobraževanja odraslih, ki je uspešno združeval več interesov v skupni interes v smislu vseživljenjskosti učenja že od leta 1995.
- Je prvi javni zavod, ki načrtno in sistematično promovira učenje in izobraževanje ter povezuje izvajalce in uporabnike v smislu ugotavljanja potreb.

- Ima zelo dobro izobrazbeno strukturo zaposlenih s široko splošno družboslovno izobrazbo in z razvojno–raziskovalnimi izkušnjami.
- Ima izjemno prednost, saj lahko sam raziskuje, razvija in implementira ter spremlja in spreminja nove modele izobraževanja.
- Ima zelo dobre modele evalvacije programov in projektov, saj ima izdelane evalvacijske inštrumentarije za spremljanje implementacije le-teh.

Svoje komparativne prednosti je znal Center dobro uveljaviti, a je ob tem nekoliko zanemaril lastno promocijo v širši javnosti.

Po petnajstih letih se je na mednarodni in tudi nacionalni ravni veliko spremenilo. Slovenija je postala članica Evropske zveze ter drugih mednarodnih povezav in združenj. Zanj so značilne podobne razvojne spremembe in izzivi kot za večino drugih držav članic EU, kar pomeni, da se prebivalstvo stara, narava trga se zelo hitro spreminja, prav tako se hitro spreminja in razvija informacijska in druga tehnologija, proces globalizacije pa povzroča nenehno spreminjanje pogojev dela in življenja. Zaznavna je tudi večja socialna razslojenost, vendar je te razlike mogoče zmanjšati prav z izobraževanjem in usposabljanjem, kajti prav s tem omogočamo posameznikom osebno rast, zaposlitev, blaginjo in večjo socialno varnost, družbi pa razvoj, napredek in socialno kohezijo.

Učenje se ne more in ne sme končati ob izstopu iz rednega začetnega izobraževanja, kar pomeni, da naj učenje spremlja vsakega posameznika skozi vse njegovo življenje in delo ter mu tako zagotavlja ohranitev konkurenčnosti na trgu dela, pa tudi v socialni sferi. Zato mora biti zagotovljena dostopnost do učenja, na voljo morajo biti kakovostni in ustrezno oblikovani programi ter usposobljeni izvajalci tudi v kasnejšem življenjskem obdobju.

Prav vsa ta nova dejstva in izzivi postavljajo Andragoški center Slovenije v novo vlogo, saj mora pripraviti strokovne podlage za izboljšanje možnosti za učenje zlasti odrasli populaciji, predvsem pa tistim, ki so prikrajšani in imajo težji dostop do znanja. Pomembno je, da se jim ga približa z novimi pristopi in metodami dela, vrednotenjem že usvojenega znanja, predvsem pa, da se jih seznanijo z možnostmi, ki so jim na voljo. Ob tem pa je potrebno sodelovati z vsemi partnerji doma in širše ter uporabiti že dosežene razvojne potenciale, jih primerno prilagoditi in uporabiti, kajti dostopnost do informacij ni bila nikoli tako obsežna in tako neomejena kot je sedaj, vendar to pomeni tudi večjo odgovornost do uporabe teh informacij, za njihovo vključevanje v življenje in delo.

Prav zaradi tega vidim Andragoški center Slovenije kot vodilno nacionalno ustanovo na področju razvoja in raziskovanja izobraževanja odraslih ter kot partnerja pri udeležanju strategije vseživljenjskega učenja, ki se bo znal hitro, prožno in učinkovito odzvati na izzive družbene resničnosti. S tem bo lahko pomembno prispeval k razvoju človeškega, kulturnega in socialnega kapitala, saj so največja primerjalna prednost Slovenije samozavestni, izobraženi, učeči se državljani, sposobni za soočanje s spremembami in odločni spreminjati življenjsko in delovno okolje, lokalno in globalno.

In za to se je potrebno, predvsem pa vredno truditi. Seveda vsega dela ne moremo opraviti sami, brez sodelovanja in podpore tistih, ki so z nami delili dosedanjo resničnost in ustvarjali skupno prihodnost. Vsem se iskreno zahvaljujemo in priporočamo tudi v prihodnje, kajti le tako bomo lahko uresničili našo vizijo in udeležili svoje poslanstvo. Med nepogrešljivimi strateškimi partnerji, ki naše delo vse od ustanovitve podpirajo in omogočajo, bi se radi še posebej zahvalili Ministrstvu za šolstvo in šport ter Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. Dolgoročnega sodelovanja z njima smo resnično veseli, seveda pa upamo, da bodo – v duhu strategije vseživljenjskega učenja – vzpostavljena uspešna partnerstva tudi z drugimi, vladnimi in nevladnimi, področji.

dr. Slavica Černoša,
v. d. direktorice ACS

4 Priložnost za inventuro

Obletnice so, ne le v življenju posameznikov, ampak tudi ustanov, izziv, da se izmeri daljo in nebeško stran. Izrabili smo torej priložnost in naredili inventuro, ugotovili, kje smo, zdaj pa prisluškujemo signalom na obzorju, da bi ubrali najboljšo pot med tistimi, ki vodijo v prihodnost.

Ustanovitev ACS je tesno povezana z dogajanjem v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in procesi osamosvajanja. V Sloveniji so namreč tedaj tekle tudi poglobljene razprave o razvojnih prednostih Slovenije¹, pri čemer so bile analize o kapitalu znanja, ki so bile izdelane, zaskrbljujoče. Leta 1981 smo imeli komaj 2,6 % odraslih z visoko izobrazbo (danes univerzitetno) in 2,7 % z višjo ter komaj 17,1 % s srednjo izobrazbo². Strokovnjaki – ne le andragogi – so si bili edini, da samo z izobraževanjem mladine ne bo mogoče korenito spremeniti razmer, pač pa bo treba nekaj narediti tudi za večanje kapitala znanja med odraslim prebivalstvom. Rojevati se je začela zamisel o nacionalnem strokovnem centru, ki bi skrbel za nemoten razvoj izobraževanja odraslih. Ena izmed takih prelomnic je bil prav gotovo posvet Andragoškega društva – ADS (Bled, 19. in 20. oktober 1984), na katerem je bil oblikovan naslednji predlog: *Menimo, da bi bilo za boljši in bolj usklajen strokovni razvoj izobraževanja odraslih nujno, da bi za potrebe naše republike zasnovali andragoški center, ki bi razvijal informacijsko, dokumentacijsko, svetovalno, razvojno–raziskovalno in usklajevalno funkcijo za področje izobraževanja odraslih.*³

Ta sklep je sprožil povsem konkretne priprave na ustanovitev take ustanove. Osrednjo vlogo je prevzela skupina raziskovalcev, zbranih okrog dveh raziskovalnih projektov Pedagoškega inštituta Slovenije⁴ in sodelujočih pri pripravi ekspertize *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje – Strokovne podlage za področje izobraževanja odraslih*⁵. V teh študijah je bil koncept nove ustanove podrobneje razdelan. Poudarjena je bila njena prihodnja raziskovalna vloga, skrb za strokovno povezovanje organizacij za izobraževanje odraslih, priprava predlogov za sistemsko urejanje in razvoj izobraževanja odraslih, izdelovanje strokovnih ekspertiz in elaboratov, razvijanje programiranja, sodobnih pristopov in metod, izvajanje izobraževanja strokovnjakov, zagotavljanje informacijske, publicistične in založniške dejavnosti ter razvijanje sodelovanja v mednarodnem omrežju.

Videti je bilo, da se je Slovenija sredi osemdesetih let zavedla potrebe po odpiranju novih poti, oblik, virov, metod in možnosti učenja v vseh starostnih obdobjih, vseh okoliščinah in za najrazličnejše namene, vendar je dr. Zoran Jelenc, prvi direktor ACS, do te trditve zadržan⁶: *Slovenija se tedaj še ni zavedala tega, kar trdite. Tedaj ali še prej smo na to opozarjali predvsem (ali le) najbolj razgledani in zagnani andragogi, ki smo delovali na Filozofski fakulteti (Ana Krajnc), Zvezi delavskih univerz Slovenije (Tilka Blaha, Jože Valentinčič) in v Andragoškem društvu Slovenije – ADS (poleg že navedenih še Štefan Huzjan), ki jim lahko pripišemo pionirsko*

¹ Analiza razvojnih možnosti SR Slovenije v obdobju 1986–1995/2000. Priloga Poročevalca Skupščine SR Slovenije. Ljubljana, 16. 3. 1984.

² Prav tam.

³ Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. Gradivo s posveta ADS, ki je bil na Bledu, 19. in 20. oktobra 1984, Ljubljana, Delavska enotnost., str. 94 (1985).

⁴ Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije in Sistemsko–konceptualne podlage za zakonsko urejanje izobraževanja odraslih

⁵ Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje. Izobraževanje odraslih: strokovne podlage (1991). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

⁶ O nalogah Andragoškega centra Slovenije ob ustanovitvi, dandanes in v prihodnje, pogovor z dr. Zoranom Jelencem, prvim direktorjem ACS (1991–1996), Slavica Borka Kucler, Novičke, januar 2007, str. 13–17

vlogo pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji. Slovenska izobraževalna politika je bila tedaj v nekakšni slepi ulici, ki jo najbolj označuje neuspešen poskus uveljavljanja tim. »usmerjenega izobraževanja«. In dodaja: »Za ustanovitev Andragoškega centra se je bilo treba zelo vztrajno in odločno boriti ne le s politiki, temveč tudi z neozaveščenimi praktiki v izobraževanju odraslih, ki te potrebe niso videli in so se bali morebitne konkurence nove ustanove.«

Odprto je torej ostalo vprašanje politične volje za uresničitev zamisli. Ta korak sovпада z osamosvojitvijo Slovenije in pomeni korenit zasok v vrednotenju pomena izobraževanja odraslih v politiki, raziskovanju, razvoju in praksi izobraževanja odraslih. Desetletje prizadevanj je obrodilo sadove. Na tedanjih ministrstvih za šolstvo, znanost in šport ter za delo, družino in socialne zadeve so pobudam prisluhnili in tako je Izvršni svet Skupščine republike Slovenije leta 1991 ustanovil Andragoški center Slovenije ⁷. Tedanji minister za šolstvo in šport, dr. Peter Vencelj, se rojstva ACS spominja takole ⁸: *»Prizadevanja za ustanovitev andragoškega centra segajo že v čase pred demokratičnimi spremembami v Sloveniji, vendar v preteklosti ni bilo zadostnega soglasja in podpore tej zamisli. Mnenja so se križala, tako na strokovnih osnovah, kakor tudi v političnih in idejnih izhodiščih. S tem vprašanjem smo se soočili takoj po demokratičnih volitvah tudi v tedanjem komiteju za vzgojo, izobraževanje ter telesno kulturo, ki sem ga vodil. Prevladalo je stališče, ki sem ga tudi sam ves čas zagovarjal, da moramo oblikovati sistem vseživljenjskega izobraževanja, in da naj to nalogo opravi na področju izobraževanja odraslih andragoški center. Jasno je bilo, da je bil vsaj del programov delavskih univerz, predvsem dotedanje idejno-politično izobraževanje, neuporaben. Potrebno je bilo postaviti nova, jasna programska izhodišča.«* S sadovi svojega dela naj bi bil ACS torej desna roka – tako razvojnim projektom vlade kot tudi mreži izvajalcev vseživljenjskega učenja, še posebej izobraževanja odraslih, po vsej državi.

Za nami je 15 let strokovnega dela na področjih raziskovanja, razvoja, izobraževanja, svetovanja, informacijske podpore in promocije izobraževanja odraslih. Neločljivi del naših nalog je spremljanje izobraževalne ponudbe v slovenskem prostoru ter ozaveščanje prebivalstva o nujnosti kakovostnega in množičnega, formalnega in neformalnega učenja, v vseh življenjskih obdobjih. V sodobnem, nenehno spreminjajočem se, svetu je namreč pripravljenost na usvajanje novih znanj, veščin in zmožnosti nepogrešljivi dejavnik razvoja, saj dviguje kulturno raven življenja v državi, uravnava razmerja na trgu delovne sile in preprečuje odrinjenost ogroženih skupin prebivalstva na družbeno obrobje. Gospa Elizabeta Skuber, vodja sektorja za vseživljenjsko učenje in štipendiranje pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, je o tem segmentu našega delovanja zapisala⁹: *»K razvijanju učečega se delovnega in življenjskega okolja je ACS prispeval z inovativnimi pristopi, katerih rezultat je povečanje dostopnosti učenja za vse, zlasti pa za ranljive skupine odraslih: za osipnike (Projektno učenje za mlajše odrasle), za odrasle z neustreznimi pisnimi spretnostmi oziroma ključnimi kompetencami na področju sporazumevanja, računanja in socialnih spretnosti (Programi*

⁷ Odlok o ustanovitvi Andragoškega centra Slovenije, Uradni list RS, št. 18/1991, št. 12/1999 (zadnja nsprememba).

⁸ Prof. dr. Peter Vencelj, O rojstvu Andragoškega centra Slovenije, Novičke, januar 2007, str. 12–13

⁹ Elizabeta Skuber, Premislek o doseženem kot spodbuda za naprej, Novičke, januar 2007, str. 10–11

UŽU - usposabljanje za življenjsko uspešnost za različne ciljne skupine: mlade brezposelne, osebe s posebnimi potrebami, zaposlene v panogah v prestrukturiranju). Razvoj študijskih krožkov je omogočil tudi nove možnosti za učenje slepih in slabovidnih, ostarelih, bolnikov, invalidov, mladih prestopnikov in zapornikov! K povečanju in bolj pravični porazdelitvi dostopa do vseživljenjskega učenja pomembno prispevajo tudi novosti ACS v izobraževalni infrastrukturi: regionalna sve-tovalna središča (koncept, postavljen v prvem Nacionalnem akcijskem programu zaposlovanja 2002-2006, po katerem danes deluje že 16 središč), omrežje 34 središč za samostojno učenje, omrežje svetovalcev za kakovost, omrežje 13 centrov Vseživljenjskega učenja, omrežje 25 območnih in tematskih koordinatorjev Tedna vseživljenjskega učenja in še bi lahko naštevala.

Na ACS uveljavljamo strokovna spoznanja v razvojnih projektih in lastni izobraževalni praksi. Zavedamo se, da lahko kakovostne dosežke zagotovimo le s strokovno odprtostjo ter povezovanjem različnih dejavnikov in področij. V stroki se zato trudimo naloge oplemenititi z raziskovalnim delom in uveljavljanjem novih spoznanj v andragoški praksi ter v najširše zasnovanih projektih vseživljenjskega učenja. Odprti smo v svet. Preučujemo uspešne tuje učne oziroma izobraževalne prijeme in najboljše prilagajamo našim lastnim potrebam, upoštevajoč kulturo učenja v domačem okolju. Vpetost ACS v mednarodne raziskovalne mreže in druga mednarodna partnerstva pa je prispevala tudi k uveljavljanju slovenskega znanja in stroke v tujini.

Ocene kakovosti in potrebnosti našega dela seveda ne moremo opraviti sami, temveč le skupaj z vsemi, ki naše delo potrebujejo in omogočajo. Minister za šolstvo in šport, dr. Milan Zver, je svoj pogled na delo ACS izrazil takole¹⁰: »...Sektor izobraževanja odraslih brez Andragoškega centra ne bi dosegel tega, kar doseže, saj je vir strokovnih rešitev kadrovske prav tu! Področje izobraževanja odraslih se resnično veča, tudi čedalje več evropskega denarja se mu namenja. Temu se bodo morale prilagoditi tudi šole in ostali izvajalci izobraževanja.«

Prvi korak pa smo vendarle naredili kar sami in iz poskusa »inventure« ter ugotavljanja, kam nas umeščajo razvojni tokovi vseživljenjskega učenja, ki jih določajo silnice političnega, gospodarskega, kulturnega, okoljskega, demografskega in informacijskega razvoja, je nastal dokument¹¹, ki govori o dosežkih in razvojnih usmeritvah ACS kot osrednje slovenske razvojno–raziskovalne ustanove za izobraževanje odraslih. Ugotovitve, ki jih dokument vsebuje, so podprte z zbirkami podatkov o domačih in mednarodnih projektih, izdanih strokovnih publikacijah ter o dosežkih pri razvijanju novega znanja. Besedilo je nastalo z namenom, da ga ponudimo v premislek politiki, stroki in izvajalcem izobraževanja odraslih, da bi tako prispevali h kakovosti dialoga, ki je potreben, da bi skupaj zarisali poteze novih ustvarjalnih obzorij.

Slavica Borka Kucler

¹⁰ O prispevku Andragoškega centra Slovenije k razvoju področja izobraževanja odraslih in umeščenosti zavoda v celotni sistem vseživljenjskega učenja v Sloveniji

¹¹ Dosežki in razvojne usmeritve Andragoškega centra Slovenije kot osrednje slovenske razvojno–raziskovalne ustanove za izobraževanje odraslih (november 2006)

DOSEŽKI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE V PRVIH PETNAJSTIH LETIH IN RAZVOJNI IZZIVI ZA PRIHODNOST

Besedilo je septembra in oktobra 2006 pripravila skupina, ki jo je imenoval kolegij v. d. direktorice ACS, v sestavi: Sonja Klemenčič (vodja), dr. Slavica Černoša, dr. Angela Ivančič, mag. Ester Možina, mag. Tanja Možina in mag. Tanja Vilič Klenovšek¹².

Pričujoči elaborat so s podatki in posameznimi deli besedila sooblikovali mnogi drugi sodelavci, zaposleni v tem času na Andragoškem centru Slovenije. Pomemben prispevek k oblikovanju pogleda na opravljeno delo je prispevala Olga Drogenik, od ustanovitve do marca 2003 namestnica direktorja/-ice Andragoškega centra Slovenije.

---

¹² Pri pripravi besedila je bilo deloma uporabljeno interno gradivo ACS, Strategija razvoja Andragoškega centra Slovenije v obdobju 2005 do 2010 (november 2004–januar 2005), ki ga je pripravila delovna skupina v sestavi Sonja Klemenčič (koordinatorka), mag. Zvonka Pangerc Pahernik, mag. Ester Možina, mag. Tanja Vilič Klenovšek, Metka Svetina in mag. Margerita Zagamajster.

5 Uvod

Pričujoče besedilo je nastalo v petnajstem letu delovanja Andragoškega centra Slovenije kot pregled opravljenega dela in učinkov tega dela v sistemu izobraževanja odraslih v Sloveniji ter omrežju izvajalcev tega izobraževanja. Predvsem pa je nastalo kot odziv in pripomoček za presojo ob razmišljanju, da Slovenija take ustanove kot je Andragoški center Slovenije, ne potrebuje (več). V letu 2006 smo se namreč srečevali z bolj ali manj jasno izraženimi zamislimi, da bi Andragoški center Slovenije pridružili kakšni drugi, »podobni« ustanovi in tako z njegovimi strokovnjaki okrepili delovanje nekaterih drugih ustanov, ali da bi ga preprosto razpustili.

Zaposleni na Andragoškem centru Slovenije, zavezani ideji vseživljenjskega učenja in poslanstvu, ki ga vidimo v raziskovalni, razvojni, izobraževalni in svetovalni podpori tako izobraževalni politiki kot praksi izobraževanja odraslih, ki je vitalni del strategije vseživljenjskega učenja, se zavedamo, da je lahko nacionalna ustanova, kakršna je danes Andragoški center Slovenije, samo ena izmed organizacijskih rešitev za uresničevanje opredeljenega poslanstva. Želimo pa pokazati, kaj pomeni takšna ustanova v nacionalnem sistemu vzgoje in izobraževanja. Zato smo pobrskali po zgodovini in prikazali, kateri razlogi so strokovnjake in politiko privedli do tega, da je bil leta 1991 ustanovljen Andragoški center Slovenije. Prikazujemo tudi opravljeno delo in njegove učinke; kjer je le mogoče navedbe spremljajo oziroma podpirajo oprijemljivi, vsebinski in/ali kvantitativni podatki.

Naredili smo tudi pregled razvojnih izzivov, pred katerimi je Slovenija danes, in ocenili, na katerih področjih bo nanje zelo težko odgovoriti brez razvitega in obsežnega izobraževanja odraslih. Na koncu pa navajamo argumente, ki potrjujejo pomen zadostne raziskovalne, razvojne, izobraževalne in svetovalne podpore izobraževanju odraslih. Tako podporo lahko nudi le načrtno in ustrezno organizirano delovanje večje skupine strokovnjakov. Ali povedano konkretno: zavzemamo se za ohranitev Andragoškega centra Slovenije, hkrati pa, seveda, ne zanikamo potrebe po nenehnem presojanju in izboljševanju naše notranje organiziranosti pa tudi po načrtnem povezovanju in sodelovanju z domačimi in tujimi partnerji za še boljše uresničevanje našega poslanstva.

DOSEŽKI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT OSREDNJE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE USTANOVE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

6 Temeljni razlogi, ki so leta 1991 pripeljali do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije

Ustanovitev Andragoškega centra Slovenije (v nadaljevanju ACS) je tesno povezana z dogajanjem v izobraževanju odraslih v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in s procesi osamosvajanja. Najodločilnejša je bila verjetno reforma sistema vzgoje in izobraževanja, ki je pripeljala tudi do spremembe zakonodaje. Tako je Zakon o usmerjenem izobraževanju¹³ opredelil enotnost sistema vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih. Zaradi domneve, da je izobraževanje otrok, mladine in odraslih mogoče poenotiti tako na konceptualni kot izvedbeni ravni, so bile odpravljene skoraj vse možnosti za drugačno izpeljavo formalnega izobraževanja odraslih, ljudskim univerzam, ki so bile večinske izvajalke tega izobraževanja, pa je bilo z mnogimi birokratskimi ovirami skoraj onemogočeno, da bi izvajale osnovnošolsko¹⁴ in srednješolsko javno-veljavno izobraževanje odraslih. Posledice tega so bile:

- **drastično zmanjšanje števila odraslih v programih za pridobitev izobrazbe**, saj je obseg vpisa z okrog 20.000 odraslih v srednješolskih programih zmanjšal na 3.300. To se je zgodilo predvsem zato, ker ljudske univerze tega izobraževanja niso smele več izvajati, srednje in osnovne šole za mladino in otroke pa izobraževanja odraslih niso razvile. Potrebovali smo kar dobrih 15 let, da smo vnovič dosegli že doseženo, a k temu je bistvo pripomogel šele Vladni program Izobraževanje 5.000 brezposelnih;
- **močno pošolanje javnoveljavnega izobraževanja odraslih**: trajalo je skoraj dvajset let, da so dobila opozorila andragoških strokovnjakov o nujnosti drugačnih prijemov v izobraževanju odraslih ustrezno mesto v nacionalni izobraževalni politiki in zakonodaji (Zakon o izobraževanju odraslih, 1996; strokovne podlage za Nacionalni program izobraževanja odraslih, 1998; Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000);
- **odmiranje strokovnih centrov za spodbujanje in razvoj izobraževanja odraslih na nacionalni ravni**, ki so skrbeli za konceptualni razvoj, usposabljanje in usklajevanje različnih dejavnosti na svojem področju: Zveza delavskih univerz Slovenije¹⁵, sektor za izobraževanje odraslih na Zavodu RS za šolstvo¹⁶, Skupnost izobraževalnih centrov Slovenije¹⁷. To dogajanje je

¹³ Zakon o usmerjenem izobraževanju, Uradni list SRS, št. 11/80.

¹⁴ Zakon o osnovni šoli, Uradni list SRS, št. 5/80. Zakon o osnovni šoli je v prvi različici odpravil možnost osnovnošolskega izobraževanja odraslih na ljudskih univerzah in ga prenesel na osnovne šole za otroke. Šele na pobudo Zveze sindikatov Slovenije, leta 1986, je bilo to znova omogočeno.

¹⁵ Močna strokovna služba, ki je prirejala odmevne strokovne posvete in skrbelo za bogato andragoško založniško dejavnost, je bila odpravljena, ohranili sta se le dve delovni mesti.

¹⁶ Sektor je deloval kot center raziskovalnega in razvojnega andragoškega dela, andragoškega usposabljanja; bil je tudi založnik andragoške strokovne literature. Po sprejetju Zakona o usmerjenem izobraževanju je bil razpuščen.

¹⁷ Skupnost je koordinirala različne dejavnosti za potrebe izobraževalnih centrov v delovnih organizacijah in je bila vseskozi pomembno mesto srečevanja strokovnjakov praktikov. V začetku devetdesetih je prenehala delovati.

opisano tudi v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji¹⁸: »Razvojne in svetovalne službe v nacionalnih ustanovah so po reformi v osemdesetih letih praktično opustile delo za izobraževanje odraslih. Število strokovnih delavcev, ki so razvijali izobraževanje odraslih, se je zmanjšalo s 25 na 5 (v Zavodu RS za šolstvo in šport z 11 na 1; v Zvezi ljudskih univerz s 7 na 2; v Skupnosti izobraževalnih centrov s 3 na 1, leta 1992 je bila služba celo opuščena; v Gospodarski zbornici Slovenije s 4 na 1).« Izobraževanje odraslih se je tako v osemdesetih letih znašlo brez že uveljavljenih centrov, ki so mu v preteklosti omogočali strokovno rast. Oddelek za pedagogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki je razvijal tudi izobraževanje andragogov, te vloge ni prevzel, saj je povezoval le svoje diplomante. Le deloma je vrzel zapolnil Center za funkcionalno izobraževanje pri tedanji Visoki šoli za organizacijo dela, ki je dokaj uspešno razvijal različne programe strokovnega spopolnjevanja andragoških delavcev (različnih strokovnih profilov).

Na drugi strani so se v Sloveniji v osemdesetih letih že začeli dogajati procesi, ki so pripeljali do osamosvojitve. Bili smo priča poglobljenim razpravam o razvojnih prednostih Slovenije¹⁹, analize o kapitalu znanja, ki so bile izdelane v tem času, pa so zbujale skrb. Leta 1981 smo imeli komaj 2,6 odstotka odraslih z visokošolsko izobrazbo (danes univerzitetno) in 2,7 odstotka z višješolsko ter komaj 17,1 odstotka s srednješolsko izobrazbo²⁰. Različni strokovnjaki, ne le andragogi, so se strinjali, da samo z izobraževanjem mladine ne bo mogoče korenito spremeniti razmer, pač pa bo treba nekaj narediti tudi za večanje kapitala znanja med odraslim prebivalstvom.

Med poglavitnimi razlogi, ki so pripomogli k ustanovitvi ACS, je bil torej paradoksen položaj v 80. letih prejšnjega stoletja: potrebe po izobraževanju odraslih so bile čedalje večje, sistem izobraževanja odraslih pa je bil – zaradi neustrezne šolske politike – skoraj uničen.

Zato ni čudno, da se je v osemdesetih letih zelo okrepila dejavnost Andragoškega društva Slovenije, ki je sicer volontersko prevzelo veliko vlog nekdanjih strokovnih centrov. Opozarjati je začelo tudi na nerazrešena sistemska in razvojna vprašanja. Seveda pa delo društva ni moglo v celoti zapolniti vseh nastalih vrzeli. Zato so se kmalu začela pojavljati razmišljanja, da je treba ustanoviti nacionalni strokovni center, ki bo skrbel za nemoten razvoj izobraževanja odraslih. Ena izmed prelomnic je bil prav gotovo posvet Andragoškega društva Slovenije, 19. in 20. oktobra 1984 na Bledu, na katerem se je zbralo prek 100 andragoških delavcev, udeležili pa so se ga tudi najvidnejši strokovnjaki, ki so se tedaj ukvarjali z vprašanji razvoja kadrov. Na tem posvetu je bil oblikovan takle predlog: »**Menimo, da bi bilo za boljši in bolj usklajen strokovni razvoj izobraževanja odraslih nujno, da bi za potrebe naše republike zasnovali andragoški center, ki bi razvijal informacijsko, dokumentacijsko, svetovalno, razvojno–raziskovalno in usklajevalno funkcijo za področje izobraževanja odraslih.**«²¹

Ta sklep je sprožil povsem konkretne priprave na ustanovitev take ustanove. Priprave so v prvih letih potekale še vedno v okviru Andragoškega društva Slovenije kot promotorja te ideje in pripravljavca potrebnih strokovnih rešitev, pozneje pa je to

¹⁸ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (1995). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.

¹⁹ Analiza razvojnih možnosti SR Slovenije v obdobju 1986–1995/2000. Priloga Poročevalca Skupščine SR Slovenije. Ljubljana, 16. 3. 1984.

²⁰ Prav tam

²¹ Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. Gradivo s posveta Andragoškega društva Slovenije, ki je bil 19. in 20. oktobra 1984 na Bledu (1985). Ljubljana, Delavska enotnost, str. 94.

vlogo prevzela skupina raziskovalcev (isti ljudje kot pred tem v Andragoškem društvu Slovenije), zbranih okrog dveh raziskovalnih projektov²² in sodelujočih pri pripravi ekspertize *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje – Strokovne podlage za področje izobraževanja odraslih*²³. V teh študijah je bil koncept nove ustanove podrobneje obdelan. Poudarjena je bila njena **raziskovalna vloga** (temeljno in aplikativno raziskovanje), **skrb za strokovno povezovanje organizacij za izobraževanje odraslih**, priprave **predlogov za sistemsko urejanje in razvoj izobraževanja odraslih**, izdelovanje **strokovnih ekspertiz in elaboratov**, **razvijanje programiranja, sodobnih prijemov in metod**, **izobraževanje strokovnjakov**, **skrb za informacijsko, publicistično in založniško dejavnost** ter **spodbujanje mednarodnega sodelovanja**.

Tako se je postopno oblikovala zasnova nove ustanove, ki je iz prvotnih obrisov vse bolj dobivala jasnejšo podobo²⁴. Bolj kot vprašanje koncepta ustanove je bilo v zadnjih letih pred ustanovitvijo odprto vprašanje politične volje, da se zagotovijo možnosti za njeno ustanovitev. Ustanovitev ACS oktobra 1991 sovpada z osamosvojitvijo Slovenije in pomeni korenit zasuk v vrednotenju pomena izobraževanja odraslih v politiki, raziskovanju, razvoju in praksi izobraževanja odraslih. V Odluku o ustanovitvi²⁵ je dejavnost ACS opredeljena tako:

- 1 pripravlja strokovne podlage za razvoj sistema izobraževanja odraslih,
- 2 razvija in vzdržuje informacijski sistem za potrebe izobraževanja odraslih,
- 3 opravlja svetovalno delo za izobraževalne organizacije, ki izobražujejo odrasle,
- 4 organizira in izvaja izpopolnjevanje in usposabljanje andragoških kadrov,
- 5 opravlja raziskovalno in razvojno delo,
- 6 razvija strokovne podlage za programiranje,
- 7 razvija strokovne podlage za organizacijo izobraževanja odraslih,
- 8 razvija strokovne podlage za pripravo nacionalnega programa,
- 9 daje pristojnim organom predloge normativov in standardov,
- 10 daje pristojnim organom predloge ukrepov za pospeševanje izobraževanja odraslih.

Dokončno je bil ACS umeščen v zdajšnji sistem vzgoje in izobraževanja z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja²⁶, ki je bil sprejet leta 1996. V njegovem 28. členu je namreč opredeljeno, da razvojno in svetovalno delo v vzgoji in izobraževanju za področje izobraževanja odraslih opravlja ACS, v 29. členu pa so njegove naloge opisane na splošno, kot: priprava strokovnih podlag za strokovni svet izobraževanja odraslih, spremljanje poskusov, svetovalno delo, organiziranje stalnega strokovnega izobraževanja, priprava metodologije za učbenike ... Podrobnejša opredelitev nalog je prepuščena aktu o ustanovitvi, ki ga sprejme Vlada RS. V tem aktu, ki je bil sprejet leta 1999²⁷, je dejavnost ACS opredeljena podobno kot v prvem odluku, le natančneje.

²² Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije in Sistemsko-konceptualne podlage za zakonsko urejanje izobraževanja odraslih, Pedagoški inštitut Slovenije. Del besedila druge raziskave je objavljen v Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih (1991), Ljubljana, Pedagoški inštitut.

²³ *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje. Izobraževanje odraslih: strokovne podlage* (1991). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

²⁴ Pozneje, leta 1991, je bil pripravljen tudi Projekt za ustanovitev Centra za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji. Ljubljana, januar 1991.

²⁵ Odluk o ustanovitvi Andragoškega centra Slovenije, Uradni list RS, št. 18/1991.

²⁶ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Uradni list RS, št. 12/96, 23/96, 22/2001, 64/2001.

²⁷ Uradni list RS, št. 12/1999.

7 Pregled dosežkov in učinkov dela Andragoškega centra Slovenije

Ustanovitev ACS in njegovo delovanje v prvih petnajstih letih so zaznamovale korenite politične, socialne in ekonomske spremembe, katerih sad je bila tudi ustanovitev samostojne države, v letu 2004 pa tudi vstop Slovenije – kot najuspešnejše nove članice – v družino evropskih skupnosti. Spremembe so močno vplivale na položaj posameznikov, civilne družbe, podjetij in politike. Posameznikom je bilo nenadoma na voljo bistveno manj brezplačnih ali cenovno dosegljivih javnih storitev na področjih, ki so za kakovost življenja najpomembnejša (izobraževanje, stanovanjsko gospodarstvo, zdravstvo, stalnost zaposlitve). V tem obdobju se je porušila utečena karierna pot »šola–zaposlitev–upokojitvev« in z njo povezan sistem zagotovljene socialne varnosti. Posameznikovo prilagajanje na krčenje možnosti in prevzemanje individualne odgovornosti zase in za svojo družino je bilo marsikdaj boleče. Civilna družba, ki je pomembno pripomogla k osamosvojitvi, se je stopila v političnih strankah ali pa preveč oslabela, da bi lahko sodelovala pri razvojnih odločitvah. Podjetja so izgubila jugoslovanske trge, ustavljeno je bilo prerazporejanje sredstev iz uspešnih podjetij v neuspešna, v bitki za preživetje so podjetja zapirala svoja izobraževalna in razvojna središča. Politika se je soočala s temeljnim vprašanjem, kako blažiti stiske posameznikov²⁸, skupin in podjetij²⁹ in jih spremeniti v **razvojne izzive** za večjo konkurenčnost na novih trgih, za povečevanje družbenega proizvoda in seveda blaginje državljanov.

Nove naloge na področju izobraževanja odraslih so bile, s stališča države, povezane predvsem z vprašanji velike **brezposelnosti** (s 15 000 brezposelnih v letu 1987 je njih število naraslo na 120 000 v letu 1993)³⁰, **nizke izobrazbene sestave** (med brezposelnimi jih je bilo ob koncu leta 1992 prek 45 odstotkov le s I. ali II. stopnjo izobrazbe, 47 odstotkov zaposlenih je imelo dokončano ali nedokončano osnovno šolo)³¹, **visoke podzaposlenosti** (skoraj osmina zaposlenih, večina odvečnih delavcev, je bila brez poklicne izobrazbe, ali pa je bila ta neustrezna)³². Med slednjimi so bile velike skupine **industrijskih delavcev** v panogah, ki novim okoliščinam niso bile kos in so bile opuščene ali pa so se znašle na obrobju kot trajni »odvisneži«; tu so bili deset-tisoči, **ki niso razvili ustrezne pismenosti** (znanje jezikov, obvladovanje novih komunikacijskih veščin itn.), ali pa so jim primanjkovalle druge veščine, da bi bili v obdobju prestrukturiranja gospodarstva lahko uspešni.

²⁸ Npr. ukrep zgodnjega upokojevanja.

²⁹ Vladni projekt za prestrukturiranje gospodarstva, Sklad za razvoj RS.

³⁰ Izobraževanje brezposelnih, Zbornik I. del, Nove poti 4, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1993: 198--199)

³¹ Prav tam: 40, 135.

³² Izobraževanje odraslih v Nacionalnem programu izobraževanja, ekspertiza, ZLUS, 1990, Ljubljana.

V pripravi na vstop v Evropsko unijo je država pospeševala gospodarske in socialne reforme, da bi zagotovila razvojni preboj in dohitela razvitejša članice EU. Pri tem je morala premagovati odpor posameznikov in skupin, ki so doživljali vladne ukrepe kot nekaj, kar je ljudem v škodo (v procesu prestrukturiranja so bili namreč iz dejavnosti izločeni ne le posamezniki, temveč mnoga podjetja in cele panoge, vse, kar ni zdržalo preizkusa na trgu). Toda brez sodelovanja in podpore državljanov ni bilo mogoče uveljavljati gospodarskih in socialnih sprememb, ki so bile nujne za želeno »visoko raven blaginje, socialno povezanost, solidarnost, kakovost življenja, dostopnost do izobraževanja in zdravja ter sodelovanje državljanov pri odločanju ali trajnost razvoja«³³.

Skupni imenovalec teh petnajstih let je spoznanje, da so naša **največja in edina primerjalna prednost samozavestni, učeči se državljani, sposobni spoprijeti se s spremembami in odločeni spreminjati življenjsko in delovno okolje, lokalno in globalno.** Z uresničevanjem vseživljenjskega učenja za vse se bo krog učno in delovno aktivnih državljanov širil, s tem pa se bodo povečale tudi priložnosti za druge, ki bodo še vedno potrebovali posebno podporo in pomoč za dostojno življenje.

Ustanovitev Andragoškega centra Slovenije (ACS) in velika podpora njegovemu delovanju sta bila odgovor vrha slovenske politike in dejavnikov civilne družbe na spremembe in izzive, s katerimi se je v začetku devetdesetih let soočala Slovenija. ACS je takoj v začetku svojega delovanja odgovoril na povečane potrebe po znanju ter razvijanju primernih učnih okolij. Ves čas je bil usmerjen k celostnemu spremljanju in usmerjanju razmer v politiki, razvoju in praksi izobraževanja odraslih. **Svoje poslanstvo je videl v hkratnem razvoju raziskovalnega, razvojnega, izobraževalnega, svetovalnega in informacijskega dela,** že po nekaj letih delovanja ACS pa je bila ozaveščena tudi **potreba po promocijskem delovanju v podporo državnim razvojnim strategijam in praksi vseživljenjskega učenja,** poleg že od vsega začetka izražene potrebe po **kritičnem spremljanju dogajanj, po spodbujanju inovacij in odpiranju stroke v mednarodni prostor.**

³³ Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Vlada RS, Ljubljana, 2. novembra 2005: 10.

8 Učinki petnajst-letnega delovanja Andragoškega centra Slovenije:

Konceptualno in sistemsko umeščanje izobraževanja odraslih: Rezultati dela ACS so pripeljali do celovitejšega urejanja izobraževanja odraslih; koncept je bil kasneje sprejet v nacionalnih dokumentih³⁴, izobraževanje odraslih je bilo umeščeno v druge zakone³⁵, pripravljene so bile strokovne podlage za Nacionalni program izobraževanja odraslih. Izobraževanje odraslih je bilo – kot pomembni dejavnik strategije vseživljenjskosti učenja – umeščeno v slovenske razvojne dokumente, razvojni projekti ACS pa so bili upoštevani kot ukrepi za odpravljanje izobrazbenih in razvojnih zaostankov³⁶ ter za spodbujanje razvoja socialnega, človeškega in kulturnega kapitala pri odraslih.

Sadovi raziskovalne dejavnosti ACS: Razvojno usmerjeno raziskovanje vzorcev udeležbe odraslih v izobraževanju, položajev in razvitosti posameznih segmentov izobraževanja odraslih je omogočilo razvoj novih modelov in oblik učenja in njihov prenos v prakso. Ob tem je ACS razvil tudi modele in instrumentarije za kritično vrednotenje vpeljanih novosti. Bistveno je prispeval k prenosu novega znanja, »domačega in tujega«, v vrste strokovnjakov in izobraževalnih organizacij ter k povečevanju vpliva prakse na razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih. Svoj pečat je pustil tudi v teoriji izobraževanja odraslih oziroma v andragoški stroki (razvoj terminologije in koncepta vseživljenjskosti učenja, strokovna utemeljitev najširše dostopnih programov neformalnega učenja/izobraževanja, razvoj programov za zviševanje ravni pismenosti ...).

Uveljavljanje novih vzorcev vseživljenjskega učenja z novimi razvojnimi projekti: Zelo raznoliki razvojni projekti ACS (študijski krožki, projektno učenje za mlade, borze znanja, središča za samostojno učenje, svetovalna središča, usposabljanja za življenjsko uspešnost ...) so omogočili povečanje udeležbe odraslih, zlasti ranljivih skupin, v izobraževanju in izboljšali dostop do kakovostnih izobraževalnih priložnosti tudi v lokalnih okoljih, odmaknjenih od izobraževalnih središč. Uveljavili so neformalno izobraževanje kot bistveno sestavino kulture učenja in razširili ozaveščenost prebivalstva o pomenu vseživljenjskega učenja kot pomembne sestavine kakovosti življenja v vseh starostnih obdobjih, v vseh življenjskih položajih in za najrazličnejše namene. Krepitev neformalnega izobraževanja omogoča tudi bolj uravnotežen razvoj izobraževalnih priložnosti z vidika individualnih in družbeno določenih učnih ciljev; v današnji, večkulturni skupnosti je še posebej pomembno »učenje, da bi znali živeti v sožitju drug z drugim in – učiti se biti«³⁷.

³⁴ Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Vlada RS, Ljubljana, 2. novembra 2005: 10.

³⁵ V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju, v Zakonu o izobraževanju odraslih (1996) ter v kurikularni prenovi.

³⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi (Ur. l. 76/98: člen 7); Ocena stanja, razlogi za sprejem in cilji Zakona o temeljnih razvojnih programih na področju izobraževanja in znanosti (poglavje 2, Poročevalec 60/2002: 11).

³⁶ Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (1991); Državni razvojni program 2002–2006, Enotni programski dokument 2004–2006, Strategija razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006; Nacionalni akcijski program zaposlovanja 2002–2004. V teh dokumentih so povzete slabosti (neustrezna izobrazbena struktura zaposlenih in brezposelnih, še posebno starejših, nizka udeležba odraslih v izobraževanju, slaba uvrstitev Slovenije v mednarodni raziskavi o pismenosti, neizdelan certifikatni sistem, premalo vlaganja delodajalcev v izobraževanje zaposlenih) in potenciali izobraževanja odraslih (uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja, zviševanje izobrazbene ravni, več pozornosti izobraževanju odraslih, povečati raven funkcionalne pismenosti, povečati vlaganje v javno in zasebno izobraževanje, s poudarkom na razvoju človeških virov). Izbrani razvojni projekti ACS so navedeni med ukrepi za odpravljanje navedenih slabosti.

³⁷ Učenje, skriti zaklad. Poročilo mednarodne komisije o izobraževanju za 21. stoletje, pripravljeno za UNESCO. MŠŠ, 1996.

Vsega tega ne bi bilo mogoče doseči brez tesnega sodelovanja z omrežjem izobraževalcev odraslih, kjer danes, razen v specializiranih ustanovah, težko najdemo organizacijo, ki ne izvaja (ali ni izvajala) vsaj enega izmed projektov oziroma dejavnosti, ki jih je razvil ACS. Tak razmah kulture učenja smo lahko spodbudili le z načrtovano in kakovostno izobraževalno in svetovalno podporo, ki je na voljo vsem, ki se za uvajanje predlaganih projektov odločijo.

Ob pripravah na zajemanje sredstev Evropskega socialnega sklada (zaradi razvitosti področja) tudi ni bilo težav z oblikovanjem primernih projektov v izobraževanju odraslih in ti danes v zaželenem obsegu uspešno potekajo na ACS in v omrežju izobraževalcev odraslih – tudi z dejavnostmi, ki smo jih razvili na Andragoškem centru.

Andragoški center kot posrednik znanja v mednarodnem prostoru: Če smo v začetnih letih delovanja svojo vlogo videli predvsem v prenosu zelo kakovostnega znanja s področja izobraževanja odraslih iz tujine v Slovenijo, smo v poznejših letih tudi svoje znanje in izkušnje uspešno uveljavili v svetu, ga predstavili na številnih konferencah in drugih srečanjih strokovnjakov, v mednarodnih projektih, še posebno pa smo ponosni, da smo nekatere modele/prijeme, ki smo jih razvili sami, s pomočjo evropskih (Grundtvig), regionalnih (Pakt stabilnosti v Jugovzhodni Evropi) ali drugih povezav (npr. UNESCO) prenesli v druge države. Aktualnost in kakovost projektov Andragoškega centra potrjuje tudi umestitev naših modelov v poročila Evropske komisije in drugih mednarodnih avtoritet kot primerov dobre prakse: ISIO, TVU³⁸, Borza znanja³⁹, POKI⁴⁰ itn. (več v Prilogi 2).

Na Andragoškem centru so se kalili strokovnjaki, specializirani za posamezna področja izobraževanja odraslih: Naša ustanova ni le spodbujala strokovne rasti v mreži izobraževalcev odraslih po Sloveniji, temveč je vlagala tudi v razvoj lastnih strokovnih moči. Sodelavci ACS so imeli veliko priložnosti in izzivov za svoj znanstveni, strokovni in osebni razvoj: opravljeni doktorati in magisteriji s področij dela ACS so le en vidik tega razvoja. Drugi prispevek vidimo v »odlivu« strokovnjakov z Andragoškega centra na strokovno zahtevna in izpostavljena delovna mesta. Tako se širita znanje in zavezanost izobraževanju odraslih v nova okolja.

³⁸ Implementing LLL strategies in Europe: Progress Report on the Follow up to the 2002 Council Resolution on LLL, EC, 17. 12. 2003 : 8, 24;

³⁹ Commission Staff Working Document Lifelong Learning Practice and Indicators, Supporting Document to the Communication from the Commission Making A European Area of Lifelong Learning a Reality, EC, Brussels, 28/11/01, SEC (201) 1939:13.

⁴⁰ ILO, International Labour Office:
http://www.logos-net.net/ilo/150_base/en/init/slo_14.htm

9 Temeljni dosežki Andragoškega centra Slovenije

9.1 Strokovna podpora pri oblikovanju nacionalnega sistema vzgoje in izobraževanja

Eno izmed temeljnih poslanstev Andragoškega centra Slovenije je – vse od njegovega nastanka – preučevanje razmer in učinkov dobrih praks v tujini za njihovo nadgrajevanje in presajanje na domača tla. Iskali smo nove, izvirne rešitve, da bi slovenski sistem vzgoje in izobraževanja omogočal čimbolj učinkovito, razvojno usmerjeno in vsakemu posamezniku primerno pot do znanja⁴¹, kar bi nas tako gospodarsko kot družbeno postavilo ob bok najrazvitejšim. Naše delo je bilo osredotočeno na pripravo strokovnih podlag za umeščanje izobraževanja odraslih v sistem vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

- Na podlagi izsledkov obsežnega raziskovalnega dela strokovnjakov Andragoškega centra Slovenije in zunanjih sodelavcev⁴² je Andragoški center vsa leta sodeloval v pripravah **različnih strokovnih podlag**, ki so bile potrebne pri oblikovanju **zakonodaje na področju izobraževanja odraslih**. Tako je bila opravljena vrsta nalog pri **pripravi nove šolske zakonodaje** sredi devetdeset-

⁴¹ Nekateri sodelavci ACS so že na Pedagoškem inštitutu v obdobju 1989–1992 sodelovali pri raziskavi Znani andragogi o izobraževanju odraslih, predstavitev rezultatov raziskave pa je organiziral ACS na mednarodni konferenci Rethinking Adult Education for Development, ki so se je udeležili ugledni strokovnjaki z vsega sveta.

⁴² Npr.: Raziskovalni projekt **Koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji**.

Jelenc: **Izobraževanje odraslih kot dejavnik našega razvoja**. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani ; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989.

Jelenc: **Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju**. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989.

Jelenc in drugi: **Izobraževanje delavcev v delovnih organizacijah v Sloveniji**. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989.

Jelenc in drugi: **Potrebe po izobraževanju odraslih v Sloveniji do leta 2000**. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989.

Jelenc in drugi: **Družbenoekonomski pomen in financiranje izobraževanja odraslih**. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Jelenc: **Terminologija izobraževanja odraslih**. Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Drofenik in drugi: **Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih**. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Raziskovalni projekt **Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije**.

Jelenc: **Snovanje in sistemske urejanje izobraževanja odraslih: splošna izhodišča in primerjalni pregled stanja v Sloveniji**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Svetina in drugi: **Programi, oblike in metode izobraževanja odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Ivančič in drugi: **Sistemske urejanje poklicnega izobraževanja odraslih** Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Mihevc in drugi: **Visokošolsko izobraževanje odraslih**. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Drofenik in drugi: **Temeljno izobraževanje odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Jelenc in drugi: **Neformalno izobraževanje**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Mohorčič-Špolar, Ivančič: **Potrebe po izobraževanju odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

tih let (strokovne podlage, amandmaji, organizacija posvetovanj z omrežjem izvajalcev), pa tudi kasneje, ko so se pripravljali ali spreminjali različni izvršilni predpisi.

- Ena izmed osrednjih in uspešnih sistemskih rešitev, ki se je izoblikovala z delom Andragoškega centra, je **Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010**. Leta 2004 jo je sprejel slovenski parlament. Zamisel je zrasla v strokovnem timu ACS ob nastajanju šolske zakonodaje. K pripravi **strokovnih podlag za nacionalni program za izobraževanje odraslih**⁴³ so bili poleg sodelavcev ACS pritegnjeni strokovnjaki z najvidnejših raziskovalnih ustanov v Sloveniji⁴⁴. ACS je pozneje prispeval svoj delež tudi pri nastajanju besedila Resolucije, ki je po sprejetju postala eden osrednjih razvojnih dokumentov na tem področju.
- ACS je že leta 1994, ko tudi v mnogih drugih državah še niso imeli niti konceptualnih niti praktičnih rešitev, zasnoval študijo **Sistemska ureditev pridobivanja certifikatov** o usposobljenosti za delo, poklic ali izsek del. Ta je bila pozneje dopolnjena s projektom PHARE-MOCCA in je postala konceptualno izhodišče pri razvijanju postopkov za izpeljavo preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij.
- ACS je sodeloval pri pripravi **Enotnega programskega dokumenta 2004–2006**⁴⁵, ki je podlaga za zajemanje sredstev Evropskega socialnega sklada za navedeno obdobje. Dejavno je pripomogel k oceni, v katera področja izobraževanja/učenja (odraslih) kaže usmeriti pridobljena sredstva, da bi v Sloveniji dosegli nov napredek v razvoju.
- ACS sodeluje v ekspertnem delu na ravni Slovenije in Evropske zveze, usmerjenem v izboljšanje evropskih sistemov vzgoje in izobraževanja v okviru akcije **Konkretni prihodnji cilji – uresničevanje evropskih ciljev izobraževanja in usposabljanja do leta 2010**⁴⁶.
- Strokovnjaki ACS sodelujejo v številnih organih, delovnih skupinah in drugih oblikah povezav, namenjenih snovanju, spopolnjevanju in vrednotenju dosežkov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Sloveniji pa tudi v EU in širše⁴⁷,

⁴³ Strokovne podlage so bile objavljene v: **Nacionalni program izobraževanja odraslih: strokovne podlage**. Zv. 1, Razvojne usmeritve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Angelca Ivančič, Jerina Kodolja Starin, Tomaž Kraigher, Zvonka Pangerc Pahernik in Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 1998. * **Nacionalni program izobraževanja odraslih: strokovne podlage**. Zv. 2, Cilji, dejavnosti, utemeljitve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Janko Berlogar, Branka Emeršič, Angelca Ivančič, Nataša E. Jelenc, Sonja Klemenčič, Jerina Kodolja Starin, Tomaž Kraigher, Tanja Možina, Zvonka Pretnar, Metka Rečnik; avtor uvodnega besedila Lojze Sočan. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 1999.

⁴⁴ Urad za makroekonomske analize in razvoj, Inštitut za ekonomska raziskovanja pri EF, Inštitut za javno upravo.

⁴⁵ Enotni programski dokument 2004 – 2006. Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, december 2003.

⁴⁶ Na ravni EU deluje v Stalni delovni skupini za kazalnike in standarde, na ravni Slovenije pa v odboru Koordinacija Izobraževanje in usposabljanje 2010 pri MŠŠ. Prav tako je sodeloval v delovni skupini Evropske unije, ki je pripravila kazalnike kakovosti vseživljenjskega učenja (Evropska komisija 2002).

⁴⁷ Posamezni strokovnjaki so bili ali so člani: Strokovnega sveta za izobraževanje odraslih in njegovih različnih komisij, Sveta za evalvacijo, Slovenske Nacionalne komisije za Unesco, Nacionalne komisije za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter organizacijah za izobraževanje odraslih, Vladne projektne skupine za Program 10000, Nacionalne projektne skupine za Brugges proces in Europass, Koordinacije izobraževanja in usposabljanja 2010, Nacionalne komisija za preventivne ukrepe za preprečevanje osipa (PUPO), Komisije za razvoj pismenosti idr.

in v njih uveljavljajo primerne strokovne rešitve za izobraževanje odraslih. Trenutno sodeluje ACS tudi v dveh obsežnih mednarodnih raziskovalnih projektih, namenjenih oblikovanju politike in dograjevanju izobraževalnega sistema v podporo vseživljenjskega učenja⁴⁸.

9.2. Razvijanje neformalnega izobraževanja

Eno svojih osrednjih nalog vidi ACS na področju razvoja neformalnega učenja in izobraževanja, saj prav v okviru neformalnih oblik poteka velik delež vseživljenjskega učenja posameznikov in skupin. Andragoški center je edini nacionalni javni zavod, ki to področje sistematično preučuje in razvija. Namenjamo mu veliko svojega raziskovalnega in razvojnega dela ter ga uveljavljamo ne le zato, da bi zadostili potrebam trga dela, temveč tudi kot temelj za osebnostni razvoj, razvoj lokalnega okolja, za spoznavanje in ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter za razvijanje različnih, najširšemu krogu dostopnih oblik vseživljenjskega učenja:

- ACS je konceptualno utemeljil vlogo neformalnega učenja in izobraževanja. Poleg konceptualnih rešitev je v Sloveniji odpiral tudi vprašanja sistemske umestitve tega področja, opozarjal in pripravljaj terminološke rešitve ipd⁴⁹.
- Naši strokovnjaki so opravili pionirsko delo z uveljavljanjem teze, **da je predhodno, neformalno pridobljeno znanje potrebno priznati, mu dati veljavo**, in v ta namen pripravili tudi strokovne predloge⁵⁰. Ti predlogi so danes upoštevani tudi v drugih delih izobraževalnega sistema, še posebej na področju usposabljanja za potrebe dela, čeprav so sprva naleteli na nerazumevanje in so bili ugledani v pravi luči šele z uveljavljanjem direktiv EU⁵¹.
- Svoje strokovno delo smo usmerili tudi v razvoj za Slovenijo povsem novih možnosti za neformalno učenje:

Med prvimi je bila »domačena« borza znanja, ki omogoča stik med posameznikom, ki ima neko znanje, in posameznikom, ki si takega znanja želi – brez posredovanja »uradnih« izobraževalnih ustanov. Prva borza znanja je bila odprta v Ljubljani leta 1992, danes jih po vsej Sloveniji uspešno deluje devet. Prek njih se povezuje 10870 članov.

Druga možnost za neformalno učenje, ki je v Sloveniji pred delovanjem Andragoškega centra nismo poznali, so središča za samostojno učenje – razvili smo koncept zanje in poskrbeli za njihovo ustanavljanje. Vloga

⁴⁸ Raziskovalni projekt **Prispevek izobraževalnega sistema na poti v evropsko družbo vseživljenjskega učenja** (LLL 2010) poteka v Šestem okvirnem programu EK. V njem sodeluje 14 evropskih držav: Avstrija, Anglija, Belgija – flamski del, Irska, Norveška, Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Litva, Rusija, Slovenija, Škotska. Raziskovalni projekt **Prehodi iz izobraževanja v zaposlitev v luči organiziranosti izobraževalnega sistema institucionalne ureditve trga dela**, pri katerem sodelujejo Estonija, Bolgarija, Poljska, Češka, Slovenija, Madžarska, pa poteka v Mannheimskem inštitutu za evropske študije ob finančni podpori Volkswagnove fundacije.

⁴⁹ Npr.: **Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah v krajevni skupnosti**: Zoran Jelenc, Metka Svetina. – Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991. ***Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah**: doktorska disertacija / Zoran Jelenc, Ljubljana: 1992. ***Družbeni položaj in vloga neformalnega izobraževanja odraslih** / Zoran Jelenc. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994. Glej tudi že omenjene raziskave o sistemskem umeščanju izobraževanja odraslih v prejšnjem poglavju.

⁵⁰ Ugotavljanje in potrjevanje znanja / Nataša E. Jelenc. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1996.

⁵¹ Npr. 4. ključno sporočilo Memoranduma o vseživljenjskem učenju (2000), ali Draft conclusions of the Council and of the representatives of the Governments of the member States meeting within the Council on Common European Principles for the identification and validation of non-formal and informal learning, Svet EU (2004).

središč za samostojno učenje je širitev dostopa do učnega gradiva, podpora formalnemu učenju, spodbuda in opora za tiste, ki jim druge možnosti učenja ne ustrezajo itn. Nedvomno so središča za samostojno učenje pripomogla k računalniškemu opismenjevanju prebivalstva, pa tudi k temu, da se je veliko odraslih in mladih naučilo tujih jezikov. Omrežje 34 središč za samostojno učenje omogoča učenje od 5.000 do 7.000 posameznikom na leto. Skupno je doslej dokumentiranih več kot 44.000 uporabnikov, ki so se skupno učili več kot 880.000 učnih ur. Zdaj skrbi ACS za usposabljanje tistih, ki središča za samostojno učenje vodijo in organizirajo njihovo delo. Doslej se je tako usposabljal že 359 udeležencev.

Sad razvojnih projektov ACS so tudi študijski krožki, ki smo jih začeli uveljavljati v letu 1992 kot slovenskim razmeram prilagojeno različico skandinavskega modela: v majhnih skupinah se z mentorjevo (ne učiteljevo) pomočjo učijo odrasli s podobnimi učnimi interesi tako, da sami odkrivajo učne vire in se učijo drug od drugega. Učijo se zelo različnih vsebin, od zgodovine, spoznavanja svojega okolja, ekologije, zdravega načina življenja do ročnih spretnosti, državljskih veščin ipd. Študijski krožki so postali gibalo razvoja v lokalnih okoljih, zlasti na podeželju⁵², hkrati pa so predmet zanimanja raziskovalcev in tudi strategov evropskih smernic izobraževanja⁵³. Delovanje študijskih krožkov je marsikdaj pripeljalo do ustanovitve različnih ustanov ali povezav, ki jih prej v okolju niso imeli⁵⁴. Z usposabljanjem mentorjev – doslej se jih je na ACS usposabljal več kot 632 – pripomoremo torej tudi k nastanku jeder lokalnega razvoja ter k oživljanju kulturnega dogajanja na krajevni ravni. V študijskih krožkih dokumentirano sodeluje vsako leto okoli 3.000 ljudi, ki pripravijo približno 300 lokalnih dogodkov ali publikacij. Doslej je bilo izvedenih že več kot 900 študijskih krožkov, v njih pa se je načrtno in pod mentorstvom učilo več kot 15.000 ljudi.

Študijski krožki so imeli doslej pomembno vlogo tudi pri animaciji prebivalstva za vključitev v priložnostne oblike neformalnega učenja. Temu so bili namenjeni lokalni promocijski dogodki, npr. karavane učenja (v Kranju, na Remšniku, Premu, v Gornji Radgoni in na Ptujju). Dosegle so namen – pokazati, da je učenje lahko prijetno, in tako spodbujati učno nedejavno prebivalstvo k vključevanju v ponujene oblike neformalnega, skupnostnega učenja – saj se je na vsak tak dogodek odzvalo od 150 do 300 ljudi.

- V programih ACS razvijamo tudi **neformalno učenje za aktivno državljanstvo**. Temu področju se posvečamo tako razvojno kot raziskovalno⁵⁵. V okviru PHARE Programa za demokracijo Evropske unije so nastali izobraževalni programi s področij: izobraževanje brezposelnih – Brezposelnost je lahko izziv, usposabljanje svetovalcev za svetovanje potrošnikom, usposabljanje učiteljev v

⁵² Npr. Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti: raziskovalno poročilo / odgovorna nosilka Ana Krajnc / raziskovalni sodelavci Marja Bešter, Olga Drofenik, Alenka Janko, Sonja Klemenčič, Boris Kožuh, Nena Mijoč, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1995.

⁵³ Study Circles in Sweden and Slovenia - Learning for Civic Participation. V: Adam, F. (ur.). Social Capital and Governance, Old and new Members of the EU in Comparison. Gougoulakis, P., Bogataj, N.; Lit Verlag, Berlin (v tisku).

⁵⁴ Npr. Turistično društvo v Drežnici, Bralno društvo Izola, Društvo za varovanje naravne in kulturne dediščine Anbot iz Pirana, društvo Piškotek v Knežaku, Društvo za širjenje vseživljenjskega učenja v Postojni itn.

⁵⁵ V letih 2000–2002 smo sodelavci ACS sodelovali v raziskavi Izobraževanje in usposabljanje za upravljanje in aktivno državljanstvo v Evropi (ETGACE), ki je potekala v Petem okvirnem programu EU, in leta 2003 v njenem nadaljevanju v Romuniji in na Madžarskem (RE-ETGACE, 2003–2004).

izobraževanju odraslih – Posameznik in demokracija, izobraževanje za lokalno skupnost – Lokalna samouprava in drugi. Izsledke razvojnega in raziskovalnega dela na tem področju je ACS prenašal v kroge strokovnjakov in izvajalcev izobraževanja odraslih tudi na andragoških kolokvijih, ki jih prirejamo v času festivala učenja, praviloma tretji teden v oktobru: tej temi sta bila namenjena III. in IX. kolokvij (**Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo – nujnost ali utopija?** ter **Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva**).

- Leta 2004 smo začeli razvijati centre vseživljenjskega učenja (centri VŽU). Koncept centrov VŽU spodbuja razvoj nove oblike povezovanja različnih oblik učenja in svetovanja ob partnerskem sodelovanju različnih organizacij v lokalnem okolju. Leta 2005 je začelo delovati prvih 13 centrov VŽU. Svoje izkušnje z razvojem takih centrov izmenjujemo tudi v evropskem prostoru⁵⁶.

9.3

Povečevanje dostopnosti učenja za vse, zlasti za ranljive skupine odraslih

Na Andragoškem centru Slovenije že vsa leta zastopamo stališče, da se moramo pri razvoju izobraževanja odraslih posvetiti zlasti ranljivim skupinam prebivalstva, ki so ogrožene zaradi nizke izobrazbene ravni ali zaradi težjega dostopa do novega znanja – bodisi zaradi osebnih ali socialno pogojenih ovir pri doseganju izobraževalnih ciljev. S svojim razvojnim delom na tem področju smo se odločno uprli tržni naravnosti v izobraževanju, ki je grozila, da bo ranljivim skupinam, ki so praviloma tudi manj izobražene, onemogočeno učenje, posledično pa bi izgubile vse možnosti na trgu dela. Država, ki ima velik delež delovno neustrezno usposobljenega in zato nekonkurenčnega prebivalstva, pa bi imela zato slabše razvojne možnosti.

- ACS izpeljuje nacionalno **raziskavo o udeležbi odraslih v izobraževanju**, ki je bila doslej izpeljana leta 1987, 1998 in 2004. Raziskava je namenjena preučevanju vzorcev vključevanja odraslih v izobraževanje ter dejavnikov, ki spodbujajo ali ovirajo njihovo vključevanje v izobraževanje. Tako odkriva prikrajšane skupine odraslih, za katere je treba razvijati posebej prilagojeno izobraževalno ponudbo in zagotavljati dodatne podporne ukrepe.

- ACS se je v začetku devetdesetih let zelo hitro odzval na **bistveno povečan obseg brezposelnih**, ki je nastal v Sloveniji po njeni osamosvojitvi. V začetku smo razvijali nekatere vzorčne programe za brezposelne (npr. Brezposelnost je lahko izziv). Te so pozneje prevzele izobraževalne organizacije iz omrežja izobraževalcev odraslih, mi pa smo začeli sodelovati pri pripravi in izpeljavi prvega državnega Programa 5000, namenjenega pospeševanju **izobraževanja brezposelnih**. Pozneje, ko je bilo pripravljeno omrežje izvajalcev programov za brezposelne ter so bila zagotovljena sredstva za tovrstno izobraževanje in koordinacija, smo se postopno preusmerjali v druge dejavnosti in se z brezposelnimi nismo več ukvarjali v tolikšnem obsegu. Smo pa

⁵⁶ ACS je bil regionalni koordinator za mednarodni projekt Razvoj lokalnih učnih centrov in učnih partnerstev – kot del ciljev članic EU za doseganje lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja. Potekal je leta 2005, sodelovalo pa je 31 držav.

bili nekaj časa **zunanji evalvatorji** nekaterih izpeljav izobraževalnih programov za odrasle⁵⁷. Vse doslej pa je ACS ohranil vlogo razvijalca in izvajalca programov za **usposabljanje organizatorjev in izvajalcev izobraževanja brezposelnih**; v ta namen smo na Andragoškem centru razvili kar 11 modulov, doslej pa usposobili že 841 organizatorjev izobraževanja, učiteljev in svetovalnih delavcev, ki delajo z brezposelnimi ali jih poučujejo.

- Druga skupina, ki smo ji na ACS namenili posebno pozornost, so **mlajši odrasli**. Zanje smo razvili evropsko primerljiv program – **Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM)**. S to problematiko smo se ukvarjali tudi raziskovalno⁵⁸. Program, ki je poleg programa Produkcijska šola edini program za to populacijo v Sloveniji, izpeljuje zdaj poklicno 38 mentorjev pri enajstih izobraževalnih organizacijah. Doslej je bilo vanj vključenih okoli 1500 mladih. Po raziskavi, ki jo je opravila Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, je program res kakovosten, saj kar okrog 60 odstotkov mladih ošpnikov po vključitvi v PUM šolanje nadaljuje ali pa se zaposli⁵⁹.
- Posebno pozornost smo v devetdesetih letih namenili **preučevanju izobraževanja Romov** po načelu praksa – raziskovanje. Na podlagi praktičnih izkušenj pri izobraževanju Romov v programu za zviševanje ravni pismenosti (UŽU) smo raziskali pismenost Romov⁶⁰. To delo je pripeljalo do povsem novih teoretskih pogledov na preučevanje položaja Romov⁶¹. Sodelovali smo tudi pri pripravi Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (MŠŠ, maja 2004).
- Razvoj študijskih krožkov je odprl novo možnost za **učenje slepih in slabovidnih, ostarelih, bolnikov, invalidov, mladih prestopnikov in zapornikov**, ki imajo iz različnih razlogov omejene možnosti za učenje. Usposobili smo mentorje, ki so izpeljali nekaj zanimivih študijskih krožkov. Leta 2002 smo v okviru mednarodnega projekta Allegro še dodatno spodbudili učenje v takih skupinah (224 udeležencev). Zaradi socialno-integracijskih učinkov, ki jih ima učenje na pripadnike izbranih ciljnih skupin, je projekt prejel mednarodno priznanje The European Label for Innovative Projects in Language Teaching and Learning (http://ec.europa.eu/education/policies/lang/awareness/label_en.html).

⁵⁷ Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih – voditeljica Tanja Vilič Klenovšek; sodelavci: Sonja Klemenčič, Tanja Vilič Klenovšek, Boris Kožuh, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

⁵⁸ Npr. *Mrgole, A. (1999). Izobraževanje na družbenem obrobju: ključ do v(iz)ključenosti. V: Ivančič, A. (ured.) Izobraževanje odraslih, socialna neenakost in socialna vključenost. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. * Mrgole, A. (1997). K teoriji brezposelnosti mladih. Družbeni vidiki problematike mladinske brezposelnosti. Andragoška spoznanja. *Mrgole, A. (1997). Mladi v izobraževanju odraslih. Načrtovanje izobraževalnih programov za odpravljanje brezposelnosti mladih. Andragoška spoznanja.

⁵⁹ Evalvacija socialno-integracijske vloge programa Projektno učenje za mlajše odrasle / Andreja Dobrovoljc, Valentina Hlebec, Andreja Istenič Starčič, Sonja Klemenčič, Livija Knaflič. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2003.

⁶⁰ Izobraževanje in strategije pismenosti, magistrsko delo, Alenka Janko, Univerza v Ljubljani, FF, Oddelek za sociologijo, Ljubljana 1997

⁶¹ Sodelavka ACS Alenka Janko Spreizer je po letu 1998 nadalje proučevala položaj in študije o Romih na ISH – Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. Izsledke je objavila v monografiji Vedel sem, da sem Cigan – roditelj sem se kot Rom, Znanstveni razisem v raziskovanju Romov, 2002.

9.4 Zvišanje ravni pismenosti prebivalstva

Eno izmed temeljnih meril, s katerimi se danes merita učinkovitost in kakovost izobraževalnih sistemov, so ravni različnih pismenosti (jezikovne, matematične, dokumentacijske, računalniške), ki jih dosega prebivalstvo. ACS je bil med prvimi, ki je v Sloveniji začel opozarjati na te probleme in tudi delovati tako, da bi jih spreminjal:

- Od leta 1997 do 1999 je ACS sodeloval pri raziskavi OECD **Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju**, v katero je bilo vključenih 20 držav (Slovenija je bila edina nečlanica OECD)⁶². Izsledki so v Sloveniji povzročili pravi šok, saj so pokazali, da je pismenost odraslega prebivalstva na zelo nizki ravni; take ugotovitve pa posredno kažejo na slabost celotnega sistema izobraževanja. Raziskava je spodbudila številne odzive – o pismenosti kot kazalniku učinkovitosti izobraževanja so bile v Sloveniji številne strokovne razprave, povečala se je naklonjenost mednarodnemu merjenju učinkovitosti sistemov (npr. IEA, TIMSS, PISA), pojavile so se nove pobude⁶³ ipd.
- ACS je že kmalu po ustanovitvi začel razvijati poseben program za zviševanje pismenosti odraslega prebivalstva, **Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU)**. Pozneje se je program razvil še v drugih različicah, namenjenih petim različnim ciljnim skupinam, ki imajo največje primanjkljaje v pismenosti in so zato socialno in ekonomsko ranljivejše: program družinske pismenosti **UŽU – Beremo in pišemo skupaj** je namenjen manj izobraženim staršem otrok, ki obiskujejo prvo triletno devetletko. **Program UŽU – Most do izobrazbe** obiskujejo odrasli z nižjo ravno pismenosti, ki bi želeli nadaljevati prekinjeno šolanje, program **UŽU – Pismenost na podeželju** pa manj izobraženo podeželsko prebivalstvo. V program **UŽU – Moj korak** se vključujejo odrasli s posebnimi potrebami in v program **UŽU – Jaz in moje delovno mesto** manj izobraženi odrasli, ki delajo na manj zahtevnih delovnih mestih.

ACS je razvil program temeljnega usposabljanja učiteljev UŽU in doslej usposobil **mrežo 150 učiteljev**, ki delujejo pri **46 izobraževalnih organizacijah po vsej Sloveniji**. V programe se je doslej vključilo okrog 1.500 odraslih, zdajšnje omrežje učiteljev in izvajalcev pa bi omogočalo udeležbo vsaj 4.000 odraslim na leto.

Izkušnje pri izpeljevanju programov opismenjevanja je ACS med letoma 1999 in 2000 posredoval drugim v projektu **Phare Lien** na Madžarskem, in leta 2005 v **Bocvani** na povabilo Unesca.

- Da bi pripomogli k zvišanju bralne kulture in k razvoju pismenosti med odraslim prebivalstvom, smo v letu 1999 začeli razvijati tudi **študijske krožke Beremo z Manco Košir**. Doslej smo za njihovo delovanje usposobili 67 mentorjev, izpeljanih pa je bilo 100 krožkov z okrog 1000 udeleženci.
- Študijski krožki Beremo z Manco Košir prirejajo dejavnosti za popularizacijo branja, ki imajo velik odmev: V Nami niste sami, knjige so z vami (Ljubljana, 2001, okrog 400 obiskovalcev), Branje na vlakih (prireditve se je po vsej Sloveniji udeležilo najmanj 1.400 ljudi, brezplačno je bilo razdeljenih več sto darilnih izvodov knjig), Bralni virus v Maksimarketu (Ljubljana, 2006, okrog 30 udeležencev, promocijsko gradivo razdeljeno več sto mimoidočim); v zadnjih letih redno sodelujejo na prireditvi Društva slovenskih pisateljev Dnevi slovenske knjige.
- Na podlagi izsledkov nacionalne raziskave pismenosti je ACS pripravil dve viziji razvoja pismenosti pri odraslih: **Strategijo za zviševanje ravni pismenosti odraslih do 2010** (2003) in **Strategijo za zviševanje ravni temeljnih spretnosti**

⁶² Pismenost odraslih v Sloveniji / Ester Možina. // Ib revija. ISSN 1318 - 2803. 34: 3 - 4 (2000) 28 - 40.

⁶³ Pri tem je zlasti dejavno Bralno društvo Slovenije, s katerim tesno sodelujemo.

zaposlenih (2004), ki pomenita strokovno podlago za razvoj izobraževalnih programov in vpeljevanje primernih ukrepov. Prav zaradi raziskovalnih in razvojnih izkušenj s tega področja je dobil ACS pred dvema letoma nalogo, da usklajuje delo Nacionalne komisije za razvoj pismenosti, ki jo je imenoval Minister za šolstvo in šport aprila 2004. Komisija je leta 2005 pripravila predlog **Nacionalne strategije za razvoj pismenosti za otroke, mladostnike in odrasle**. Strategija je strateški dokument celostnega, vseživljenjskega razvoja pismenosti za celotno vertikalo in naj bi jo sprejela vlada na pobudo ministra za šolstvo in šport. Že pripravljene strategiji za odrasle pa smiselno dopolnjujeta nacionalni dokument in pomenita njegovo operacionalizacijo za razvoj pismenosti odraslih.

9.5 Strokovne podlage za razvoj programov izobraževanja in usposabljanja odraslih

Čeprav je med nacionalnimi javnimi zavodi s področja vzgoje in izobraževanja dogovorjena delitev dela, po kateri se z vprašanji šolskega izobraževanja odraslih ukvarjata bodisi Zavod RS za šolstvo bodisi Center RS za poklicno izobraževanje⁶⁴, se Andragoški center ni ognil svoji vlogi in odgovornosti pri razvoju kurikula za odrasle.

- Z vprašanji programiranja izobraževanja odraslih smo se v ACS začeli ukvarjati že v prvih letih svojega delovanja. Želeli smo spodbuditi prožnejše načrtovanje programov in oblikovanje t. i. »odprtega kurikula, ki bo omogočal večje prilagajanje potrebam lokalnega okolja in gospodarstva ter odraslim udeležencem izobraževanja. Izdelali smo več raziskovalnih študij in teoretskih prispevkov⁶⁵.
- Pripravili smo strokovne podlage, s pomočjo katerih je minister leta 1998 sprejel **Navodila za prilagajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja**⁶⁶, ki veljajo še danes.
- Med pomembnimi strokovnimi dosežki je treba omeniti pripravo temeljnih (strateških) izhodišč za vsebinsko prenovo vseh vrst, ravni in stopenj programov, v katere se vključujejo odrasli, ter oblikovanje metodologije za načrtovanje programov izobraževanja odraslih (**Izhodišča za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanje odraslih, 1997** in **Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter srednjega strokovnega izobraževanja odraslih, 1998**). Oba dokumenta sta bila sprejeta na Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih in na Strokovnem svetu za poklicno in strokovno izobraževanje.
- Strokovnemu svetu za izobraževanje odraslih smo predlagali v sprejetje **4 jezikovne programe, pripravljene posebej za odrasle** (pozneje jih je potrdil tudi minister) ter sodelovali pri oblikovanju programa **Osnovna šola za odrasle**.

⁶⁴ Dogovor o razmejitvi nalog med Andragoškim centrom Slovenije, Centrom Republike Slovenije za poklicno izobraževanje in Zavodom Republike Slovenije za šolstvo. Ministrstvo za šolstvo in šport, 9. junija 1997.

⁶⁵ Npr.: Izobraževalni program za odrasle: od načrta do izpeljave / Metka Svetina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1998. *Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikuluma v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih. Odgovorna nosilka Vida A. Mohorčič Špolar; raziskovalna skupina Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič, Valentina Hlebec. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2003. *Oblikovanje izvedbenega kurikula v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih /2005/ Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič. Ljubljana: Andragoški center Slovenije: Državni izpitni center.

⁶⁶ Navodila za prilagajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja. Uradni list RS, št. 80/98.

9.6 Razvoj kakovosti izobraževanja odraslih

Znanje je v sodobnem času dobrina, ki pomeni primerjalno prednost, od katere sta odvisna položaj in razvoj posameznika, njegove družine pa tudi skupnosti, v kateri živi, države ali regije. Pomembno ni le to, da znanje imamo, temveč tudi, kakšna je njegova kakovost: koliko je uporabno, trajno in prenosljivo v različne življenjske in delovne okoliščine. Andragoški center Slovenije kot osrednja nacionalna razvojno-raziskovalna ustanova za izobraževanje odraslih na podlagi lastne strategije za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih razvija številne dejavnosti, s katerimi želi spodbuditi strokovnjake in izobraževalne organizacije k večjemu vlaganju v kakovost, jim omogočiti dostop do znanja, ki je nujno za kakovostno delo, in jih seznanjati z mednarodno primerljivimi standardi kakovosti.

- Leta 2001 smo razvili **slovenski model samoevalvacije izobraževanja odraslih, poimenovan POKI (Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje)**. Do leta 2006 je ta model za samoevalvacijo uporabljalo ali pa ga še uporablja 73 odstotkov ljudskih univerz, ki izpeljujejo javne programe izobraževanja odraslih (24 od 33), 26 odstotkov srednjih šol (24 od 92) in 10 odstotkov zasebnih izobraževalnih organizacij (6 od 58).
- Od leta 2001 sistematično **usposabljammo izvajalce izobraževanja odraslih za izpeljavo samoevalvacij** in upoštevanje drugih dejavnikov kakovosti v izobraževanju. Do konca decembra 2006 smo izpeljali 700 ur usposabljanja. V okviru projekta Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje – POKI je bilo v izobraževanje vključenih skupaj 171 udeležencev: 52 ravnateljev/direktorjev, 85 vodij/organizatorjev izobraževanja odraslih ter 34 učiteljev v programih za odrasle.
- Znanje in izkušnje, ki smo jih pridobili z razvojem in uporabo Modela za samoevalvacijo POKI, smo v letih 2003 do 2005 **prenesli tudi v mednarodni prostor**; tam je bil v okviru mednarodnega sodelovanja primerljivo razčlenjen skupaj z modeli, ki se uporabljajo v drugih državah Evropske zveze. Hkrati smo v okviru tega mednarodnega sodelovanja v Slovenijo **vpeljali in preizkusili uporabo metode z gledovanja**, ki velja v Evropi za eno izmed učinkovitih metod za sistematično spoznavanje in prenašanje dobrih praks med izobraževalnimi organizacijami in sistemi.
- **V podporo izobraževalnim organizacijam**, ki se odločajo za samoevalvacije, smo v letih 2003 in 2004 razvili **strokovno gradivo** in ga izdali v **dveh priročnikih**⁶⁷. V letih 2004 in 2005 smo razvili **spletno bazo vprašanj**, uporabnih v internih procesih presojanja kakovosti izobraževanja odraslih v izobraževalnih organizacijah. V bazi je več kot 1800 vprašanj. Spletna aplikacija omogoča poljubno sestavljanje vprašalnikov, njihovo izpolnjevanje na spletu in temeljno obdelavo tako zbranih podatkov.
- Leta 2006 smo v praksi uveljavili novost: **svetovalce za kakovost**. Letos jih v organizacijah, ki izpeljujejo izobraževanje odraslih, deluje že 18. Svoje naloge opravljajo kot del rednega dela in so prvi strokovnjaki te vrste v sistemu izobraževanja v Sloveniji.
- Na Andragoškem centru Slovenije razvijamo **različne načine spremljanja in evalvacij** za različne namene in različna področja izobraževanja odraslih (formalno, neformalno izobraževanje). Razvojno delo smiselno dopol-

⁶⁷ Možina, Klemenčič, Hlebec: Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, Vprašanja za presojanje kakovosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2004. * Klemenčič, Možina, Vilič Klenovšek: Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, Kazalniki kakovosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2003.

njujemo z dejavnostmi, ki jih opravljamo kot zunanji evalvatorji. Vsako leto spremljamo dosežke lastnih razvojnih projektov v praksi, občasno pa tudi javno-veljavne programe izobraževanja odraslih⁶⁸.

- **Evalvirali smo poskusne izpeljave** višješolskih programov: Gostinstvo, Turizem, Gradbeništvo, Strojništvo, Elektronika, Poštni promet, Telekomunikacije, Poslovni sekretar, Rudarstvo, Geodezija. Razvili smo metodologijo evalvacije in jo izpeljali skupaj s Centrom za poklicno izobraževanje (CPI).

9.7 Razvoj in izpeljava programov usposabljanja andragoških delavcev

ACS se ves čas zaveda, da lahko deluje najučinkoviteje, če znanje, ki ga razvija, prenaša v prakso ter usposobi dobre učitelje, strokovnjake praktike in dobra vodstva organizacij, ki izobražujejo odrasle. V programih, ki jih razvijamo, izobraževalci odraslih dopolnjujejo svoje pedagoško in andragoško znanje, menjavajo izkušnje, se seznanjajo z novostmi v izobraževalnem delu z odraslimi ali pa si zaradi potreb svojega primarnega poklicnega dela in osebnega razvoja šele pridobivajo temeljno znanje in spretnosti za izobraževalno delo z odraslimi. Posebno skrb namenjamo usposabljanju učiteljev v programih formalnega izobraževanja na vseh ravneh zahtevnosti. **Izobraževalna dejavnost** je raznolika in obsega:

- Razvoj izobraževalnih programov **temeljnega andragoškega spopolnjevanja**: programi so zasnovani modugno. Razvili smo 47 modulov. V te programe temeljnega usposabljanja je bilo doslej vključenih skoraj 13500 udeležencev.
- **Usposabljanje strokovnjakov**, ki sodelujejo **pri izpeljavi in uveljavljanju razvojnih projektov Andragoškega centra** in vpeljevanju njihovih dosežkov v izobraževalno prakso. Zavedamo se namreč, da razvojnih projektov ni mogoče uspešno uveljavljati v praksi brez temeljite priprave; o obsegu te dejavnosti poročamo pri posameznih razvojnih projektih.
- Razvijamo tudi **specializirane programe spopolnjevanja** (po željah naročnikov⁶⁹) ter programe za pridobitev mednarodnih certifikatov nevro-lingvističnega programiranja (NLP). Doslej smo usposobili 300 praktikov NLP, 63 mojstrov poslovne komunikacije in 24 trenerjev.
- Za seznanjanje strokovne javnosti s strokovnimi novostmi, menjavo dobrih praks in pogovore z vidnimi strokovnjaki prirejamo **občasna informativna in izobraževalna srečanja**. Doslej smo jih organizirali že več kot 300 z več kot 3700 udeleženci.

⁶⁸ Do zdaj so bile opravljene tele večje evalvacije: Evalvacija delovanja študijskih krožkov (1994–1995), Evalvacija omrežja izobraževalnih organizacij za odrasle v Sloveniji (1995–1996), Evalvacija programov UŽU in študijskih krožkov v vlogi spreminjanja lokalne skupnosti (1995–1996), Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih (1995 in 1997), Evalvacija učne pomoči brezposelnim (2000), Evalvacija srednješolskega formalnega izobraževanja brezposelnih – Program 5000 – (2000–2001), evalvacijska študija Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikulumu v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih (2001–2003). Sodelovali pa smo tudi pri evalvacijski študiji Evalvacija socialno-integracijske vloge programa Projektno učenje za mlajše odrasle, ki jo je v letih 2000–2002 izpeljevala Filozofska fakulteta v Ljubljani.

⁶⁹ Nekaj referenc: Nuklearna elektrarna Krško, Kmetijska zbornica Slovenije, Zavod za gozdove, Slovenske železnice, Hit, d. d., Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za obrambo, Center za obrambno usposabljanje Poljčje, Slovenski institut za kakovost in meroslovje, Javno podjetje Energetika, Lisca, d. d., Banka Slovenije, Državni zbor RS.

- Omogočamo menjavo najnovejših teoretičnih in praktičnih spoznanj med domačimi in tujimi strokovnjaki, zato pripravljamo **domače in mednarodne strokovne prireditve**. Najpomembnejša je **Andragoški kolokvij**, ki ga prirejamo od leta 1997⁷⁰, občasno pa obravnavamo pereče teme tudi na strokovnih posvetih in konferencah⁷¹, vedno z namenom, da bi ponudili kar najboljše rešitve za nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih.

9.8 Svetovalna dejavnost

Poleg izobraževanja je svetovanje tista dejavnost, ki pomaga strokovnim delavcem v omrežju izobraževanja odraslih pri načrtovanju in izpeljevanju izobraževanja. Seznanjamo jih z novostmi v izobraževanju in učenju odraslih, s sistemskimi vprašanji, z razpisi, pomembnimi za izobraževanje odraslih, vprašanji in dokumenti, povezanimi z usmeritvami Evropske zveze idr. Razvijamo različne **oblike svetovalnega dela**:

- **Splošno svetovanje, povezano z izobraževanjem odraslih**, opravljajo vsi strokovni delavci Andragoškega centra. V enem letu opravimo okrog 2000 svetovalnih ur za ustanove in strokovnjake, ki izobražujejo odrasle, in tudi za posameznike, ki se želijo sami izobraževati.
- Za posameznike in strokovnjake imamo 24 ur na dan odprt **Svetovalni kotiček** na spletu. Ustvarili smo obsežno bazo odgovorov za pomoč tistim, ki potrebujejo nasvet. Obisk Svetovalnega kotička se iz leta v leto povečuje (leta 2005 smo prejeli 154 vprašanj, leta 2006 pa že več kot 250). Zanimivo pa je, da to možnost večkrat izrabijo posamezni izobraževalci kakor strokovnjaki – ti nas še vedno raje pokličejo po telefonu ali pridejo osebno na pogovor.
- Z vprašanji svetovanja v izobraževanju odraslih se ukvarjamo tudi **študijsko**. V letih 1997–2000 je ACS izpeljal več študij, povzetek ugotovitev le-teh pa zaokrožil z izdajo priročnika **Svetovanje v izobraževanju odraslih** (2000). V zadnjih letih pa podpiramo strokovni razvoj svetovalnega dela z novimi (tudi promocijskimi) prijemi, novimi bazami podatkov in novimi svetovalnimi pripomočki (vprašalniki za ugotavljanje učnih in motivacijskih strategij, vprašalniki za ugotavljanje učnih stilov in učnih tipov).
- V letih od 1999 do 2001 se je ACS loteval dejavnosti za ustanovitev **svetovalnih središč za izobraževanje odraslih** kot regijskih središč za podporo odraslim pri njihovem odločanju za izobraževanje oziroma kot pomoč odraslim za vztrajanje pri učenju. Prvih pet središč je začelo delovati leta 2001, med tem ko jih zdaj deluje že 14 (v vseh slovenskih statističnih regijah). Svoje delo

⁷⁰ Teme: Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje (1997), Izobraževanje odraslih kot dejavnik zmanjševanja socialne neenakosti in socialnega vključevanja s podnaslovom Za kritično teorijo izobraževanja odraslih (1998), Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo – nuja ali utopija? (1999), Pismenost, participacija in družba znanja (2000), Izobraževanje odraslih in spreminjajoča se narava dela (2001), Motivacija v izobraževanju odraslih (2002), Sodobni vidiki učenja in motivacije odraslih (2003), Izobraževanje in usposabljanje učiteljev v izobraževanju odraslih (2004), Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva (2005), Udeležba odraslih v izobraževanju – spodbude in ovire (2006).

⁷¹ Posvet o poklicnem izobraževanju, Posvet o brezposelnih, Mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih – ESREA. Konferenca ILSCAE, Mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih, Posvet o kurikularni prenovi, Posvet o visokošolskem izobraževanju. Konferenca RISAER Posvet: Programaska prenova poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslih, Funkcionalna pismenost – posvet, konferenca ILSCAE. Posvet: Kakovost v izobraževanju odraslih. Posvet: Kakovost v srednješolskem izobraževanju odraslih, Posvet: Vseživljenjsko učenje, stanje in perspektive. ARION – vseživljenjsko učenje in izobraževanje.

opravljajo tudi zunaj sedeža središča. Leta 2005 je bilo v svetovalnih središčih opravljenih več kot 12 800 individualnih storitev, informiranje pa je bilo organizirano tudi za 277 skupin.

- Vsako svetovalno središče ima partnersko oblikovano lokalno svetovalno omrežje, v katerem združuje različne razvojne dejavnike svojega okolja, da lahko tako neposredno načrtuje svetovalno podporo razvojnim pobudam. Hkrati povezuje v omrežje druge strokovne ustanove, da tako s komplementarnim delovanjem posameznikom pomagajo čim bolj celostno in strokovno. Svetovalna središča povezujejo v partnerska omrežja že skoraj 200 različnih organizacij (razvojnih agencij, občin, regijskih zbornic, zavodov za zaposlovanje idr.)
- Model svetovalnih središč je zbudil zanimanje tudi v mednarodnem prostoru – v letih 2002–2004 je nemški inštitut IIZ/DVV v okviru Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo denarno podprl prenos tega modela v Srbijo in Romunijo. Poleg tega je bil model večkrat predstavljen na mednarodnih srečanjih kot zgled dobre prakse v razvijanju novih prijemov v izobraževanju odraslih⁷².

9.9 Promocija vseživljenjskega učenja

Ena izmed pomembnih dejavnosti ACS je promocija vseživljenjskega učenja, ki jo najbolj utemeljujejo cilji, opredeljeni v Strateškem načrtu TVU⁷³: Javnost želimo ozaveščati o pomembnosti in vsenavzočnosti učenja v vseh starostnih obdobjih ter na vseh področjih javnega in zasebnega življenja; povečati želimo prepoznavnost časovne in vsebinske dimenzije vseživljenjskega učenja; okrepiti zavedanje, da je učenje pomembna prвина vsake dejavnosti ter pogoj za doseganje kakovosti življenja nasploh pa tudi uspešnosti poklicnega in drugega organiziranega dela. Promovirati želimo enakovrednost in uravnoteženost štirih stebrov vseživljenjskega učenja: učenje kot pridobivanje znanja, učenje kot usposabljanje za delo, učenje za kakovostno bivanje v skupnosti in učenje za osebno rast; spodbujati želimo pozitiven odnos do vseh oblik formalnega, neformalnega in priložnostnega učenja, še zlasti pa za preseganje stereotipnih predstav o tem, kaj učenje je in čemu je namenjeno; prebujati moramo radovednost, ugotavljati in oblikovati nove potrebe po učenju, jih izražati in uveljavljati; vzpostavljati okoliščine za medsebojno razumevanje, sprejemanje in skladno delovanje včasih nasprotujočih si taborov: formalnega in neformalnega sektorja, vladnih in nevladnih organizacij, različnih generacij, kultur, narodnosti, nazorov in podobno.

- Strokovnjaki ACS so bili v Sloveniji pionirji uveljavljanja zamisli o vseživljenjskem učenju in so se s tem vprašanjem tudi raziskovalno ukvarjali.
- Bili smo nosilci slovenske razprave o evropskem Memorandumu o vseživljenjskem učenju. V ta namen smo prevedli besedilo Memoranduma o vseživljenjskem učenju (2001) in ga predstavili na Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih ter na posvetu direktorjev in vodij izobraževanja odraslih v Portorožu, 15. in 16. maja 2001. Omogočili smo tudi spletno razpravo o dokumentu ter posebno razpravo, na kateri so sodelovali izvajalci izobraževanja odraslih in mladine, nosilci politike izobraževanja odraslih ter nevladne organizacije⁷⁴.
- ACS je leta 1996 prvič (kot peti na svetu!) priredil vseslovenski festival učenja in ga poimenoval **Teden vseživljenjskega učenja** (TVU), od takrat pa je postal tradicionalen in je bil oktobra 2006 izveden že enajstič. Slovenija z izpeljavo TVU uresničuje priporočilo Pete mednarodne konference Unes-

⁷² Implementing Lifelong Learning strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 Council resolution on Lifelong Learning, EC, DG for Education and Culture, 17. 12. 2003; http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/synthesis_acc_en.pdf.

⁷³ Strateški načrt TVU je sprejel Nacionalni odbor TVU (2006).

⁷⁴ <http://linux.acs.si/memorandum>

co (Hamburg 1997), ki vsem državam članicam predlaga, naj organizirajo tedne učenja odraslih in naj to postane tudi mednarodna prireditev. Zdaj prirejajo festivale učenja že v več kot 40 državah sveta, od tega več kot 20 v Evropi. Gibanje usklajuje Unescov inštitut za vseživljenjsko učenje v Hamburgu. Namen našega TVU je predstavitev številnih možnosti, ki jih imajo prebivalci Slovenije za učenje in širjenje ideje vseživljenjskega učenja. V svojih okoljih se z različnimi programi, učnimi metodami in prijemi predstavljajo različne izobraževalne organizacije (od tistih, ki izobražujejo najmlajše, do tistih, ki so namenjene ljudem v tretjem življenjskem obdobju), pa tudi mnoga društva, skupine in drugi, ki razvijajo neformalno učenje. V zadnjih letih so tedni tematsko uglaseni – v skladu z izobraževalno temo leta, ki jo razglasi Evropska zveza. Na prireditvi TVU sodeluje vsako leto 400–500 izvajalcev, ki pripravijo več kot 3500 izobraževalnih, informativnih, promocijskih, kulturnih in družabnih prireditev. Po anketah sodeč se teh prireditev udeleži več kot 70 000 obiskovalcev (v letu 2006 celo prek 100 000), še veliko več je nagovorjenih prek objav v javnih občilih.

- Model slovenskega festivala učenja – TVU⁷⁵ je postal zgled mnogim državam, ki so se učile od nas. Prvi mednarodni projekt, ki je imel velik odmev, je bil **Teden vseživljenjskega učenja v jugovzhodni Evropi (2000–2004)**. V njem so poleg Slovenije sodelovale Albanija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija, Srbija in Črna gora ter Romunija. Namenjen je bil prenašanju slovenskih izkušenj in znanja, pridobljenih z organiziranjem TVU, v države jugovzhodne Evrope. Po letu 2000 so festivale učenja prirejali že v vseh sodelujočih državah, sledil pa je tudi prvi regionalni festival učenja v jugovzhodni Evropi (Skopje, oktobra 2003). Lani (2006) je bilo Sarajevo sedež že drugega regionalnega festivala učenja.
- Kot koordinatorji projekta **Širitev in krepitev evropske razsežnosti gibanja TVU (Grundtvig 1, 2002–2004)** smo različne vidike slovenskega modela TVU prenesli v pet drugih držav: Bolgarijo, Nemčijo, Romunijo, Španijo in Švico. V tem okviru je bil organiziran tudi **prvi festival učenja v Španiji**.
- V okviru projekta **Mednarodni festival učenja v Evropi (2003–2006)** so nastali zametki prvega **forumu učečih se v Sloveniji**, naši zgledi dobre prakse pa so objavljeni na spletni strani in v dveh publikacijah tega projekta pa tudi v drugih mednarodnih publikacijah, ki obravnavajo tematiko festivalov učenja. TVU je bil prav tako omenjen kot zgled dobre prakse v že omenjenem Poročilu o uresničevanju Resolucije o vseživljenjskem učenju (glej opombo 47).
- Leta 1997 smo začeli v okviru TVU podeljevati **priznanja ACS za izjemne učne in strokovne dosežke v izobraževanju odraslih**. Njihov namen je postaviti za zgled posameznike, skupine in organizacije, ki veliko vlagajo v učenje in izobraževanje in zato tudi dosegajo izjemne osebnostne, strokovne in druge uspehe. V obdobju 1997–2006 je bilo podeljenih 126 priznanj, predstavitev dobitnikov pa imajo kot primeri dobre prakse izjemno animacijsko in motivacijsko moč.

⁷⁵ Druge države prirejajo Teden učenja odraslih, naš model pa temelji na strategiji vseživljenjskega učenja in zajema učenje otrok, mladine in odraslih.

9.10 Informacijska podpora razvoju izobraževanja odraslih

ACS ima tudi pomembno informacijsko vlogo kot osrednje informacijsko središče za izobraževanje odraslih na Slovenskem in kot stičišče s podobnimi dejavnostmi v drugih državah:

- Vsako leto izdamo **pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji**; v zadnjih letih v internetni različici. V njem se predstavijo izvajalci različnih programov za odrasle s svojimi programi; tako nastane pomembna baza podatkov – v pomoč vsem, ki usmerjajo odrasle v izobraževanje in samim odraslim pri odločanju za izobraževanje. V takem pregledu prikaže ponudbo več kot 320 izvajalcev z več kot 6200 programi; je edina brezplačna baza tovrstnih podatkov v Sloveniji. Na tem področju sodelujemo s Statističnim uradom RS, ki od nas prevzema baze subjektov v izobraževanju odraslih, dajemo pa tudi strokovne pripombe k prenovi obstoječih in razvoju novih statističnih raziskav.
- Skrbimo za urejanje **programoteke**, v kateri so objavljeni vsi javnoveljavni izobraževalni programi, pripravljene posebej za odrasle, in spremljajoči dokumenti, ki so jih sprejeli pristojni strokovni sveti in ministrstva. V programoteko – dostopna je na spletni strani ACS (www.acs.si/programoteka), je bilo do leta 2006 zajetih 15 javno-veljavnih izobraževalnih programov za odrasle, ki so bili oblikovani doslej.

Od leta 1992 izdajamo strokovno **glasilo Novičke**.

Izide vsak mesec in prinaša najnovejše in za širši krog zanimive informacije o izobraževanju odraslih. Glasilo je brezplačno na voljo blizu 2000 naslovnikom (izvajalcem izobraževanja odraslih, zavodom za zaposlovanje, andragogom, fakultetam, ministrstvom, zbornicam, idr.) Poleg tiskanih Novičk izdajamo od leta 1999 tudi **spletno različico**. Od leta 1993 izdamo vsako leto tri številke glasila tudi v angleščini; v tujini prejema Novičke okrog 900 strokovnjakov in ustanov s področja raziskovanja in izvajanja izobraževanja odraslih. Tri- do štirikrat na leto izhajajo (od leta 1997) tudi **TVU–Novičke**, s posameznimi dvojezičnimi izdajami ali izdajami v angleščini.

ACS ima **strokovno knjižnico** z okoli 8000 izvodov literature, ki je na voljo tudi zunanjim uporabnikom, predvsem strokovnjakom in študentom. Obvestila o knjižnih novostih objavljamo v glasilu Novičke.

V zadnjih letih ACS kot informacijski in promocijski kanal vse bolj uporablja svetovni **splet**. Poleg splošnih strani o delovanju in dosežkih ACS, o novostih in njegovih projektih, smo zadnja leta **razvili nekaj spletnih podstrani, namenjenih posebnemu strokovnemu ciljnemu občinstvu**: spletne strani o svetovanju v izobraževanju odraslih, kakovosti izobraževanja odraslih, usposabljanju za andragoško delo, Tednu vseživljenjskega učenja, pismenosti ipd. V okviru podstrani delujejo aplikacije, ki omogočajo uporabnikom interak-

tivno sodelovanje z ACS in funkcionalno podporo posameznim projektom.

9.11 Ustvarjanje slovenske strokovne literature o izobraževanju odraslih

Ne glede na globalizacijo raziskovalnega in razvojnega dela je ACS ves čas zastopal stališče, da je za nacionalni razvoj zelo pomembno, da kot osrednja nacionalna ustanova za izobraževanje odraslih skrbimo tudi za nastajanje temeljne strokovne literature, ki omogoča ustvarjanje slovenskega strokovnega izrazja, prikazuje dosežke in je zakladnica nacionalnega znanja na tem področju in kot taka omogoča prenašanje znanja v prakso. Doslej smo izdali (Priloga 3):

- 6 naslovov v zbirki *Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije*,
- 7 naslovov v zbirki *Nove poti*,
- 12 naslovov v zbirki *Študije in raziskave*,
- 182 samostojnih publikacij (tiskanih, spletnih, video- in multimedijskih), ki so izšle v za-
ložbi ACS ali v soizdajateljstvu (študije,
raziskave, domači in mednarodni
dokumenti o izobraževanju od-
raslih, strokovni priročniki,
multimedijsko zasnovana
učna gradiva, promocijski
video).

Strokovni sodelavci ACS svoje strokovne članke nenehno objavljajo v domačih in tujih strokovnih revijah, knjigah in zbornikih. Poleg tega je bilo v 15 letih izdanih veliko tiskanih in drugih promocijskih gradiv.

9.12 Razvijanje novega znanja

Posebno skrb namenjamo razvijanju novega znanja, znanje zaposlenih pa dopolnjujemo. V petnajstih letih so sodelavci Andragoškega centra (zdajšnji in nekdanji) dosegali doktorske naslove (skupno 7), magistrije in specializacije (7), univerzitetne in druge diplome (12).

(Več: Priloga 4)

NOVI RAZVOJNI IZZIVI, POMEMBNI ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Ko skušamo opredeliti, kateri so najbolj žgoči družbeni problemi ali izzivi, za katere bi morali imeti odgovore tudi v izobraževanju odraslih, je treba upoštevati, da je danes Slovenija vključena v evropske in širše globalizacijske procese. Globalizacijo vidimo kot eno najpomembnejših dimenzij, ki vplivajo na to, kako bo Slovenija v prihodnje umestila izobraževanje in učenje v svoje razvojne strategije. V različnih razvojnih in strateških dokumentih⁷⁶ je poudarjeno, da je Slovenija z včlanitvijo v Evropsko unijo dobila nov institucionalni in razvojni okvir, ki temeljito spreminja pogoje in načine uresničevanja nacionalnega razvoja. Kot članica Evropske unije mora poudariti svoj strateški položaj tudi v širšem, svetovnem okviru. Poiskati mora način, kako bo nacionalne cilje dosegla trajnostno in v okviru skupnih evropskih ciljev, politik, strategij in pravil. Pred Slovenijo je dvojni izziv: hkrati, ko deli evropske razvojne vrednote ter veljajo zanjo enake ugotovitve in izzivi kot za vso Evropo, sodi tudi v manj razviti del Evropske zveze – se pravi, da mora dohitevati razvitejše partnerice. Ta ugotovitev ne velja le za gospodarstvo in druga področja, temveč tudi za vzgojo in izobraževanje kot celoto in za izobraževanje odraslih še posebej, saj se primanjkljaj pri odraslih odraža na vseh ravneh gospodarskega, kulturnega, političnega in osebnega življenja.

Temeljna družbena okoliščina, s katero se danes sooča ves svet in ki vpliva na vsa področja družbenega življenja, torej tudi na izobraževanje odraslih, so predvsem hitre spremembe ter vse večja globalizacija in kompleksnost gospodarskih in družbeno-kulturnih odnosov. Procesom globalizacije se danes ni mogoče ogniti. Vsestranska globalizacija povečuje soodvisnost, vpetost v globalne gospodarske, socialne in telekomunikacijske tokove. Tovrstni globalni okvir, v katerem mora danes delovati tudi izobraževanje odraslih, je pomemben dejavnik, ki ga je treba upoštevati, ko razmišljamo o tem, kako naj danes izobraževanje odraslih odgovarja na temeljne razvojne potrebe. Tako Slovenija kot celotna Evropska unija se danes sooča z naslednjimi medsebojno povezanimi **socio-ekonomskimi izzivi** :

- 1 vsestranska globalizacija in nastanek na novo industrializiranih in visoko konkurenčnih držav;
- 2 politična globalizacija, demokratični primanjkljaj, socialna izključenost in ranljive ciljne skupine;
- 3 kulturna globalizacija, ohranjanje nacionalne identitete in kulturne dediščine ter odpiranje v širši prostor;
- 4 okoljska globalizacija;
- 5 demografska gibanja, ki kažejo na starajoče se prebivalstvo Evrope, in migracijski tokovi;
- 6 informacijska družba in sodobna telekomunikacijska tehnologija.

⁷⁶ Strategija razvoja Slovenije, 2005, Državni razvojni program 2001 – 2006, Nacionalni program reform za doseganje ciljev Lizbonske strategije, 2005, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji.

1 Ekonomska globalizacija, spremembe na trgu dela, kakovost znanja in konkurenčnost gospodarstva

Največja pozornost je dandanes namenjena preučevanju procesov **ekonomske globalizacije**⁷⁸, saj se prav z njimi povečuje medsebojna odvisnost proizvajalcev blaga in storitev. V tem procesu se odločitve o alokaciji produkcijskih dejavnikov (selitvi proizvodnje na območja s cenejšo delovno silo) vse bolj sprejemajo na svetovni ravni. Izkušnje kažejo, da je za majhne države, kakršna je Slovenija, pri oblikovanju strategije odzivanja na zahteve globalizacije primerno, da ima prednost odločanje za regionalno povezovanje, na primer Slovenije z državami (gospodarstvi) Evropske zveze. Vendar zgolj vključevanje v evropske integracije ni dovolj. Za uspešno uveljavitev na mednarodnih trgih moramo zagotoviti tudi konkurenčnost gospodarstva in zdržno gospodarsko rast, oboje pa načrtovati tako, da bo zagotovljen trajnostni razvoj.

Sloveniji je v obdobju tranzicije uspelo pomembno zmanjšati svoj zaostanek za povprečjem Evropske unije predvsem v gospodarski razvitosti. V tranzicijskem obdobju je dosegala visoko in stabilno gospodarsko rast. Med letoma 1993 in 2003 je bila povprečna stopnja realne gospodarske rasti 3,8 odstotna⁷⁹. Kljub temu, da smo s kazalcem rasti lahko zadovoljni, pa je razvojni zaostanek Slovenije za povprečjem razvitejšega dela Evropske unije še vedno velik. Kar zadeva zaposlenost, se Slovenija (po podatkih EUROSTAT za leto 2004) od razvitih evropskih gospodarstev razlikuje po visokem deležu zaposlenih v industriji (še vedno okrog 38 odstotkov) in visokem deležu nizko kvalificiranih, manualnih poklicev (skoraj 41 odstotkov), to nam pa že pove, da prestrukturiranje še zdaleč ni dokončano.

RAZVOJNI IZZIV: Slovenija ni več novinka, ki najhitreje zmanjšuje zaostanek za Evropsko unijo. Počasno prestrukturiranje gospodarstva se kaže v njegovi skromni inovativnosti, šibki podjetniški dejavnosti, ohranjanju visokega deleža delovno intenzivne industrije, prenizki tehnološki zahtevnosti izvoza, počasni rasti tržnih storitev in finančnega posredništva ter v neučinkovitem nemanjalnem sektorju gospodarstva⁸⁰.

Slovensko gospodarstvo je zdaj na razvojni prelomnici, ko mora preiti z druge ravni gospodarske razvitosti⁸¹ na tretjo, ta pa zahteva predvsem: (1) sposobnost nenehnega učenja čim širših plasti družbe, (2) podjetniško prilagodljivost, (3) tehnološko in organizacijsko inovativnost ter (4) sposobnost komercializacije novih tehnologij in proizvodov na globalnih trgih⁸².

Hkrati mora tudi naša država prispevati svoj delež k uresničevanju lizbonskega cilja, po katerem bi morala Evropa postati najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljši-

⁷⁷ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupni cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 4.

⁷⁸ Strategija razvoja Slovenije – osnutek za javno razpravo. Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

⁷⁹ Strategija razvoja Slovenije, str. 15.

⁸⁰ Strategija razvoja Slovenije, sprejeta na 30. redni seji Vlade RS dne 23. 6. 2005, str. 15.

⁸¹ Za gospodarstvo na drugi ravni razvitosti je značilno: (1) da so tuje naložbe in razni pogodbeni odnosi s podjetji iz razvitih držav najpomembnejša prvina poslovne internacionalizacije in gospodarske rasti; (2) da tehnologija, proizvodnja in tržne poti še vedno temeljijo na tujih rešitvah in preprostem posnemanju; (3) da gospodarska učinkovitost temelji na standardizirani proizvodnji velikega obsega in da je ekonomika nizkih stroškov prevladujoča oblika mednarodne konkurenčnosti podjetij. Ko postajajo proizvodi in storitve čedalje kompleksnejši in so podjetja sposobna prevzeti in tudi nadgraditi tujo tehnologijo, organizacijo in trženje, lahko gospodarstva preidejo na tretjo raven razvitosti.

⁸² Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo; Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

mi delovnimi mesti ter večjo socialno povezanostjo.⁸³ Evropska unija je tako vzpostavila soodvisnost ravni izobraženosti prebivalstva, gospodarske rasti in zaposlovanja oziroma ustvarjanja novih delovnih mest. Posameznikova izobrazba torej ni sama sebi namen, temveč pripomore k dejavnemu vključevanju v družbeno življenje, to pa se danes meri predvsem z zmožnostjo dejavne vključitve na trg dela. Razvite družbe zato danes v razpravah o kakovosti poudarjajo potrebo po zagotavljanju vključenosti v izobraževanje na eni strani in zagotavljanju kakovosti izobraževalnih procesov in učinkov na drugi.

Za majhno državo, kakršna je Slovenija, so prav **ustreznost izobrazbe in kakovost znanja** njenih državljanov in še posebno **spodobnost ustvarjalnosti in inovativnega delovanja** tista konkurenčna prednost, za katero bi si morali prizadevati. Pri tem se Slovenija lahko zgleduje po drugih manjših evropskih državah (Finska, Irsko idr.), ki so si prav kakovostno znanje, ustvarjalnost in inovacije postavile za temeljne gradnike družbe in njenega razvoja. Iz njihovih zgledov se lahko naučimo, da je inovacijska sposobnost države, to je sposobnost prenosa in tržne uporabe novega znanja, pomembnejša od katerega koli posamičnega tehnološkega odkritja (invencijske sposobnosti).

Najpomembnejši izziv za ekonomsko politiko je torej, kako povečati učinkovitost inovacijskega delovanja. Za države, ki se dinamično razvijajo v družbo, temelječo na znanju, je značilna tesna povezanost med javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem ter gospodarstvom, intenzivne naložbe v raziskave in razvoj, visoka stopnja inovativnosti, visoko usposobljena delovna sila ter ustrezna informacijska infrastruktura.

Tudi Slovenija je potrebo po **vlaganju v znanje in razvoj ljudi ter razvoj vseživljenjskega učenja** poudarila v vseh pomembnih strateških razvojnih dokumentih, ki so nastali v zadnjih letih: Državnem razvojnem programu⁸⁴, Strategiji razvoja Slovenije⁸⁵, Nacionalnem programu reform za doseganje ciljev Lizbonske strategije⁸⁶, Okviru gospodarskih reform za povečanje blaginje

⁸³ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, Različni sistemi, skupni cilji za 2010., str. 6.

⁸⁴ V četrtem poglavju, ki govori o razvojnih ciljih in razvojnih prednostnih nalogah, je med petimi prednostnimi nalogami v drugi točki navedeno področje »znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje« (prednostne razvojne naloge se ustrezno navezujejo na skupne evropske politike in iniciative na posameznih področjih). V izhodišču te točke je poudarjeno, da *postaja znanje čedalje pomembnejši dejavnik konkurenčnosti nacionalnega gospodarstva in tako tudi povečanje vlaganja v človeške vire nujen pogoj za prehod v družbo temelječo na znanju*. Med programi, s katerimi bo dosežen temeljni cilj prednostne naloge »izboljšanje zaposljivosti in kakovosti življenja z ustvarjanjem, razširjanjem in uporabo znanja za ekonomski in družbeni razvoj Slovenije« so navedeni: 1. *zaposljivost in vseživljenjsko učenje*, 2. prilagodljivost podjetij in posameznikov, 3. zagotavljanje enakih možnosti in socialne vključenosti, 4. izboljšanje zdravstvenega stanja aktivnega prebivalstva.

⁸⁵ Med prednostnimi področji za doseganje opredeljenih razvojnih ciljev navaja *povečevanje izobrazbe in ustvarjalnosti*; to zahteva izboljšanje dostopa do virov za dostojno življenje, predvsem znanja in informacij, ki so potrebni za razvoj in uresničevanje osebnih potencialov. Tako je med njenimi petimi razvojnimi prioritetami na drugem mestu *učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta*; pri tem ima posebno mesto *izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja*.

⁸⁶ Ta namenja ciljem na področju uveljavljanja VŽU več pozornosti. Točka III. B.2.1 Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja med prednostnimi cilji opredeljuje tudi: *izboljšanje splošne izobraženosti odraslih* (zvišanje izobrazbe in kvalifikacijske ravni za povečanje zaposljivosti), pri horizontalnih prednostnih nalogah pa *povečanje pozitivnega odnosa do VŽU*, enakih možnosti, *ustvarjalnosti*, okolja in zdravja v družini, v lokalnih skupnostih, podjetjih. Točka III. B.2.2 (Prilagodljivi sistemi izobraževanja in usposabljanja) pa določa za izobraževanje odraslih pomembne cilje, kot so: *integracija izobraževanja mladine in odraslih na podlagi ... standardov znanja; priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja, spretnosti, kompetenc na trgu dela in v formalnem sistemu izobraževanja; razvoj inovacij v učenju, poučevanju in ocenjevanju znanja ter usposabljanje za nove vloge učiteljev in mentorjev*.

v Sloveniji⁸⁷, Resoluciji o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010⁸⁸.

K doseganju teh ciljev pa mora pripomoči tudi kakovostni sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih. **Kakovost znanja** je danes osrednji dejavnik razvoja. Znanje postaja čedalje pomembnejši dejavnik konkurenčnosti nacionalnega gospodarstva ter tako postaja tudi povečanje vlagan v človeške vire nujen prvi pogoj za prehod v družbo temelječo na znanju⁸⁹. Gotovo je, da je prav izobraževanje odraslih kot dejavnost, namenjena ustvarjanju znanja za konkurenčno gospodarstvo, danes med tistimi področji, ki so najbolj izpostavljena.

Med problemi, ki jih je treba v Sloveniji odpraviti, da bi se lahko učinkoviteje spoprijeli z izzivi globalizacije in pripomogli k povečevanju konkurenčnosti gospodarstva, je treba omeniti predvsem tele:

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH⁹⁰: Izboljšanje izobrazbene strukture delovno aktivnega prebivalstva in delovne sile nasploh poteka bolj prek mehanizmov čiščenja trga delovne sile kakor z vlaganjem v izobraževanje za zvišanje izobrazbe in kvalifikacij.

Medtem ko je v celotni odrasli populaciji, stari od 15 do 65 let, približno 29 odstotkov odraslih s končano zgolj osnovno šolo ali manj, znaša ta delež v strukturi delovne sile približno 18 odstotkov, v strukturi delovno aktivnega prebivalstva pa 19,6 odstotkov⁹¹. Delež brezposelnih s I. stopnjo izobrazbe se je leta 2003 zmanjšal na okoli 37 odstotkov in kaže tendenco nadaljnega zmanjševanja⁹². Vendar menimo, da so taki podatki v veliki meri posledica načina prestrukturiranja gospodarstva in zaposlovanja, ki je potekalo v prehodnem obdobju, ko so se problemi presežne delovne sile pogosto reševali s predčasnim upokojevanjem. **Tako se slabo izobraženo prebivalstvo kopiči zunaj trga delovne sile.** Ti ukrepi in ugodni pogoji upokojevanja so pripeljali tudi do visokega deleža neaktivnih v višjih starostnih kategorijah ter med slabše izobraženimi, če jih primerjamo z drugimi evropskimi državami.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Bolj kot kvantiteta izobrazbe se v Sloveniji kaže problem kakovosti izobrazbenih dosežkov.

Če ima po statističnih podatkih (klasifikacija ISCED 1997) skoraj 80 odstotkov slovenskega aktivnega prebivalstva neko vrsto srednješolske izobrazbe (EUROSTAT), pa podatki o pismenosti odraslega prebivalstva kažejo, da se je Slovenija med 20 proučevanimi državami uvrstila na konec lestvice po dosežkih, pred Poljsko, Čile in Portugalsko.⁹³ Kot poseben problem je treba opozoriti na izjemno slabe pisne dosežke tistih,

⁸⁷ Okvir gospodarskih in socialnih reform obravnava VŽU v drugi razvojni prioriteti v ukrepu 28 (Reforma izobraževanja). Med cilji in ukrepi, ki jih opredeljuje, kaže posebej poudariti cilj *povečanja kakovosti in konkurenčnosti v korist uporabnikov*, ter ukrep za njegovo doseganje, tj. *implementacijo sistema evalvacij izobraževalnih institucij*.

⁸⁸ Opredeljeni so temeljni cilji izobraževanja odraslih do leta 2010, in sicer: izboljšati splošno izobraženost odraslih, zvišati izobrazbeno raven – pri tem je najmanj dvanajst let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard – povečati zaposlitvene zmožnosti, povečati možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje.

⁸⁹ Državni razvojni program 2001 – 2006, Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, 12. december 2001, četrto poglavje, druga točka.

⁹⁰ Tu in v nadaljevanju navajamo vrsto problemov, s katerimi se mora spoprijeti izobraževalna politika Slovenije in veljajo tako za izobraževanje mladine kot odraslih. Izobraževanje odraslih kot pomemben del sistema vzgoje in izobraževanja ima pri tem nekatere posebne naloge, nekaj pa je takih, ki se morajo sinergično povezovati v celotnem sistemu vseživljenjskega izobraževanja in učenja.

⁹¹ Statistični letopis 2005, tabela 12.6. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije.

⁹² Poročilo za leto 2004, tabela VII. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2005.

⁹³ Podatki raziskave o pismenosti, ki jo je ACS izvajal leta 1998 v okviru SIALS (OECD & Statistics Canada).

ki imajo formalno srednješolsko izobrazbo. Tako srednješolsko izobraženi v povprečju dosegajo drugo raven, terciarno izobraženi (z višjo in visoko izobrazbo) pa tretjo, čeprav tretja raven pismenosti pomeni tisti dosežek, ki šele omogoča uspešno delovanje v družbi znanja in predstavlja ekvivalent znanju, potrebnemu za nadaljevanje šolanja na terciarni ravni.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Še vedno imamo dokaj visoko stopnjo osipa in nizek odstotek tistih, ki končajo izobraževanje v pričakovanem roku.

Slovenija ima še vedno dokaj *visoko stopnjo osipa* (14 odstotkov) ter *majhen odstotek tistih, ki končajo izobraževanje v pričakovanem roku*. Res je tudi, da v izobraževanju odraslih **nimamo niti razvitih meril, po katerih bi lahko ugotavljali učinkovitost izobraževanja, merjeno z osipom**. Vlaganje v izobraževanje, ki ne prinaša uspehov, pa je zelo slabo naložen kapital. Ukrepov, ki bi povečali učinkovitost, pa ni dovolj. Torej jih bomo morali razviti!

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Še vedno imamo prenizko stopnjo socialnega kapitala v omrežjih akterjev, ki lahko pripomorejo k večji konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.⁹⁴

Če nam v prihodnje ne bo uspelo zvišati stopnje uveljavljanja socialnega kapitala, bomo imeli še naprej težave zaradi neizrabljenosti človeškega in intelektualnega kapitala, pomanjkljive koordinacije med politično-administrativnim sektorjem, gospodarstvom in civilno družbo, slabega delovanja projektne in asociacijskega tipa organizacij ter šibkosti intermediarnih struktur. To bo posebno problematično v tistih procesih, ki zahtevajo intenzivne komunikacijske zmogljivosti in nekonvencionalne spontane rešitve problemov. V izobraževanju se nam težave napovedujejo še posebno v primerih, ko **pri ugotavljanju novih izobraževalnih potreb in načrtovanju ter izpeljavi izobraževalnih programov ni ustreznega sodelovanja med izobraževalnimi organizacijami in podjetji ter drugimi uporabniki znanj**. Uspešni programi za poklicno usposabljanje odraslih namreč pogosto temeljijo na vzpostavljenih partnerstvih (med podjetji, javnim sektorjem, socialnimi partnerji in lokalnimi tretjimi sektorskimi organizacijami).⁹⁵

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Strukturna neskladja na trgu delovne sile in pomanjkanje ključnih kompetenc.

Statistični podatki o vključenosti mladine v izobraževalne programe po posameznih ravneh kažejo, da Slovenija sledi trendu, značilnem za razvite poindustrijske države: zmanjšuje se vpis v programe, ki so neposredno namenjeni zaposlitvi, povečuje pa vpis v tiste, ki omogočajo nadaljevanje izobraževanja na visokošolski in univerzitetni ravni. Petdeset odstotkov vseh, ki se vpisujejo v štiriletne srednje šole, se vpisuje v splošne programe. Po nekaterih podatkih smo tudi pri vpisu v terciarno izobraževanje že dosegli 60 odstotno vključenost generacij (Nacionalni program visokega šolstva). Čeprav v izobraževanju odraslih ti kazalci niso povsem enaki, je v zadnjih letih mogoče zaznati tudi tu povečan vpis v programe, ki vodijo v nadaljnje izobraževanje. Upoštevati pa je treba, da se v **programe za pridobitev izobrazbe vključuje le okrog 8 odstotkov odrasle populacije**.⁹⁶

⁹⁴ Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo: Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

⁹⁵ Sporočilo komisije Svetu in Evropskemu parlamentu. Učinkovitost in pravičnost v evropskih sistemih izobraževanja in usposabljanja. Bruselj, 8. 9. 2006

⁹⁶ Mohorčič Špolar idr. (2005): Pismenost in ključne življenjske veščine v družbi znanja: družbeno skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot dejavnik razvoja družbe znanja. Ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2001 – 2006. Zaključno poročilo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Slovenski trg delovne sile še vedno močno uravnava šolska spričevala in diplome. Za dostop do delovnih mest se zahtevajo spričevala in diplome, ki izkazujejo tudi specifično poklicno/strokovno usposobljenost. Prehodi med temi segmenti so zaradi tega zelo oteženi (mogoči le s prekvalifikacijami). Bolj kot sama raven dosežene izobrazbe je z vidika zaposlovanja zato **problematično vprašanje neuskladenosti med kvalifikacijskimi potrebami trga delovne sile in ponudbo kvalifikacij**.⁹⁷ To povzroča **naraščanje deleža brezposelnih tudi v kategoriji prebivalstva z najvišjo izobrazbo** (delež brezposelnih z visokošolsko izobrazbo se je v letu 2005 zvišal na 3,2 odstotka). Tako kot celotno Evropsko unijo tudi Slovenijo pestijo težave zaradi premajhnega vpisa v naravoslovne, matematične in tehnične študijske programe. Hkrati pa večinski delež iskalcev zaposlitve, še posebno starejših, nima ključnih kompetenc, potrebnih za učinkovito delo in učenje.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Neprožnost trga delovne sile in majhne možnosti za vseživljenjsko učenje in s tem povečano konkurenčnost za najbolj ogrožene skupine na trgu dela.

V Sloveniji prevladuje stalna zaposlitev s polnim delovnim časom, pri čemer zakonska ureditev povzroča, da je odpuščanje za delodajalce zelo drago, hkrati pa zaposlenih ne motivira dovolj, da bi vlagali v svoje znanje in sposobnosti. V zadnjem obdobju išče politika rešitve v oblikovanju prožnejšega trga delovne sile po zgledu nekaterih skandinavskih držav (Danska), kjer že dosegajo lepe uspehe. Vendar v teh državah ne gre samo za prožen trg delovne sile, temveč tudi za dobro razvito socialno podporo, z izobraževanjem in učenjem vred, ki zagotavlja, da si prebivalstvo pridobi ustrezne sposobnosti za lažje prehajanje med različnimi položaji na trgu dela. Podatki za Slovenijo kažejo, da imajo **prav najbolj ogrožene kategorije prebivalstva najslabše možnosti za vseživljenjsko učenje**. Delodajalci ne vlagajo vanje, sami za to nimajo možnosti, država pa za zdaj tudi še ni zagotovila ustreznih spodbud.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Neizdelani sistemi za vrednotenje neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja ter preglednosti izobraževalnih in učnih dosežkov.

Podatki raziskav, ki na nacionalni ravni spremljajo gibanja udeležbe odraslih v izobraževanju, kažejo, da poteka večji del izobraževanja in učenja odraslih kot neformalno izobraževanje (okrog 85 odstotkov). Veliko učenja, ki ga ni mogoče spremljati s tradicionalnimi prijemi, pa poteka tudi kot priložnostno učenje. **Tako pridobljeno znanje tudi nima ustrezne ekonomske in socialne vrednosti**. Na trgu delovne sile se ti dosežki vrednotijo po presoji delodajalcev, pri vključevanju v formalno izobraževanje pa se upoštevajo le izjemoma.

Hkrati nimamo razvitih mehanizmov, ki bi omogočali pridobitev formalne izobrazbe tudi po netradicionalnih poteh. Naraščanje deleža odraslih, ki se vključujejo v različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja, tako **ne daje pričakovanih sadov v formalnem izkazovanju izboljšanja izobrazbene ravni odraslega prebivalstva**.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževanje odraslih v Sloveniji je usmerjeno večinoma v potrebe dela in zaposlovanja.

Približno 75 odstotkov vsega izobraževanja odraslih je povezanega z zaposlitvijo in delovnim mestom in se praviloma povezuje z zasebnimi koristmi (posameznika in delodajalca). Zato je močno **poudarjena individualna odgovornost za izobraževanje**, te pa **slabše izobražene in ekonomsko šibke skupine niso zmožne prevzeti brez ustrezne podpore države**.

⁹⁷ Verša, Spruk (2004): Mladi diplomanti na trgu delovne sile. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (spletna stran).

Na drugi strani zanemarjanje nekaterih, bolj humanističnih vidikov, izobraževanja slabi celostni razvoj posameznika pa tudi celih skupin prebivalstva ter zmanjšuje izobraževalno kondicijo, ki je nujna za uresničevanje ideje vseživljenjskega učenja in za preživetje sodobne družbe. Posledično namreč lahko take razmere povratno negativno vplivajo na izobrazbeni kapital, potreben za gospodarski razvoj.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nekatere skupine prebivalstva niso sposobne prepoznavati svojih potreb po izobraževanju, niti prevzemati odgovornosti za svoje izobraževanje.

Težnja po privatizaciji in upoštevanju trga v izobraževanju odraslih povzroča, da je v Sloveniji dokaj omejena ponudba izobraževanja za prikrajšane skupine prebivalstva, ki same ne zmorejo prepoznavati svojih potreb po izobraževanju in tudi ne same poravnati stroškov svojega izobraževanja. Ponudniki programov so pripravljene vlagati predvsem v razvoj tiste ponudbe, po kateri je dovolj povpraševanja, da lahko ustvarjajo dobiček, ki je razmeroma stabilna in zato ne predstavlja večjega tveganja. Tudi za javne organizacije za izobraževanje odraslih je zanimiva predvsem ponudba, ki ne zahteva lastnih vlaganj v razvoj novih programov.

2 Politična globalizacija, demokratični primanjkljaj, socialna izključenost in ranljive ciljne skupine

Zaradi posledic, ki jih ima ekonomska globalizacija na konkurenčnost gospodarstva ter ekonomsko in socialno varnost prebivalstva, je strategij in politik, povezanih s spoprijemanjem s temi posledicami, veliko. Manj zavzeto se ukvarjamo z vprašanjem politične globalizacije, ki povzroča, da imajo nacionalne države vse manjši vpliv na reševanje gmotnih težav državljanov. O vse več vprašanjih se odloča na nadnacionalnih ravneh pod močnim vplivom multinacionalk, ki sledijo svojim ekonomskim in političnim interesom. Sodelovanje prebivalstva v demokratičnih procesih danes ne poteka več zgolj na lokalnih in nacionalnih ravneh, marveč se vse bolj prenaša na nadnacionalne ravni. Ljudje smo vse manj zgolj državljani posameznih držav, privzemamo čedalje več različnih identitet, ki so si med seboj lahko tudi konkurenčne (npr. nacionalna, regionalna, evropska).

RAZVOJNI IZZIV: V novih družbenih okoliščinah se – tako v Evropski uniji kakor tudi v Sloveniji – vse pogosteje srečujemo s potrebo po odpravi t. i. *demokratičnega primanjkljaja*, to je pomanjkanja sodelovanja posameznikov in družbenih skupin pri odločanju in nadziranju uresničevanja sprejetih odločitev na vseh ravneh upravljanja (nadmacionalno, nacionalno in lokalno).⁹⁸

V Memorandumu o vseživljenjskemu učenju (2000) je še posebej poudarjeno, da je zato treba spodbujati in usposabljanje ljudi, da bodo zavzeto sodelovali na vseh področjih sodobnega javnega življenja, posebno v družbenem in političnem življenju na vseh ravneh skupnosti, tudi na ravni Evrope.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: socialna izključenost, neenak dostop do izobraževanja in vpliv teh pojavov na demokratičnizacijo družbe.

Gre za problematiko, ki je za naše strokovno področje še posebej pomembna in potrebna urejanja. Vključevanje odraslih v izobraževanje je v Sloveniji, podobno kot drugje po svetu, povezano z doseženo izobrazbo, starostjo, spolom in zaposlitvenim položajem. Omejen dostop je značilen za slabše izobražene, starejše in skupine zunaj trga delovne sile (upokojenci, domača dela), za gibalno ali drugače ovirane ter za skupine prebivalstva, odmaknjene od izobraževalnih središč. V Sloveniji je še vedno več

⁹⁸ Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo; Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

tistih odraslih, ki so izobraževalno nedejavni (42,7 odstotka), kakor tistih, ki se vključujejo v izobraževanje (37 odstotkov)⁹⁹. Ko gre za vključevanje v neformalno izobraževanje, se kaže neenakost tudi v številu vključitev v določenem časovnem obdobju in v vrsti spretnosti, ki jih lahko razvijajo posamezne kategorije. Slabše izobraženi zaposleni se usposablajo za delo in po zakonskih predpisih, bolj izobraženi pa imajo poleg dostopa do poklicnega in strokovnega izpopolnjevanja tudi dostop do usposabljanja za razvoj najpomembnejših spretnosti.

Manjša dostopnost do znanja pa zmanjšuje tudi možnosti za dejavno upravljanje lastnega življenja in urejanje bivalnih razmer. Gre za vidik zagotavljanja enakih možnosti izobraževanja za vse in posledično za odpravljanje socialne izključenosti. To še posebno velja za ranljive skupine (invalidi, bolniki, zaporniki, brezposelni, manj izobraženi, starejši, osipniki ...)¹⁰⁰.

Izobraževanje odraslih ima pomembno vlogo pri odpravljanju omenjenih težav. Temeljni cilj za prihodnost mora biti vključevanje različnih družbenih skupin v odločanje ne le po merilu pravičnosti, temveč tudi socialne solidarnosti. Možnost za nenehno obnavljanje znanja in spretnosti v vsem življenju postaja pri tem najpomembnejši dejavnik za premagovanje socialne izključenosti in razvoj enakih možnosti v najširšem pomenu besede. Sistemi izobraževanja in usposabljanja naj bi bili prav z zagotavljanjem struktur in mehanizmov za odpravljanje diskriminacije na vseh ravneh usmerjeni v ustvarjanje globalne družbe¹⁰¹.

3 Kulturna globalizacija, ohranjanje nacionalne identitete in kulturne dediščine ter odpiranje v širši prostor

Razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije in globalnih množičnih medijev je omogočil tudi t. i. **kulturno globalizacijo**. Kultura postaja podrejena svetovnemu trgu in gibanjem, ki jih narekujejo globalni komunikacijski mediji. Kulturne prakse in raba jezikov so čedalje bolj podrejene načelom privlačnosti (mode) in potrebam trga dela, čedalje manj pa državni kulturni politiki¹⁰².

RAZVOJNI IZZIV: Za Slovenijo kot majhno državo pomeni kulturna globalizacija izziv zlasti v vprašanju, kako povečati skrb za ohranjanje nacionalne identitete (predvsem slovenskega jezika in kulture ter jezikov in kulture manjšin) ob hkratnem razvijanju odprtosti in spoštovanja drugačnosti kot bogastva, in ne kot grožnje.

Kljub nevarnostim in priložnostim, ki izvirajo iz globalizacije, pa se moramo zavedati, da kultura pomaga razvijati ustvarjalnost, inovativnost, prilagodljivost in sodelovanje, zato je tudi eden temeljnih dejavnikov gospodarskega razvoja.

⁹⁹ Raziskava o participaciji v izobraževanju odraslih 2004, Andragoški center Slovenije.

¹⁰⁰ V Sloveniji je neskladje v udeležbi odraslih v izobraževanju med bolj in manj izobraženimi višji kot v povprečju v petindvajseterici Evropske unije. Tako se na primer pri nas izobražuje vključenih 8,4 – krat več tistih, ki imajo visokošolsko izobrazbo v primerjavi z manj izobraženimi, na Danskem pa npr. le 1,9. Povprečje za EU je 7,3 – krat. (Progress towards the Lisbon objectives in Education and Training, 2005, Report, str. 73).

¹⁰¹ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupini cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 5.

¹⁰² Omenimo naj tudi migracijske tokove, ki večajo etnično in tako tudi kulturno raznolikost posameznih držav, ter integracijske procese, ki pomenijo izziv, kako upravljati etnično in kulturno raznolikost ali kako učinkovito uresničevati različne politike v etnično in kulturno raznolikem okolju. S takšnimi izzivi se ob čedalje šibkejši upravljalški moči nacionalnih držav na kulturnem področju srečuje tudi evropska unija, ki si še posebno prizadeva ohranjati kulturno raznolikost – in tudi številne manj rabljene, regionalne ali manjšinske jezike. Odgovor na navedeno kulturno globalizacijo sta v Evropski uniji prerod državljske in regionalne zavesti in razcvet regionalnih kultur.

Izobraževanje in kultura sta prav v izobraževanju odraslih, zlasti pa v njegovem neformalnem delu, medsebojno zelo prepletena. Še posebno zato, ker je Slovenija majhna država, mora svojo pot in svoje mesto v globalni skupnosti snovati prav na svoji raznolikosti in ustvarjalnosti. Pri tem se gotovo lahko zgledujemo po skandinavskih državah, ki so prav z ohranjanjem ravnotežja med globalnim in lokalnim ustvarile svoje zgodbe o uspehu v mednarodni skupnosti in blaginjo doma.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nimamo razvitih sredstev za ugotavljanje učinkov neformalnega izobraževanja in vrednotenje tega izobraževanja v kulturni globalizaciji.

Dober zgled za to, da se tudi v Sloveniji zavedamo pomena neformalnega izobraževanja, ki je tesno povezano z ohranjanjem lokalne identitete in sociokulturne animacije, so npr. študijski krožki, ki jih država že vsa leta podpira konceptualno in finančno. In vendar se zdi, da je v njih in njim podobnih oblikah neformalnega skupnostnega izobraževanja še velik potencial, katerega udejanjanje bi bilo treba spodbujati in podpirati tudi v prihodnje.¹⁰³ Zato moramo v Sloveniji še naprej **spodbujati dostop do tistih dejavnosti neformalnega izobraževanja odraslih, ki še posebno pripomorejo h krepitvi in ohranjanju kulturne identitete.**

Čeprav ima neformalno izobraževanje odraslih v Sloveniji dolgo tradicijo, pa nam morebiti prav zaradi njegove velike razvejenosti **manjka bolj sistematičen vpogled v njegove učinke.** Resda spremljamo potek in sadove nekaterih dejavnosti, nalog in projektov, vendar se ti podatki zbirajo ločeno, poleg tega so vse te dejavnosti preveč razdrobljene, premalo načrtne, to pa otežuje uporabnost zbranih podatkov, ko gre za ugotavljanje razvojnih prioritet in snovanje nadaljnega razvoja.

4 Okoljska globalizacija

Pomemben družbeni izziv je danes tudi **okoljska globalizacija.** Okolje v Sloveniji je (v primerjavi z evropskim) razmeroma ohranjeno. Uporabljajo se obnovljivi viri energije, ekološke metode v kmetijstvu, skrbi se za ohranjanje biološke raznovrstnosti na vedno več zavarovanih območjih in zunaj njih. A vendar še vedno deluje emisijsko najintenzivnejše industrijske panoge, nadaljuje se intenzivno kmetovanje, narašča pa tudi poraba energije na prebivalca.

RAZVOJNI IZZIV: Načelo okoljske trajnosti še ni dovolj integrirano v usmerjanje gospodarskega razvoja, saj je bil dozdajšnji razvoj delno zasnovan tudi na izčrpanju naravnih virov, zmanjševanju biotske raznovrstnosti in kakovosti okolja. Trajnostni sonaravni napredek tako v Sloveniji še ni dosežen. Skrb za trajnostni razvoj postaja osrednje načelo in merilo presoje prihodnjega družbenega razvoja, zavarovalna polica za varnost in stabilnost.¹⁰⁴

Tudi okoljsko izobraževanje in izobraževanje za trajnostni razvoj sta torej področji, ki ju bo izobraževanje odraslih odslej bolj sistematično razvijalo, vanju vlagalo in ju spodbujalo tako na strateški ravni kot na ravni implementacije. Razvili bomo prve izobraževalne programe, namenjene odraslim, ki bodo obravnavali trajnostni razvoj. Posebna pozornost bo namenjena oblikam, ki spodbujajo ohranjanje in razvoj socialnega kapitala ter vsebinam, ki obravnavajo naravo ter tipične domače vzorce odnosov do okolja ter vzorce ravnanja z naravnimi viri. Ključno pri obvladovanju tega razvojnega izziva je okrepiti vertikalni socialni kapital, zato se bomo že v prvi fazi posvetili nosilcem odločanja.

¹⁰³ Glede tega so pomembni tudi programi Izobraževanje za demokracijo.

¹⁰⁴ Strategija razvoja Slovenije, 2005.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Prebivalstvo se še zmeraj premalo zaveda, kako pomembna je okoljska problematika, hkrati pa v državi nimamo razvitih ustreznih načinov izobraževanja in okoljske vzgoje, ki so je potrebne vse generacije.

Pri načrtovanju posegov v okolje in upravljanju z okoljem naj bi bila javnost bolj vključena v odločitve, hkrati pa tudi bolj ozaveščena in izobražena za kvalificirano odločanje. Odrasli so nosilci odločitev o posegih v okolje, zato je njihovo ozaveščanje ena temeljnih nalog za najbližjo prihodnost. Literatura in izkušnje tudi kažejo, da obseg znanja ne pomeni nujno tudi sprememb v vedenju/ravnanju, zato ozaveščanje o okoljski problematiki, katerega pomemben del je tudi izobraževanje, zahteva nove prijeme, metode in oblike dela. Neformalno izobraževanje je odraslim bližje od formalnega, zato bo težišče okoljskega in naravovarstvenega usposabljanja prav na neformalnih oblikah učenja. Ker se norme oblikujejo zlasti v skupinah in skupnostih, bodo imele skupinske oblike prednost pred individualnim učenjem oziroma bomo pripravili programe tako, da se bodo oblike učenja dopolnjevale.

5 Demografska gibanja, ki se kažejo kot starajoče se prebivalstvo Evrope in migracijski tokovi

Večina evropskega prebivalstva, tudi slovensko, se hitro stara, družbe pa so že ali postajajo dolgo živeče. Predvsem se spreminja demografska struktura. Še nikoli doslej ni bil delež starejših ljudi večji. Živimo dlje in dejavneje kot kdaj koli prej. Mladih in usposobljenih ljudi ni dovolj, še zlasti jih primanjkuje v državah z omejenim trgom dela.¹⁰⁵ Na ta proces se večina evropskih družb odziva podobno: iščejo, preizkušajo ali že uveljavljajo politike, ki zadevajo starejše generacije (bodisi v pozni starosti, ko so upokojene ali ko bi se lahko upokojile); preverjajo, spreminjajo in popravljajo politike, ki so usmerjene k mlajšim generacijam (tistim, ki še lahko postanejo starši, ki so zaposlitveno dejavni ali še dela zmožni).

RAZVOJNI IZZIV: Problemov, ki jih označuje pojem staranja prebivalstva, se ne da rešiti na hitro ali parcialno. V dolgo živeči družbi se namreč spreminjajo razmerja med starostno opredeljenimi socialnimi skupinami: med šolarji in mladimi, med aktivnimi in upokojenimi, med zelo starimi in tistimi, ki so na začetku poklicne poti.¹⁰⁶

Po podatkih popisa prebivalstva za leto 1991 je bilo v Sloveniji – med starejšimi od 15 let – kar 47,5 odstotka oseb z osnovnošolsko izobrazbo ali manj, 18,3 odstotka s poklicno in le 8,9 odstotka s terciarno izobrazbo. Podatki popisa 2002 pa kažejo tako izobrazbeno strukturo: 33,02 odstotka z ali brez dokončane osnovne šole, 27,18 odstotka s poklicno izobrazbo, delež s terciarno izobrazbo se je povzpел na 12,93 odstotka. Nižji izobrazbeni dosežki se ohranjajo predvsem pri višjih starostnih kategorijah, pri nižjih pa se zelo izboljšujejo.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nimamo še pravih odgovorov, kako z izobraževanjem odgovoriti na spremenjena demografska gibanja. Medgeneracijsko neskladje v obsegu in kakovosti dosežene izobrazbe se ohranja ali celo povečuje. Izobraževanje odraslih ne zmanjšuje izobrazbene neskladja med mlajšo generacijo in starejšimi.

Vključevanje v izobraževanje v t. i. tretjem življenjskem obdobju ima v Sloveniji že tradicijo. Eden izmed zgledov dobre prakse, ki jo že ves čas podpira tudi država, je na primer Univerza za tretje življenjsko obdobje, ki že vse od svojega nastanka dosega

¹⁰⁵ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupini cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 4.

¹⁰⁶ Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 16.

lepe uspehe. V času, ko procesi zviševanja starosti evropskega prebivalstva začenjajo vplivati na vsa področja družbenega življenja in skorajda že zahtevajo spremembo v opredeljevanju razmerij med posameznimi družbenimi skupinami, postaja to področje izobraževanja odraslih tudi z vidika javnega interesa vse pomembnejše. Hkrati pa se tudi spreminja, posebno ob upoštevanju okoliščine, da se aktivna doba daljša. Razmišljati je torej treba o mogočih oblikah medgeneracijskega prenosa znanja, o učenju za spremenjene načine življenja, ob tem pa povečevati tudi skrb za njegovo kakovost in kar najširšo dostopnost.

Drugi vidik potreb po izobraževanju odpirajo migracijski tokovi, ki Slovenije do- slej niso prizadevali v večjem obsegu, ni pa mogoče pričakovati, da bo tako tudi ostalo. Če drugega ne, lahko postane še bolj tranzicijska država. Migracijski tokovi puščajo priseljene na družbenem obrobju (zaradi oteženega dostopa do trga dela), hkrati pa vnašajo napetosti med priseljence in prvotno prebivalstvo zaradi kulturnih in drugih razlik. Tu bi bila razvita mreža različnih oblik medkulturnega učenja življenjska nuja, zagotoviti pa bi morali tudi načine za dodajanje znanja manj izobraženemu delu mi- gracijske populacije.

RAZVOJNI IZZIV: Povečani migracijski tokovi bodo v bližnji prihodnosti tudi v Sloveniji pomenili kompenzacijo delovne sile zaradi staranja prebival- stva in bodo nadomeščali primanjkljaje v delovni sili. Položaj migrantov na trgu dela je slabši kakor položaj domače delovne sile, kar v večini velja tako za visoko usposobljeno kot za neusposobljeno osebje, za prišleke kot za potomce druge in tretje generacije migrantov. Migracijski tokovi prinašajo s seboj napetosti med priseljenci in prvotnim prebivalstvom zaradi kulturnih in drugih razlik.

Tudi Slovenija bo čedalje bolj čutila posledice sodobnih migracijskih tokov. Kljub izkušnji s priseljevanjem iz bližnjih regij še nima izdelanih prijemov in možnosti za izobraževanje priseljencev. Prve ocene gibanja zaposlovanja in dela tujcev leto dni po vstopu Slovenije v Evropsko unijo so pokazale, da se pričakovanja o bistveno poveča- nem prilivu delavcev iz Evropske unije niso povsem uresničila. Pričakujemo pa lahko povečane potrebe delodajalcev po delovni sili iz tujine. Analiza zdajšnjega priliva de- lavcev kaže, da gre za odrasle, ki so si pridobili izobrazbo do IV. stopnje in se zaposluje- jo večinoma v gradbeništvu, kovinskopredelovalni industriji, gostinstvu, pri sezonskih delih v kmetijstvu in transportu.¹⁰⁷ Večina priseljencev, tudi tistih, ki so visoko usposo- bljeni, potrebuje učenje tujega jezika in medkulturnega razumevanja. Težava je tudi v tem, da so njihovo znanje in kompetence podcenjene ali pa jih ne morejo uveljavljati, njihove spretnosti pa ostajajo na trgu dela neizrabljene in nenagrajene.

RAZVOJNI PROBLEM – IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževa- nje odraslih mora podpirati integracijo migrantov v družbo in na trg dela, jim omogočati, da bodo v novem okolju kar najbolj izrabili in razvijali svoje kome- tente ter prispevali v zakladnico znanja Slovenije.

Izobraževanje odraslih omogoča, da povečan dotok delovne sile in drugih pri- seljencev koristi državam gostiteljicam in tudi migrantom, saj ponuja priložnosti za učenje ustvarjanja sožitja in strpnosti med različnimi kulturami ter odpira možnosti za pridobivanje kakovostnega znanja za priseljene, še posebno za manj izobraženi del migracijske populacije. Vpliva tudi na spreminjanje javnega mnenja o vlogi in pomenu migrantov za razvoj celotne družbe, napredek gospodarstva in zviševanje splošne bla- ginje. Izobraževalni sistemi morajo zagotavljati izobraževanje in usposabljanje razno- like in večjezične skupnosti. Tudi na priseljevanje ljudi v Evropsko unijo in migracije znotraj nje bi morali gledati z vidika trajnostnega razvoja.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Letno poročilo ZRSZ 2005, Ljubljana, Zavod R Slovenije za zaposlovanje.

¹⁰⁸ Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja; Poročilo sveta za izobraževanje in usposabljanje Evropskemu parlamentu, 2001.

6 Informacijska družba, sodobna telekomunikacijska tehnologija in izobraževanje odraslih

Danes so najuspešnejše tiste družbe, ki so bile med prvimi pri vpeljevanju informacijsko-komunikacijskih tehnologij in utirajo t. i. prehod v informacijsko družbo prihodnosti. Vpeljevanje informacijsko-komunikacijskih tehnologij in posledični razvoj informacijske družbe prinašata korenite spremembe na vsa področja ekonomskega in družbenega življenja. Ob neupoštevanju značilnosti tega procesa bo težko izrabiti priložnosti, ki jih ponuja, ter se hkrati ogniti tveganjem za gospodarstvo (zmanjševanje konkurenčnosti) in posameznika (zmanjševanje blaginje, nezmožnost uporabe sodobnih tehnologij). Pripravljene bi torej morali imeti strategije za informacijsko-tehnološko opismenjevanje kar najširših plasti prebivalstva (ne le šolajoče se mladine), na vseh ravneh.

RAZVOJNI IZZIV: Nadaljnji razvoj je pomembno odvisen od sposobnosti posameznikov in podjetij, da absorbirajo in učinkovito uporabljajo informacijsko komunikacijske tehnologije in druge napredne tehnologije.

Sposobnosti posameznikov, podjetij in držav, da absorbirajo in učinkovito uporabljajo informacijsko komunikacijske tehnologije in druge napredne tehnologije, so kritično odvisne od tega, koliko ustreznega znanja in spretnosti je na voljo. To za posamezne države ne pomeni samo povečanja deleža višje in visoko izobraženih, temveč tudi opremljenost strokovnjakov z multidisciplinarnim znanjem, ki sega na tehnično, organizacijsko in menedžersko področje; poleg tega pa mora biti takih strokovnjakov na trgu delovne sile tudi zadostno število, če naj bo vpeljevanje sodobnih tehnologij v poslovne procese celostno. Implikacije za reforme izobraževalnih sistemov so očitne.

RAZVOJNI IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževanje za potrebe informacijske družbe ne more biti omejeno samo na izobraževanje visokokvalificiranih strokovnjakov, pač pa mora tako usposabljanje doseči tudi tiste kategorije prebivalstva, ki so jih procesi informatizacije v vseh porah družbenega življenja obšli.

Slovenija po nekaterih kazalnikih o opremljenosti z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo sodi v sam vrh razvitih držav. Podrobnejši pogled pa pokaže, da po uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju in pri reševanju problemov pri delu ter v vsakdanjem življenju zaostaja za drugimi državami Evropske unije. Zaostajamo tudi glede zavedanja o uporabnosti teh tehnologij za najrazličnejše namene.¹⁰⁹ Sama uporaba storitev informacijsko-komunikacijske tehnologije v Sloveniji seveda narašča. Raziskava Statističnega urada RS v prvem četrletju 2005 kaže na primer, da se medmrežje čedalje pogosteje uporablja za iskanje različnih informacij. V Sloveniji je 50 odstotkov oseb, starih od 10 do 75 let uporabljalo internet v tem obdobju vsaj enkrat, 43 odstotkov oseb pa vsaj enkrat na teden. Vendar gre pri tem večinoma za uporabo elektronske pošte, iskanje informacij, igranje in prenašanje igrice ali glasbe.¹¹⁰ Na ACS smo v začetku leta 2006¹¹¹ predstavili izsledke raziskave o pregledu študija na daljavo za odrasle v Sloveniji. Izmed ponudnikov e-izobraževanja jih je največ v Osrednjeslovenski regiji (36,4 odstotka), nobenega ni na Koroškem, v Pomurju in na Notranjsko-kraškem območju. Med ponudbo prevladujejo programi neformalnega izobraževanja (79 odstotkov), sledijo programi za pridobitev izobrazbe (19 odstotkov),

¹⁰⁹ V številnih slovenskih krajih so ustanovljene e-točke in e-šole, ki naj bi bile dostopne čim širšemu številu prebivalstva. Analiza delovanja teh točk pa pokaže, da ostajajo povprečini neizrabljene, primanjkuje predvsem e-izobraževalnih vsebin kot tudi primernih izobraževalnih programov, ki bi ustrezno vključevali IKT tehnologijo.

¹¹⁰ Nacionalna strategija e-izobraževanja, junij 2006, Nevron (predlog)

¹¹¹ Pregled ponudbe e-izobraževanja za odrasle, ACS 2006.

najmanj je e-programov usposabljanja in spopolnjevanja za delo (1,9 odstotka). Med neformalnimi programi prevladujejo e-tečaji tujih jezikov in računalniškega usposabljanja. Med formalnimi zavzemata najvidnejše mesto višješolska programa Poslovni sekretar in Komerčialist ter višješolski programi za promet, strojništvo, komunalo in elektroniko.

V Strategiji razvoja Slovenije se v sklop četrte razvojne prioritete¹¹² umešča zviševanje ravni informacijske (in digitalne) pismenosti kot sredstvo za zmanjševanje socialne izključenosti in predvideva te ukrepe: uveljavljanje javne dostopnosti interneta in informacijskih posrednikov, razvijanje in promoviranje oblik zaposlovanja, ki izrabljajo potencialne informacijsko-komunikacijske tehnologije in tudi tiste, ki so prilagojene ljudem s posebnimi potrebami. V izobraževanju odraslih bi morali nameniti posebno pozornost predvsem zviševanju ne le t. i. digitalne (ravnanje s strojno in programsko opremo), temveč tudi izboljševanju t. i. informacijske pismenosti (zmožnost za reševanje problemov z uporabo informacijske tehnologije) ranljivih skupin, ki so bile iz tovrstnega izobraževanja doslej izključene. Za ta namen pa je treba razvijati večjo ponudbo e-izobraževalnih programov in vsebin, inovativnih oblik in metod učenja ter interaktivnih e-učbenikov. Prednost naj bi imel tudi razvoj oblik e-učenja, ki bi olajšale stalno strokovno spopolnjevanje izobraževalcev odraslih.

Pregled razvojnih izzivov Slovenije in Evropske unije ter iz tega izhajajočih izzivov za izobraževanje odraslih kaže, da smo pred zahtevnim vprašanjem, kako z izobraževanjem zagotoviti zadosten kapital znanja prebivalstva, da bi se v razvoju lahko ustrezno odzivali na sodobne politične, gospodarske in druge družbene probleme, hkrati pa zagotavljali možnosti za celostno in avtonomno uveljavljanje posameznikov na vseh področjih njihovega delovanja. Nedvomno je treba zagotoviti celo vrsto ukrepov, ki bodo z medsebojnim učinkovanjem pripomogli k doseganju zastavljenih ciljev. Če bi hoteli samo nakazati, kateri in kakšni naj bi bili ti ukrepi, bi te lahko strnili v naslednje sklope:

¹¹² Poglavje Modernizacija socialne zaščite in zmanjševanje izključenosti, str. 39.

ZNANJE ODRASLIH ZA KONKURENČNO GOSPODARSTVO MORAMO ZAGOTOVITI S SPODBUJANJEM VEČJE SKRBI ZA KAKOVOST, INOVATIVNOST, PRIVLAČNOST IN UČINKOVITOST PROCESOV IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH.¹¹³ TO POMENI:

- zagotoviti privlačno izobraževanje in učenje z razvojem in vpeljavo novih, privlačnih in aktivnih metod in oblik učenja;
- razvijati podjetniškega duha; popularizirati pomen pobude in ustvarjalnosti; spodbujati inovativne prijeme, nagrajevati vpeljevanje inovacij v izobraževalni proces;
- spodbujati različne oblike usposabljanja zaposlenih;
- razvijati temeljne spretnosti za družbo znanja in jih uvrščati v programe izobraževanja in usposabljanja odraslih;
- razvijati orodje in prijeme za prenašanje znanja med zaposlenimi, učenje na delovnem mestu, razvoj elementov učeče se organizacije;
- razvijati in izvajati ukrepe, ki bodo pripomogli k večji učinkovitosti izobraževanja odraslih – razviti sredstva za spremljanje osipa in razvoj ukrepov za njegovo zmanjševanje;
- spodbujati razvoj procesov, sredstev in spodbud za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževalnih organizacijah in na ravni izobraževalnega sistema;
- pospeševati sodelovanje ustreznih interesnih skupin v razvoju usposabljanja;
- razvijati in vzdrževati postopke in sredstva za vrednotenje ter priznavanje znanja ne glede na način, na katerega je bilo pridobljeno;
- proučevati vprašanja omrežij izobraževalnih organizacij, ki izpeljujejo izobraževanje odraslih in predlagati potrebne rešitve;
- vzpostavljati in spodbujati mehanizme za interdisciplinarno komunikacijo (mreženje) ter projektno povezovanje (podjetja, univerze, države, strokovne institucije, mednarodne organizacije);
- omogočiti večjo izobraževalno mobilnost tistih, ki se učijo, in tistih, ki znanje dajejo; zagotoviti pretok znanja in menjavo dobrih rešitev;
- zagotoviti učinkovito predstavitev različnih oblik inovativnega izobraževanja odraslih.

¹¹³ Z doseganjem opredeljenih usmeritev bomo na področju izobraževanja odraslih prispevali k udeležanju prvega strateškega cilja Strategije razvoja Slovenije: »V 10-ih letih preseči povprečno raven ekonomske razvitosti EU in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije« in prve razvojne prioritete: »konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast«.

RAZVIJATI JE TREBA PROGRAME IN VPELJEVATI UKREPE, KI BODO PRIPOMOGLI K ZMANJŠEVANJU SOCIALNE IZKLJUČENOSTI TER K ZMANJŠEVANJU NEENAKEGA DOSTOPA ODRAŠLEGA PREBIVALSTVA DO IZOBRAŽEVANJA, ŠE POSEBNO RANLJIVIH, IZOBRAŽEVALNO NEDEJAVNIH SKUPIN. TO POMENI:

- ☑ ugotavljati potrebe po izobraževanju posameznih, še posebno ranljivih ciljnih skupin, ki so pomembne za njihovo socialno in ekonomsko vključenost;
- ☑ razvijati učne možnosti in ustvarjati priložnosti ter podporo za učenje v različnih okoljih, v nešolskih okoliščinah; učni položaji naj izhajajo iz potreb in značilnosti ciljnih skupin;
- ☑ vsem odraslim omogočiti pridobitev temeljnih spretnosti, z zapostavljenimi skupinami, posamezniki s posebnimi potrebami, osebami, ki niso končale izobraževanja vred;¹¹⁴
- ☑ razvijati izobraževalne programe, namenjene ranljivim ciljnim skupinam, predvsem tiste, ki so v javnem interesu;
- ☑ nadaljnje razvijati kakovostno informacijsko svetovalno omrežje, ki bo omogočalo odraslim sprejemanje odločitev za izobraževanje in učenje;
- ☑ zagotoviti učinkovito obveščenost in predstavitev različnih oblik izobraževanja in učenja, predvsem ranljivim in izobraževalno nedejavnim ciljnim skupinam;
- ☑ razvijati različne načine motiviranja, predvsem glede na značilnosti in potrebe ranljivih ciljnih skupin;
- ☑ proučevati rešitve, ki bi omogočile pravično in učinkovito porazdelitev sredstev, ki so na voljo, da bi se olajšala dostopnost ter izboljšala kakovost izobraževanja in usposabljanja; zagotoviti zagovorništvo pravic ranljivih ciljnih skupin;
- ☑ razvijati učinkovite oblike izobraževanja za aktivno državljanstvo; zagotavljati enake možnosti in socialno kohezijo;
- ☑ spodbujati poti učenja, prilagojene potrebam posameznih ciljnih skupin; zagotoviti pomoč in podporo pri učenju;
- ☑ spremljati spremembe v vzorcih vključevanja odraslih v izobraževanje in učenje, da bi lahko identificirali skupine, ki jim je treba nameniti posebno pozornost, in razvili ustrezno izobraževalno ponudbo in podporo;
- ☑ skrbeti za vzdrževanje systemskega okolja, ki bo odraslim, še posebno bolj izpostavljenim ciljnim skupinam (starejšim, manj izobraževanim, odmaknjenim od središč), omogočalo dostop do izobraževanja in učenja v skladu s potrebami.

¹¹⁴ Memorandum o vseživljenjskem učenju, Komisija Evropske skupnosti, 2000, str. 11 in Nacionalna strategija za razvoj pismenosti (2005) ter operacionalizacije te strategije za področje izobraževanja odraslih: Strategija za zviševanje ravni pismenosti odraslih

SPODBUJATI JE TREBA RAZVOJ RAZLIČNIH OBLIK NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA, NAMENJENIH OHRANJANJU KULTURNE DEDIŠČINE, NACIONALNE IDENTITETE, JEZIKA ... TO POMENI:

- razviti sredstva za spremljanje učinkov različnih oblik neformalnega izobraževanja;
- zagotoviti učinkovito predstavitev različnih oblik neformalnega izobraževanja v okoljih, ki so ljudem blizu;
- spodbujati vključevanje tradicionalno izobraževalno nedejavnih odraslih v neformalno izobraževanje kot eno od poti socialnega vključevanja;
- spodbujati oblike neformalnega izobraževanja, ki so namenjene spoznavanju in ohranjanju kulturne dediščine, ohranjanju jezika in nacionalne identitete;
- vpeljevati in ohranяти spodbude, da bi se odrasli poleg maternega jezika učili vsaj še katerega od tujih jezikov;
- spodbujati oblike neformalnega izobraževanja, ki so namenjene spoznavanju tujih kultur, predvsem kultur priseljenih sodržavljanov in migrantov, da bi presegli predsodke in strahove ter spodbudili socialno povezanost;
- ustvarjati spodbude ter oblikovati projekte in naloge, ki bodo pripomogli k povezovanju različnih sektorjev (ministrstev, nacionalnih, lokalnih institucij), pri razvijanju različnih oblik neformalnega izobraževanja;
- razvijati ukrepe, ki bodo podprli učenje v »nešolskih« okoljih (izobraževanje v muzejih, knjižnicah, društvih – na primer izobraževanje v turizmu).

SPODBUJATI JE TREBA RAZVOJ TISTIHL OBLIK IZOBRAŽEVANJA, KI PRIPOMOREJO K TRAJNOSTNEMU RAZVOJU:

- ugotoviti najpomembnejša področja domačih okoljskih problemov, ki jih lahko pomaga odpraviti izobraževanje odraslih na nacionalni in lokalni ravni;
- spodbujati oblike (ne)formalnega izobraževanja o okoljski problematiki, ekoloških vprašanjih in estetiki naravnega okolja;
- razvijati programsko ponudbo izobraževanja za trajnostni razvoj, namenjeno odraslim;
- ustvarjati spodbude in oblikovati izobraževalne projekte za mediacijo na različnih ravneh (medsektorsko, medinstitucionalno);
- spodbujati oblike neformalnega izobraževanja, ki bodo pripomogle k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja;
- omogočiti raziskovanje potreb po izobraževanju za trajnostni razvoj.

SPodbuditi je treba proučevanje demografskih gibanj, ki se kažejo v staranju prebivalstva in povečanih migracijskih tokovih. To na eni strani vpliva na spremenjene potrebe po izobraževanju starejših ljudi, ki jih moramo poznati in na njihovi podlagi vpeljati programe, spodbude in svetovanje, da bi se starejši bolj množično vključevali v izobraževanje, na drugi strani pa spodbuditi proučevanje potreb migrantov ter razvoj ponudbe za njihovo izobraževanje in usposabljanje. V ta namen naj bi:

- ☑ vpeljevali spodbude za vključevanje v vseživljenjsko izobraževanje;
- ☑ ugotavljali značilnosti in potrebe po izobraževanju starejših, da bi jim lahko prilagodili vsebine in oblike usposabljanja;
- ☑ razvili programe in vpeljali ukrepe, ki bodo spodbudili medgeneracijski prenos znanja na različnih področjih življenja (izrabiti izkušnje in znanje starejših);
- ☑ spodbujali ponudbo in povpraševanje za starejše in manj izobražene srednje generacije;
- ☑ raziskovali potrebe trga dela glede ohranjanja ekonomske dejavnosti in socialnega vključevanja starejših;
- ☑ proučevali potrebe po izobraževanju migrantov, razvijali nove prijeme za njihovo izobraževanje in ustvarjali priložnosti za učenje za jezikovno, socialno in kulturno integracijo v skupnosti;
- ☑ pospeševali postopke in mehanizme za vrednotenje in priznavanje formalnega, neformalnega in priložnostno pridobljenega znanja in kompetenc migrantov;
- ☑ vpeljevali učinkovite metode in vsebine medkulturnega učenja.

Pospešiti je treba spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v procesih izobraževanja odraslih, dopolniti usposabljanje za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, razviti nove oblike in metode učenja, podprte s sodobno tehnologijo, za povečevanje kakovosti, učinkovitosti in dostopnosti izobraževanja. Pri tem naj bi še posebno:

- ☑ pospeševali najboljšo uporabo inovativnih tehnik poučevanja in učenja, temelječega na informacijsko-komunikacijski tehnologiji (e-učenje) za izboljševanje kakovosti in učinkovitosti učenja odraslih;
- ☑ razvijali z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo podprte izobraževalne programe za povečevanje dostopnosti izobraževanja odraslim, še posebno izobraževalno nedejavnim in socialno izključenim;
- ☑ iskali rešitve, ki bi odraslim zagotavljale ustrezno opremo in izobraževalno programsko opremo, tako da lahko informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in e-učenje učinkovito vključimo v učenje in poučevanje;
- ☑ razvijali nova sredstva za razvoj digitalne pismenosti;
- ☑ razvili ukrepe in ponudbo za usposabljanje ljudi, da bodo znali uporabljati sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo za odpravljanje težav pri delu in v vsakdanjem življenju.

POVEČATI JE TREBA SKRIB ZA STALNO STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE IZOBRAŽEVALCEV ODRASLIH V VSEH OBDOBJIH NJIHOVEGA AKTIVNEGA DELA. TO POMENI:

- ugotavljati potrebe po znanju in spretnostih, ki jih potrebujejo izobraževalci odraslih;
- opredeliti kompetence, spretnosti in znanje, ki jih morajo imeti izobraževalci odraslih, glede na svoje spremenjene vloge v družbi znanja;
- zagotoviti možnosti, ki ustrezno podpirajo izobraževalce odraslih, da se odzivajo na potrebe družbe po znanju;
- razvijati nove programe usposabljanja izobraževalcev odraslih, ki izhajajo iz ugotovljenih izobraževalnih potreb in vključujejo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (e-učenje) ter učenje na delovnem mestu;
- razvijati spodbude in prijeme, ki bi omogočali boljši prenos znanja med izobraževalci odraslih v lastnih izobraževalnih organizacijah in v omrežjih izobraževanja odraslih;
- usposabljati izobraževalce odraslih za delo z različnimi ciljnimi skupinami, še posebno z ranljivimi in socialno izključenimi.

ZAKAJ SLOVENIJA POTREBUJE ANDRAGOŠKI CENTER KOT SREDIŠČE RAZVOJNEGA, RAZISKOVALNEGA, IZOBRAŽEVALNEGA IN SVETOVALNEGA DELA ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

V prejšnjem poglavju smo prikazali najpomembnejše izzive, pred katerimi je Slovenija, in nakazali številne ukrepe in dejavnosti, ki jih je treba izpeljati v izobraževanju odraslih, da bi dosegli pomembne dolgoročne razvojne cilje Slovenije in Evropske unije. **Izobraževanje odraslih ima eno izmed osrednjih vlog pri razvijanju strokovnjakov, potrebnih v konkurenčnem gospodarstvu, pri zagotavljanju individualne zaposljivosti, povečevanju socialne vključenosti ranljivih skupin prebivalstva, povečevanju aktivne participacije prebivalstva v odločanju o družbeno – razvojnih vprašanjih in pri zagotavljanju posameznikovega osebnega razvoja.**

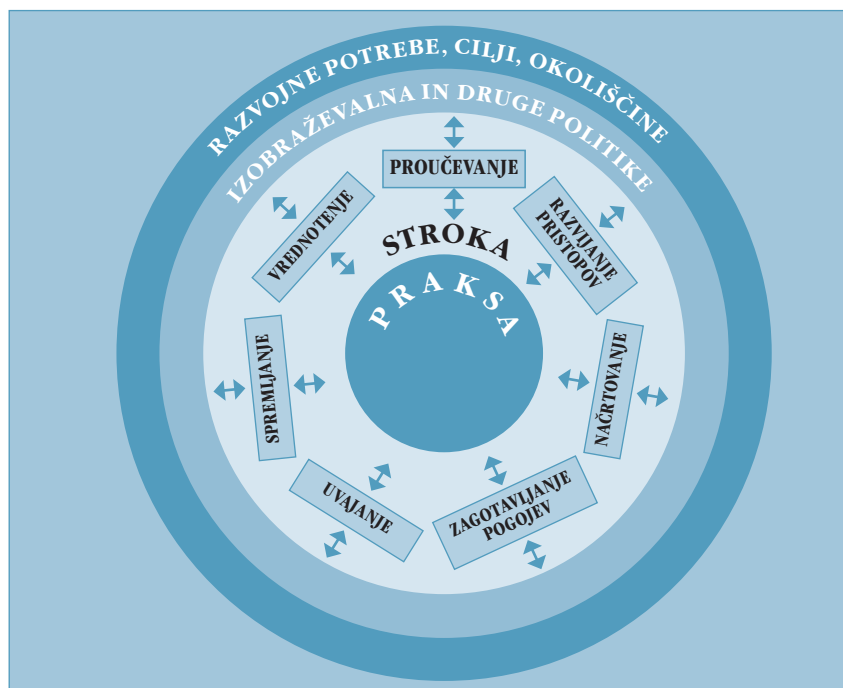
Pri uresničevanju te vloge se izobraževanje odraslih razteza čez celotno izobraževalno vertikalo v **formalnem izobraževanju**, enako ali pa še pomembnejše pa je učenje odraslih, ki poteka **zunaj formalnega učnega konteksta**. Za doseganje zastavljenih ciljev je treba ustvarjati priložnosti in možnosti za večje vključevanje prebivalstva v oba načina izobraževanja in učenja. Te priložnosti in možnosti je treba ustvarjati na sistemski ravni, na ravni ukrepov in izpeljave. Nedvomno jih ni mogoče doseči samo na en način, vsekakor pa bodo ukrepi učinkoviti le, če bo **zagotovljeno sinergično delovanje političnih, strateških, raziskovalnih, razvojnih, izobraževalnih, svetovalnih, informacijskih in promocijskih dejavnikov**. Zagotovljen mora biti večsmerni pretok med politiko, teorijo in prakso, med ukrepanjem na državni ravni in prakso ali omrežjem izobraževanja odraslih.

9.13 Kakšno vlogo ima pri tem raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo

Učinkovito politiko in dejavnost je mogoče izpeljevati le, če so vsi ukrepi skrbno premišljeni, načrtovani, medsebojno usklajeni in če njihovo uresničevanje spremljamo, da lahko presojava učinke ter posegamo, kadar ti niso ustrezni ali zadostni. Podlaga za tako ravnanje pa je **načrtno raziskovalno delo** o politiki, sistemih, strategijah in konceptih, o različnih prijemih, o dejavnikih, ki vplivajo na procese in dosežke, o učinkih posameznih ukrepov, pojavov ali celotnega sistema. Drugi sklop je **razvojno delo**, ki je most med teorijo in prakso: Niti političnih niti raziskovalnih projektov namreč ni mogoče uresničiti, če nismo sposobni razviti prijemov, modelov in načinov, ki jih je mogoče izpeljevati v praksi v zelo različnih razmerah in za različne namene. Razvojnega dela si ni mogoče zamisliti brez kakovostnega **izobraževalnega in svetovalnega dela**, namenjenega tistim, ki razvojne novosti vpeljujejo v prakso. Ali z drugimi besedami, gre za izpeljevanje medsebojno soodvisnih procesov:

- ◇ skrbnega proučevanja,
- ◇ razvijanja ustreznih prijemov, strategij in konceptov,
- ◇ pravočasnega in usklajenega načrtovanja,
- ◇ zagotavljanja možnosti za izpeljavo,
- ◇ subtilnega vpeljevanja v prakso,
- ◇ spremljanja in vrednotenja učinkov.

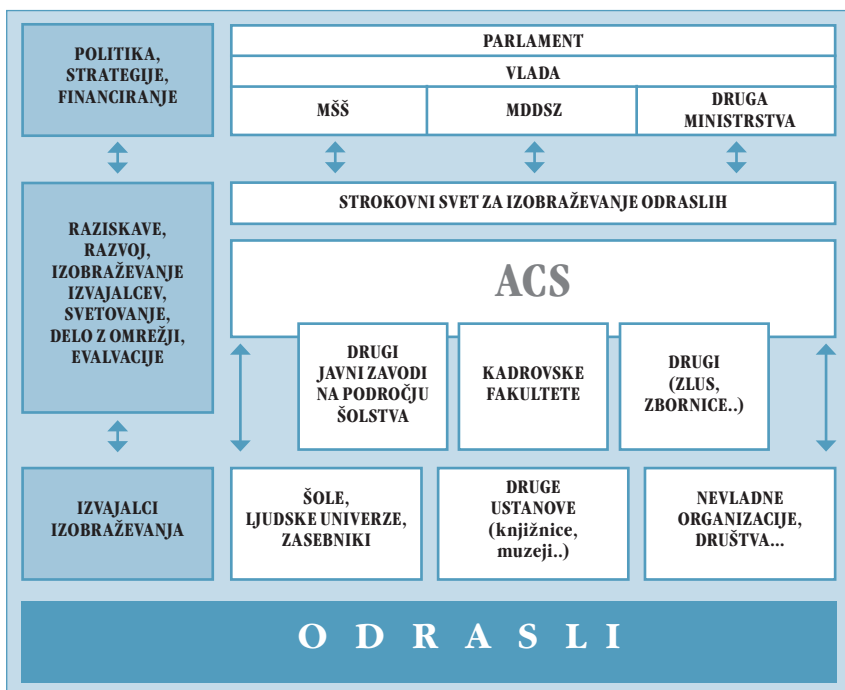
Model, ki ga predstavljamo, je uveljavljen in preizkušen v izobraževalnih politikah ne samo v Sloveniji, temveč tudi v vseh razvitih državah. Gre za umeščanje visoko strokovnega dela, ki je na eni strani pobudnik pri oblikovanju izobraževalne politike, na drugi strani pa njen prenašalec v prakso in obrnjeno. Razlika je le ta, da imajo v velikih državah za posamezne procese ustanovljene različne ustanove, npr. raziskovalne inštitute, razvojne ustanove, v Sloveniji pa za to ni ustreznih možnosti. Zato je treba posamezne procese združevati v ustanovah, ki so na voljo, čeprav nam je na nekaterih področjih kljub temu uspelo razviti nekaj specializacije med ustanovami.¹¹⁵

Izobraževanje odraslih je izjemno zapleteno področje tako glede ciljev kot glede potreb, ponudbe in interesnih skupin in navsezadnje – prinaša velike individualne koristi. Ta kompleksnost in raznolikost interesov zahteva ustrezno strukturo nacionalnih razvojnih organizacij, ki skrbijo za uravnotežen razvoj celotnega področja in za uveljavljanje javnega interesa v množici velikokrat nasprotujočih interesov. Poleg tega zahteva tudi močne ustanove, specializirane za razvoj posameznih delov sistema, pa tudi druge razvojne ustanove, ki skrbijo za kakovostno delovanje posameznih izobraževalnih omrežij, zlasti tistih, ki opravljajo dejavnost v javnem interesu.

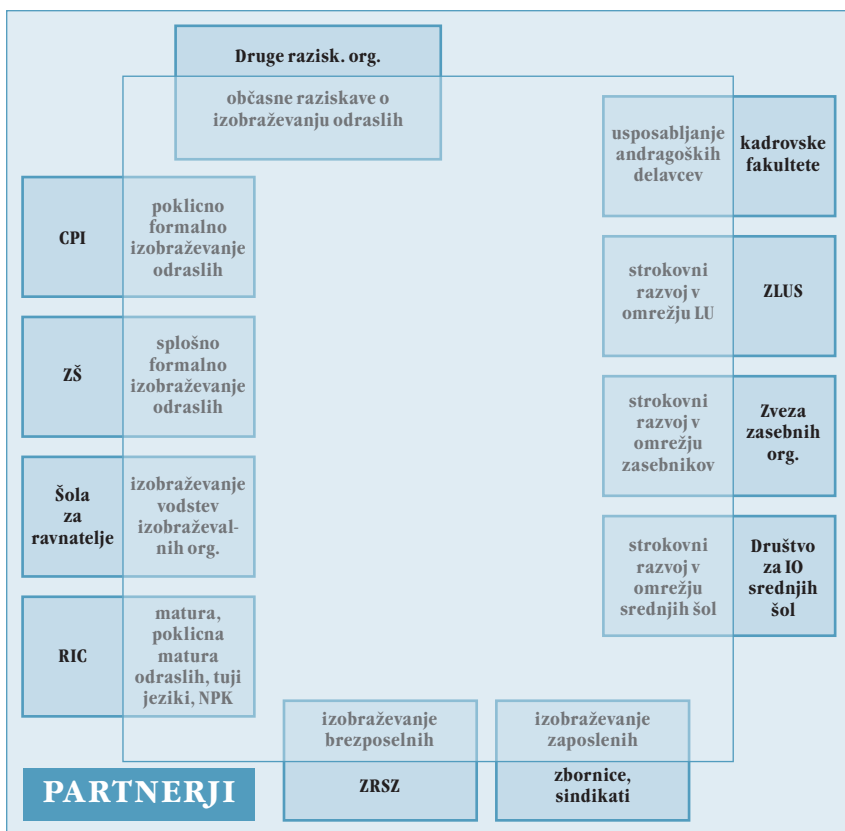
9.14 Utemeljitev potrebe po posebni ustanovi za raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo v izobraževanju odraslih

Če se osredotočimo na izobraževanje odraslih, lahko ugotovimo, da v Sloveniji zdaj večino prej opisanih procesov zagotavlja Andragoški center Slovenije. Kot je bilo prikazano, je v petnajstih letih dozrajšnega razvoja učinkovito in z dosežki dokazoval, da je bila odločitev Vlade RS za ustanovitev posebne ustanove, ki se bo načrtno raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno ukvarjala z vprašanji izobraževanja odraslih, več kot utemeljena. Ustanova je v sistemu vzgoje in izobraževanja umeščena takole:

¹¹⁵ Tako npr. raziskovalno delo za osnovnošolsko izobraževanje otrok izvaja Pedagoški inštitut, raziskovalna enota na Zavodu RS za šolstvo in pedagoške fakultete; razvojno delo na tem področju opravlja povečini Zavod RS šolstvo in nekatere fakultete, izobraževanje osebja Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje, fakultete in nekatere specializirane zasebne organizacije.

Seveda bi bilo neprimerno trditi, da lahko Andragoški center opravi samostojno prav vse, kar zadeva raziskave, razvoj, izobraževanje in svetovanje za izobraževanje odraslih. Tako kot je normalno in nujno za sodobno delovanje, se delovno in partnersko povezuje z drugimi in nekateri drugi komplementarno dopolnjujejo njegovo delo. Vendar je mogoče ugotoviti, da niti za raziskovalno niti razvojno, izobraževalno ali svetovalno delo na področju izobraževanja odraslih ni drugih ustanov, ki bi se načrtno ukvarjale s temi vprašanji.

Morda je bila največja težava dozdejšnjega delovanja vseh institucij ta, da so **delovale premalo komplementarno**, vendar je bilo to prej posledica segmentiranja izobraževanja na formalno–splošno–mladinsko, formalno–poklicno–mladinsko in izobraževanje odraslih. Zadnje se je vedno bolj pojmovalo kot neformalno. Tako so npr. Andragoški center Slovenije, Zavod RS za šolstvo in Center za poklicno izobraževanje leta 1997 podpisali medsebojni dogovor o delitvi dela pri izobraževanju odraslih, po katerem sta oba druga zavoda prevzela del razvoja za formalno izobraževanje odraslih na področju, za katero sta ustanovljena. Ta dogovor se ni uresničil, saj je to, da sta obe področji, tako splošno kot poklicno izobraževanje mladine, pred pomembnimi nalogami zaradi velikih zahtev po spreminjanju in povečanju učinkovitosti, objektivno terjalo zavzetost vseh njihovih strokovnih zmogljivosti v izobraževanju mladine. To je opozorilo¹¹⁶, **da se izobraževanje odraslih v ustanovah, ki imajo za svoje primarno poslanstvo izobraževanje mladine, ne more razvijati.**

Prav ob upoštevanju tega bi moral ACS kot osrednji nacionalni javni zavod za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji v prihodnje ohraniti in krepiti svojo vlogo institucije, ki ima **posebno strokovno znanje, usposobljene strokovnjake in povezave z vsemi omrežji za izobraževanje odraslih v državi** za uresničevanje najpomembnejših nalog za razvoj izobraževanja odraslih.

Predvsem gre za tiste temeljne razvojne naloge, ki pomenijo **uresničevanje javnega interesa v izobraževanju odraslih** in so hkrati podlaga za izpeljevanje drugih prednostnih nalog v izobraževanju odraslih. Načeloma, še posebno če govorimo o trgu izobraževanja odraslih, bi namreč lahko za razvojno–raziskovalno delo v izobraževanju odraslih skrbele različne zasebne razvojno–svetovalne ustanove, interesna združenja ali sami izvajalci izobraževanja odraslih. **Zelo nevarno je, da bi bilo tako ravnanje spet v korist skupin prebivalstva, ki je že zdaj po večini vključeno v izobraževanje**, povečevala pa bi se neenakost dostopa do izobraževanja v škodo izobrazbeno prikrajšanih in marginalnih skupin. To se kaže za zdaj: v mnogih podjetjih vlagajo samo v izobraževanje vodstvenega in vodilnega osebja, neizobraženo delovno silo pa zamenjujejo s ponudbo na trgu dela (v vse večjem obsegu tudi z uvozom delovne sile iz Evropske unije), zasebniki izpeljujejo povečini le zelo donosna izobraževanja itn. Država pa bi se morala zavzemati za to, da bi dejavnosti, ki pripomorejo k izpolnjevanju sistemskih pogojev, k nenehnemu posodabljanju in utiranju novih poti na področju izobraževanja odraslih ter k vrednotenju učinkov in končnih dosežkov, potekle tako, da **bi koristile vsem skupinam prebivalstva**, in ne samo tistim, ki si znanje lahko privoščijo, seveda skladno z opredeljenimi cilji.

S tem še vedno nismo odgovorili na vprašanje, ali ne bi bilo morebiti primernejše, da bi se v prihodnje javni interes v izobraževanju odraslih zagotavljal z raziskovalnim in razvojnim delom v drugih ustanovah v sistemu vzgoje in izobraževanja, kot sta npr. Zavod RS za šolstvo ali Center za poklicno izobraževanje. Trdimo, da bi taka odločitev nesporno povzročila upad razvoja izobraževanja odraslih, tako sistemsko kot izvedbeno, na to smo na več mestih že opozorili z izkušnjami iz preteklosti, utemeljemo pa še z naslednjim:¹¹⁷

- 1 Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji dokazuje, da je **vedno, kadar se je krčilo ali ukinjalo razvojno–raziskovalno delo, drastično upadlo tudi izobraževanje odraslih**, to je izredno slabo vplivalo na družbeni razvoj. Država je morala vlagati veliko proračunskega denarja, da je sanirala stanje, veliko več, kot bi ga bilo treba ob nekem kontinuiranem razvoju.

¹¹⁶ Omenili smo že, da je bil tak model preizkušen v osemdesetih letih na Zavodu za šolstvo in je propadel.

¹¹⁷ V tem delu so uporabljeni tudi izsledki analize SWOT, ki je bila opravljena na Andragoškem centru Slovenije 20. 10. 2006 v sodelovanju z zaposlenimi strokovnjaki.

- 2 Kot je pokazal pregled razlogov za ustanovitev ACS, **eni sami sistemski organizaciji v izobraževanju (Zavod RS za šolstvo) ni uspelo enakovredno zadovoljevati potreb razvoja izobraževanja mladine in izobraževanja odraslih.** Ob dokazano zmotni domnevi, da med obema področjema ni bistvenih razlik – posledica tega je bila odprava razvojne službe, se je celotno delo usmerilo le v izobraževanje mladine. Različne ustanove, namenjene posameznim področjem izobraževanja odraslih, ki so opravljale tudi nekatere skupne naloge za posamezne skupine izvajalcev izobraževanja odraslih (npr. Zveza delavskih univerz), so uresničevale predvsem svoje področne interese in niso mogle zapolniti praznega prostora. **Posledica tega je bil bistven upad obsega izobraževanja odraslih.**

Ker obstoječi sistemski instituciji za izobraževanje mladine hkrati ni uspelo zagotavljati niti ustrezne podpore poklicnemu izobraževanju, ki je bilo v devetdesetih letih postavljeno na nova izhodišča, je bil ustanovljen Center za poklicno izobraževanje, ki naj bi zajemal začetno in nadaljevalno poklicno izobraževanje. Izkazalo se je, da kljub razmeroma hitri kadrovski rasti razen začetnega/mladinskega poklicnega izobraževanja **tudi ta center ne more zagotavljati razvojne podpore poklicnemu izobraževanju odraslih**, saj se pri izobraževanju mladine srečuje z zahtevnimi problemi za povečanje učinkovitosti in privlačnosti tega izobraževanja ter z zahtevnim vpeljevanjem socialnega partnerstva.

- 3 Andragoški center Slovenije kot osrednja razvojno–raziskovalna ustanova v izobraževanju odraslih je v svojem petnajstletnem delovanju dokazal, da je oblikovanje in **delovanje take ustanove smiselno**, saj je v **nekaj letih svojega delovanja z merljivimi dosežki in učinki restavriral skoraj desetletni propad celotnega sistema izobraževanja odraslih.**
- 4 ACS je v preteklem obdobju sodeloval pri številnih mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih in pomembno pripomogel k njihovemu uspešnemu uresničevanju. Kot osrednja nacionalna ustanova za izobraževanje odraslih v državi je s tem **povečeval ugled in utrjeval položaj Slovenije v Evropski uniji kot države z »znanjem na področju izobraževanja odraslih«** in tiste nove članice EU, ki se zaveda in pozna svoje razvojne zaostanke na področju kapitala znanja in izobrazbe ter pozna rešitve in poti za njihovo odpravljanje. Delovanje ACS je omogočilo državi, da je oživila izobraževanje odraslih in **dosegla uspehe, ki so na tem področju primerljivi v Evropski uniji** (participacija, izobrazbena struktura razvoj nekatereh novih oblik in vsebin izobraževanja odraslih ipd.). Zadnji tak primer je Sporočilo Komisije evropske skupnosti pod naslovom »Izobraževanje odraslih: nikoli ni prepozno za učenje« iz letošnjega oktobra. V tem poročilu je navedena vrsta primerjalnih podatkov za vse države članice Evropske unije. **Slovenija se v marsičem uvršča na pomembno mesto in je primerljiva s skandinavskimi državami.** Nedvomno je mogoče nekaj uspehov pripisati tudi delu, ki ga je opravil Andragoški center Slovenije.
- 5 Delo ACS je neposredno **uporabno pri snovanju številnih državnih razvojnih dokumentov** – o tem smo pisali v drugem poglavju; to pomeni, da **gre za sposobnost opravljanja zahtevnega strokovnega dela in veliko verodostojnost.** Zaradi dosežkov in konkretnih razvojnih rešitev si je ACS **praviloma pridobil posluš** politike za sistemsko urejanje in vlaganje v prednostna področja

izobraževanja odraslih. Izsledki več raziskovalno – razvojnih nalog ACS so bili temeljna podlaga pri snovanju strateških zakonskih in drugih normativnih podlag za razvoj politike, sistema in prakse izobraževanja odraslih.

- 6 ACS kot osrednji nacionalni javni zavod za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji je edina ustanova, ki ima **specifično strokovno znanje, usposobljene strokovnjake in povezave z vsemi omrežji za izobraževanje odraslih v državi** za uresničevanje najpomembnejših prednostnih razvojnih nalog v izobraževanju odraslih. Predvsem gre za tiste prednostne temeljne razvojne naloge, ki pomenijo **uresničevanje javnega interesa v izobraževanju odraslih** in so hkrati podlaga za izpeljevanje drugih prioritet v izobraževanju odraslih. Iz prikazanih dosežkov v obdobju delovanja ACS je razvidno, da je ta center **razvil obsežno zalogo specialističnega znanja**, za delo v izobraževanju odraslih, kakršnih v drugih ustanovah ni.
- 7 ACS si je v svojem dozdajšnjem delovanju pridobil bogate izkušnje v **povezovanju raziskovalnega in razvojnega dela in pri njegovi vpeljavi v prakso** izobraževanja odraslih. Prav iz tovrstnih povezav namreč ACS ves čas od ustanovitve **ustvarja novo znanje**, ter ga v sodelovanju s strokovnjaki **praktiki vpeljuje v obliki razvojnih in inovacijskih projektov**. Glede na to je ACS posrednik (most) med teorijo in prakso in obrnjeno. S pomočjo sinergičnega delovanja na raziskovalnem, razvojnem, izobraževalnem, svetovalnem, informacijskem in promocijskem področju **se je lahko usmeril na tista področja izobraževanja odraslih, ki so bila v preteklosti zapostavljena** (npr. razvoj programa za mlade osipnike kot odgovor na problem velikega osipa in brezposelnosti sredi devetdesetih let, razvoj programov za demokracijo kmalu po osamosvojitvi Slovenije, razvoj inovativnih programov za zviševanje ravni pismenosti odraslih, vpeljevanje sistemov za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju odraslih kot odgovor na podatke o neustrezni kakovosti znanja in kompetenc odraslih, vpeljevanje informiranja in svetovanja za odrasle itn.). Gre za pomembno vlogo, ki bi jo bilo treba v prihodnje še okrepiti, če vemo, da je prav pomanjkanje pretoka teoretičnih dognanj in raziskovalnih dosežkov v prakso v Sloveniji eden izmed pomembnejših primanjkljajev v izobraževanju, in tudi v gospodarstvu.
- 8 Ena izmed temeljnih značilnosti delovanja ACS, ki jo kaže posebej poudariti, da je z leti razvijal različna omrežja, potrebna za izpeljavo projektov in nalog iz izobraževanja odraslih. Ima **izkušnje in znanje o tem, kako usklajevati tovrstna omrežja, kako spremljati njihovo delovanje in kako v sodelovanju s praktiki snovati nove razvojne in inovacijske projekte ter usposabljati izobraževalce odraslih v teh omrežjih**, da se projekti tudi uspešno uresničijo. S tovrstnim delovanjem je ACS prispeval pomemben del k ustvarjanju socialnega kapitala (povezovanju, prenosu dobre prakse, znanja) v omrežjih ter bil tako **most med nacionalno in lokalno ravno**, ko gre za udejanjanje nacionalnih strateških ciljev s področja izobraževanja odraslih. Glede na opozorila, da je stopnja povezovanja ustanov na različnih ravneh še prešibka, menimo, da bi **bila storjena precejšnja škoda, če bi takšna že delujoča omrežja razpustili**. To pa bi se lahko zgodilo, če ACS ne bi več opravljal tovrstne koordinatorske in posredniške vloge.

9 ACS ves čas svojega delovanja opravlja pomembno vlogo pri **ozaveščanju različnih ciljnih javnosti o pomenu vseživljenjskega učenja**. Že veliko pred drugimi smo na ACS opozarjali, da se je treba promocije vseživljenjskega učenja lotiti načrtno in z jasno nacionalno strategijo. Le takšno načrtno delovanje, ki je tudi v interesu države, lahko pripomore k temu, da se udeležba prebivalstva v vseživljenjskem učenju poveča in predvsem, da se izboljšajo učinki tovrstnega izobraževanja. **Prav zdaj, ko na nacionalni ravni nastaja nacionalna strategija vseživljenjskega učenja, je treba razmišljati tudi o tem, kako jo bomo uresničili in spremljali njeno uresničevanje. Kakovostno delo pri pripravi akcijskega načrta, ki naj bi nastal na podlagi strategije, lahko opravi za izobraževanja odraslih le Andragoški center, ki dobro pozna področje in potrebe in ima ustrezne socialne mreže (izvajalci, druge razvojne ustanove).** ACS je lahko s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami ter že vzpostavljenimi omrežji **eden izmed najpomembnejših členov pri uresničevanju te strategije**. Poleg tega ima bogate raziskovalne izkušnje pri zbiranju in razčlenjevanju podatkov, tako da lahko zagotovi zanesljive informacije, potrebne za spremljanje doseganja ciljev strategije za področje izobraževanja odraslih.

10 V petnajstih letih si je ACS pridobil veliko mednarodnih izkušenj, saj je skupaj s tujimi partnerji sodeloval pri številnih mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih. Izpeljal je tudi številne študijske obiske, in tako slovenskim strokovnjakom za izobraževanje odraslih omogočil pridobivanje mednarodnih izkušenj in pridobitev novega znanja ter izmenjave dobrih praks s tujimi strokovnjaki. Raznovrstno mednarodno delovanje ACS dokazuje tudi dejavno članstvo v številnih mednarodnih združenjih. Povzamemo lahko, da se je ACS s svojim znanjem in izkušnjami uveljavil v **evropskem prostoru izobraževanja odraslih kot pomemben soustvarjalec novega znanja, razvijalec novih prijemov v izobraževanju odraslih, in ti postopki so postali v nekaterih evropskih državah tudi zgled dobre prakse**.

S tem je ACS že pomembno pripomogel tudi k dodatni prepoznavnosti Slovenije kot obetavne države, kjer nastaja novo znanje, pomembno tudi za druge države Evropske unije. Gre za partnerstva in povezave, ki jih kaže izrabiti tudi v prihodnje ob **uresničevanju interesov Slovenije pri ustvarjanju evropske izobraževalne politike v izobraževanju odraslih**. To je še posebno pomembno ob bližajočem se predsedovanju Slovenije Evropski uniji.

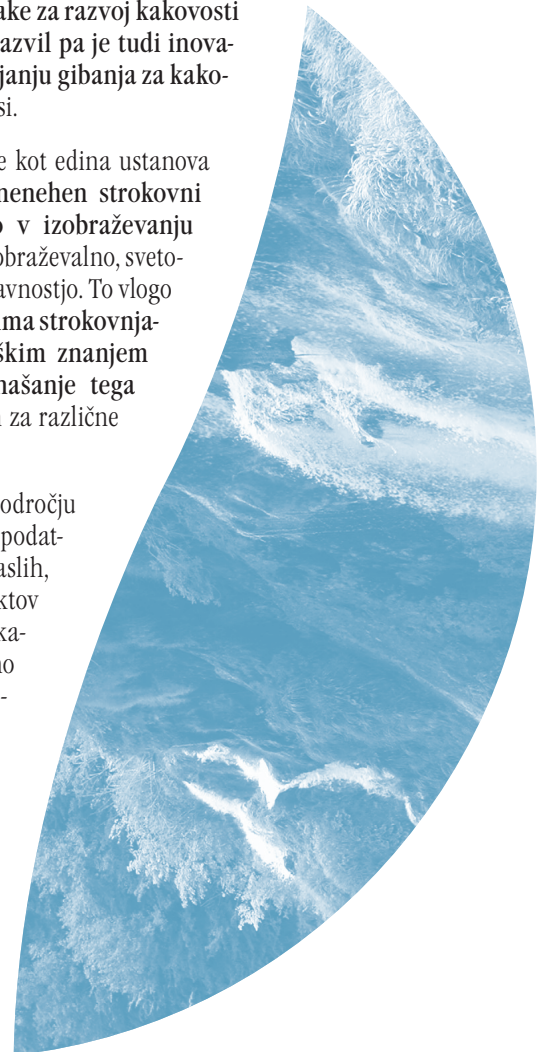
S svojo ekipo strokovno usposobljenih sodelavcev je lahko ACS nosilec ali partner v katerem koli evropskem programu, bodisi v programih, ki so bolj razvojno uporabne narave (Grundtvig, Leonardo da Vinci idr.), bodisi v takih, kjer je pozornost namenjena **raziskovanju in ustvarjanju novega znanja** – tako sta bila doslej peti in šesti okvirni program evropske unije, v okviru katerih je sodeloval in še sodeluje tudi ACS.

11

Velika vloga ACS je tudi v tem, da **poudarja in utemeljuje pomen uravnoteženega razvoja izobraževanja odraslih za delo, poklic in tudi za osebni razvoj in socialno delovanje**. To zadnje je ACS ves čas podpiral tudi z razvijanjem in vpeljevanjem različnih oblik in vsebin izobraževanja in učenja odraslih. Potrebe po uravnoteženem razvoju na vseh področjih človekovega delovanja postajajo

v današnji globalni in gospodarsko ter socialno hitro spreminjajoči se in rastoči družbi še večje.

- 12 ACS je še posebno pozoren na **potrebe deprivilegiranih skupin odraslih ali manj razvitih okolij**. Z razvojem izobraževalne ponudbe in vpeljevanjem ustreznih sistemskih rešitev za izključene in marginalizirane skupine prebivalstva je ACS **pomembno pripomogel k socialnemu vključevanju teh skupin in k njihovi večji dejavnosti na trgu dela, s tem pa so se zmanjševale dajatve za socialne transferje, ki jih država namenja neaktivnemu prebivalstvu za socialno varnost in zdravstvene storitve.**
- 13 ACS ima **teoretsko znanje in izkušnje s praktičnim vpeljevanjem neformalnega izobraževanja in učenja**, to pa bi težko našli še v kateri drugi ustanovi. Zanimivo je, da se je ACS s temi vprašanji ukvarjal vse od svoje ustanovitve, v sistemu pa dobiva to področje pomembnejše mesto šele v zadnjem času, ko se je nanj začelo opozarjati v dokumentih, sprejetih na ravni Evropske unije. **Poznamo rešitve, ukrepe in načine, ki jih je treba vpeljevati, ne samo za pospešen razvoj neformalnega izobraževanja in učenja, temveč tudi za priznavanje tega načina učenja in njegovo vključevanje v formalno izobraževanje.**
- 14 ACS je že ob nastanku začel sistematično spremljati dosežke in učinke svojega dela. Ob tem je **razvijal znanje o spremljanju kakovosti izobraževanja in evalvacijah**. To je pripeljalo tudi do razvoja posebnega modela za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih, ki se je dobro uveljavil v omrežju izobraževalcev odraslih. Izobraževalno in svetovalno delo, ki ga je ACS ob tem ponujal omrežju, je sprožilo pomembno spremembo v odnosu do kakovosti izobraževanja v praksi. ACS ima strokovnjake za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih, razvil pa je tudi **inovativne prijeme pri uveljavljanju gibanja za kakovost izobraževanja v praksi.**
- 15 V dozdajšnjem delovanju je kot edina ustanova **kontinuirano skrbel za nenehen strokovni razvoj kadrov, ki delajo v izobraževanju odraslih**, in sicer s svojo izobraževalno, svetovalno ali informacijsko dejavnostjo. To vlogo je lahko dobro opravil, ker **ima strokovnjake s sodobnim andragoškim znanjem in sposobnostjo za prenašanje tega znanja v različna okolja in za različne potrebe.**
- 16 ACS je na informacijskem področju med drugim ustvaril baze podatkov iz izobraževanja odraslih, v okviru razvojnih projektov pa tudi računalniške aplikacije, ki omogočajo spletno povezavo z domačimi in tujimi partnerji, člani zgoraj omenjenih mrež. Vzpostavljeni **informacijski sistem v izobraževanju odraslih pomeni podpora posameznim projektom pa tudi širše.**

DOSEŽKI
PETNAJSTLETNEGA DELOVANJA
ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE
- PRILOGE

Kazalniki uspešnosti delovanja Andragoškega centra Slovenije (1991–2006)

10.1 SISTEM IN ORGANIZIRANOST IZOBRAŽEVANJA ODRA-SLIH

- Pripravljene strokovne podlage za:
  - zakonodajo na področju izobraževanja odraslih (sredi devetdesetih let)
  - Nacionalni program izobraževanja odraslih (1998, 1999)
  - sistemsko ureditev pridobivanja certifikatov (1994) in razvoj postopkov za izpeljavo preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij
- Prispevek pri pripravi:
  - Enotnega programskega dokumenta 2004–2006 (2003) kot podlaga za črpanje sredstev ESS 2004–2006
  - Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Sloveniji (2004)
- Raziskave:
  - 2 raziskavi o udeležbi odraslih v izobraževanju (1998, 2004)
  - Razvoj izobraževanja odraslih na Slovenskem 1945–1990, sodelovanje s Fakulteto za organizacijske vede (1994–1998)
  - Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije (1992–1994)
  - Mednarodna raziskava Zakonodaja in politika izobraževanja odraslih (1993–1994)
  - Izobraževanje delovne sile in transformacije na trgu dela (1996–1997)
  - Celovita shema znanosti in sistema izobraževanja odraslih (1995–1996)
  - Ženske v izobraževanju in delu (1996)
  - Strategija in koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji (1994–1996)
  - Izobraževanje zaposlenih v gospodarstvu (1996–1998)
  - Razvoj modularne zasnove programov poklicnega izobraževanja mladine in odraslih (1999–2001)
  - Motivacija odraslih za izobraževanje (2001–2002)
  - Spremljanje doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih: model celovitega spremljanja uresničevanja ciljev nacionalnega programa izobraževanja odraslih (NPIO) na prvem prednostnem področju – splošno neformalno izobraževanje; Preučevanje vzorcev izobraževanja odraslih (2001–2005)
  - Konkurenčnost Slovenije 2001–2006: družbeno-skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot podlaga za razvoj modela poklicne kariere; Pismenost in ključne življenjske veščine v družbi znanja (2003–2006)
  - mednarodna raziskava Prispevek izobraževalnega sistema na poti v evropsko družbo vseživljenjskega učenja – LLL2010
  - mednarodna raziskava Izobraževanje kot dejavnik družbene vključenosti in povezanosti – INCLUD-ED
- Dejavna zastopanost Slovenije v:
  - stalni skupini EU za kazalnike in ciljne vrednosti (Standing Group on Indicators and Benchmarks – SGIB; 2003)
  - delovni skupini za program Grundtvig (1999–2006),
  - ekspertni skupini OECD za ugotavljanje kompetenc odraslih (2004–2005),

- v delovnih skupinah programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 (2003–2005)
- v organih, delovnih skupinah in drugih oblikah povezav, namenjenih snovanju, spopolnjevanju in vrednotenju dosežkov v sistemu vzgoje in izobraževanja doma, v EU in širše.

10.2 RAZVOJ KAKOVOSTI V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

- Razvit slovenski model samoevalvacije izobraževanja odraslih in vpeljan v prakso – POKI (Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, 2001):
  - število uporabnikov: 54 ali 29% vseh, ki se ukvarjajo z javnoveljavnim izobraževanjem odraslih (24 ljudskih univerz, 24 srednjih šol, 6 zasebnih izobraževalnih organizacij)
  - število ur izvedenega usposabljanja za izpeljavo samoevalvacije: 636 (za 5 skupin sodelujočih organizacij)
  - število vključenih: 171 (52 ravnateljev/direktorjev, 85 vodij/organizatorjev izobraževanja odraslih, 34 učiteljev)
- Razvoj koncepta delovanja svetovalcev za kakovost izobraževanja odraslih in izgradnja omrežja svetovalcev:
  - število sodelujočih izobraževalnih organizacij: 18
  - število delujočih svetovalcev za kakovost izobraževanja odraslih: 18
  - vseh 18 sodelujočih izobraževalnih organizacij je na svojih svetih sprejelo izjavo o kakovosti
- Razvita strokovna gradiva:
  - število strokovnih priročnikov: 3 (Kakovost v izobraževanju – Od tradicionalnih do sodobnih modelov ugotavljanja in razvijanja kakovosti izobraževanja odraslih; Kazalniki kakovosti; Vprašanja za presojanje kakovosti izobraževanja odraslih)
  - spletna baza vprašanj za presojanje kakovosti: vsebuje čez 1.800 vprašanj o kakovosti izobraževanja, omogoča njihovo poljubno kombiniranje v različne vprašalnike, spletno odgovarjanje nanje in takojšen vpogled v rezultate.
  - 40 učnih gradiv za menedžment kakovosti v izobraževalni organizaciji
- Vpeljane promocijske dejavnosti v podporo gibanju za kakovost:
  - podeljenih 34 zelenih znakov POKI (organizacijam, ki sistematično izvajajo samoevalvacije)
  - v letu 2006 prvič razpisana priznanja za sistematično skrb za kakovost (podelitev prvih petih priznanj, dvema ustanovama in trem posameznicam: marca 2007)
- Opravljene večje evalvacije:
  - Evalvacija delovanja študijskih krožkov (1994–1995)
  - Evalvacija omrežja izobraževalnih organizacij za odrasle v Sloveniji (1995–1996)
  - Evalvacija programov UŽU in študijskih krožkov v vlogi spreminjanja lokalne skupnosti (1995–1996)
  - Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih (1995 in 1997).
  - Evalvacija učne pomoči brezposlenim (2000).
  - Evalvacija srednješolskega formalnega izobraževanja brezposelnih, Program 5000 (2000–2001).
  - Spremljanje in evalvacija poskusnega uvajanja izobraževalnih programov višjega strokovnega izobraževanja za odrasle: Gostinstvo, Turizem,

Gradbeništvo, Strojništvo, Elektronika, Poštni promet, Telekomunikacije, Poslovni sekretar, Rudarstvo, Geodezija (1999–2002).

- Evalvacijska študija Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikula v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih (2001–2003)
- Sodelovali pa smo tudi pri izvedbi evalvacijske študije Evalvacija socialnointegracijske vloge programa Projektno učenje za mlajše odrasle, ki jo je v letih 2000 do 2002 izvajala Filozofska fakulteta v Ljubljani.
- Znanje o kakovosti preneseno v mednarodni prostor in primerjano z drugimi modeli v EU:
  - mednarodni projekt: Development of Quality Management in Adult Education by Developing Self-assessment Processes (Grundtvig); 5 sodelujočih držav,
  - model POKI in delo za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih je bilo predstavljeno v omrežju ekspertov za kakovost na ravni EU.¹¹⁸

10.3 INFORMIRANJE IN SVETOVANJE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

- Splošno svetovanje – za posameznike kot tudi strokovnjake in ustanove
  - število ur: 1.400 letno
- Svetovalni kotichek – za posameznike kot tudi strokovnjake
  - število obiskov: 154 v 2005, 420 v 2006
- Svetovalna središča za izobraževanje odraslih
  - število središč: 14
  - število individualnih storitev (2006): 15.100
  - število organiziranega informiranja (2006): 391 skupin
  - število organizacij v partnerskih omrežjih: prek 250
- Razvito strokovno gradivo
  - razvit splošen model lokalnega svetovalnega središča za izobraževanje odraslih – model ISIO – Informiranje in svetovanje v izobraževanju odraslih (2000)
  - število priročnikov: 1 (2000)
  - svetovalni pripomočki: 10 (2006)
- Prenos modela svetovalnih središč v mednarodni prostor
  - mednarodni projekt: Izobraževanje odraslih v Jugovzhodni Evropi (Pakt stabilnosti, 2002–2004)
  - število sodelujočih držav: 2 (Srbija in Romunija)
  - predstavitve na mednarodnih srečanjih in strokovnih gradivih kot primer dobre prakse: npr. v Implementing Lifelong Learning Strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 Council Resolution on Lifelong Learning, EC, DG for Education and Culture, 17. 12. 2003; http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/synthesis_acc_en.pdf;

¹¹⁸ Offering quality education to adults [Elektronski vir] = OQEA : a model for quality evaluation and development : a case of Slovenia / Tanja Možina, Sonja Klemenčič. Način dostopa (URL): <http://communities.trainingvillage.gr/quality>. V: Quality assurance in VET [Elektronski vir]. Thessaloniki : European Centre for the Development of Vocational Training = CEDEFOP, 2003. Peer review on self-assessment : Slovenia : adult education only / Tanja Možina, Sonja Klemenčič. <http://communities.trainingvillage.gr/quality>. The care for quality in adult education [Elektronski vir] : the case of Slovenia / Sonja Klemenčič, Tanja Možina Način dostopa (URL): <http://communities.trainingvillage.gr/quality>. V: Quality assurance in VET [Elektronski vir]. Thessaloniki : European Centre for the Development of Vocational Training = CEDEFOP, 2003

- Network for Adult Education in Slovenia. V: Collaboration in the Provision of Career Guidance Foundation for Lifelong Learning Development Inno-ve, national Resource Centre for Guidance in Estonia, Tallin 2006.

10.4 ZVIŠEVANJE RAVNI PISMENOSTI ODRASLIH

- Raziskovanje pismenosti odraslih v Sloveniji:
  - ACS nosilec OECD raziskave Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju (1997–1999) v Sloveniji, ki je bila edina nečlanica te organizacije med 20 sodelujočimi državami
  - 2 CRP-a: Temeljne spretnosti mladih, brezposelnih in staršev šoloobveznih otrok (poročilo 2001), Razvoj izobraževalnega modela za zviševanje ravni pismenosti in trajnostni razvoj podeželja (poročilo 2006)
  - 1 aplikativna raziskava: Delovno mesto kot dejavnik razvoja pismenosti (poročilo 2005)
  - 1 aplikativna raziskava za znanega naročnika: Izobraževalne potrebe ciljnih skupin v izbranih podjetjih (poročilo 2006)
  - opravljeno raziskovanje pismenosti Romov (1999)
- Strokovna izhodišča za razvoj pismenosti (v zadnjih 3 letih):
  - priprava 2 nacionalnih strategij: Nacionalna strategija za zviševanje ravni pismenosti do 2013 (2003) in Strategija za zviševanje ravni temeljnih spretnosti zaposlenih (2004)
  - koordinacija priprave Nacionalne strategije za razvoj pismenosti za otroke, mladostnike in odrasle (2006) in Akcijskega načrta (2006–2013)
- Razvoj programov in pristopov za zviševanje pismenosti odraslih (v zadnjih 5 letih):
  - 5 javno veljavnih programov za zviševanje pismenosti za najbolj rizične ciljne skupine manj izobraženih odraslih (programi UŽU)
  - 2 nova modela izobraževanja: Skupine za dialoško branje; Branje za znanje in branje za zabavo (BZZ – pilotna izvedba);
  - 1 program temeljnega usposabljanja mentorjev
  - cikel 5 TV oddaj Z igro do pismenosti (30 min. oddaje)
  - 7 programov usposabljanja za učitelje in strokovnjake za zviševanje ravni pismenosti
  - 3 spletne aplikacije za razvoj pismenosti
- Priprava programa za mlade osipnike iz srednjega izobraževanja:
  - 1 javno veljavni program PUM
  - 38 usposobljenih zaposlenih mentorjev
  - 11 izvajalskih organizacij po Sloveniji
  - 1.500 mladih osipnikov udeležencev programa (70% uspešnost programa)
- Izvajanje usposabljanja kadrov in podpora vpeljevanju programov (v zadnjih 3 letih):
  - 150 usposobljenih učiteljev za izvajanje programov UŽU po celi Sloveniji
  - 46 sodelujočih organizacij
  - 1.500 izobraževalnih mest za odrasle iz ciljnih skupin na leto.
- Prenos in izmenjava dobre prakse v mednarodni prostor:
  - partnerstvo v 4 razvojnih mednarodnih projektih (financirani iz sredstev EU, Grundtvig 1): PHARE LIEN (1999–2000), EUCEBS (2002–2005), Povečevanje socialne vključenosti z učenjem temeljnih veščin (2002–2005), MiA (2005–2007), TRAIN (2006–2008)
  - partnerstvo v 2 projektih Grundtvig 4: EMMA (2005–2007), Evropska mreža za družinsko učenje (2006–2008)

- prenos dobre prakse v državo v razvoju pod okriljem UNESCA: Botsvana (2005)

10.5 RAZVOJ MOŽNOSTI ZA NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

- Borza znanja (BZ):
  - začetek delovanja: leta 1992
  - število Borz znanja: 9
  - število usposobljenih vodij BZ: 11
  - število dosedanjih uporabnikov: 11.622 (letno 1000–1200)
  - 1 temeljno usposabljanje doslej (2005); vsaj 2 izpopolnjevanji letno (n=8 ljudi)
  - redna letna poročila o rezultatih projekta
- Mreža središč za samostojno učenje (SSU):
  - začetek delovanja: 1995
  - število središč: 34 (32 + 2 dislocirani)
  - število usposobljenih organizatorjev/vodij SSU: 359
  - število doslej vključenih uporabnikov: 44.404 (letno 5.000–7.000)
  - število skupnih učnih ur doslej: 880.000, letno 130.000
  - 2 temeljni usposabljanji letno (Uvodni seminar, Svetovanje in mentorstvo v organiziranem samostojnem učenju); 6 temeljnih usposabljanj za navezavo na Centre VŽU v letu 2006,
  - vsaj 2 izpopolnjevanji letno (po potrebi tudi več),
  - Redna letna poročila o rezultatih projekta;
- Mreža študijskih krožkov (ŠK):
  - začetek delovanja: 1992
  - število doslej organiziranih študijskih krožkov: več kot 900, vsak ob zaključku izvede lokalno predstavitev
  - število vseh doslej usposobljenih mentorjev: 632
  - število doslej dokumentiranih sodelujočih: prek 15.000 (letno 3.000)
  - število nacionalnih animacijskih dogodkov (karavane učenja): 5, s povprečno 150–200 udeleženci
  - 1 temeljno usposabljanje vodij in mentorjev/ leto (povprečno 20 udeležencev/usposabljanje)
  - redna letna poročila o rezultatih projekta;
- Dvig bralne kulture in razvoj pismenosti – študijski krožki Beremo z Manco Košir (BMK):
  - začetek delovanja: 1999
  - število doslej organiziranih bralnih krožkov: več kot 80, vsak ob zaključku izvede lokalno predstavitev
  - število vseh doslej usposobljenih mentorjev: 67; trenutno dejavnih: 32
  - število vseh doslej vključenih v bralne krožke: okrog 1.000
  - 1 temeljno usposabljanje bralnih mentorjev na leto (s povprečno 12 udeleženci)
  - vsaj 4 izpopolnjevanja letno (dve za klasične krožke, dve za ŠK ›Beremo z Manco Košir‹)
  - število širše zasnovanih dogodkov za popularizacijo branja: 3
  - V Nami niste sami, knjige so z vami, 2001 (cca. 400 udeležencev)
  - Branje na vlakih, 2005 (cca. 1.400 udeležencev)
  - Po Potrčevi in Murkovi poti, 2006 (cca. 200 udeležencev)
  - drugi redni dogodki: Dnevi slovenske knjige, bralne prireditve v sodelovanju z dr. Manco Košir in s sponzorji (DSP, založniki, Mercator, Maximarket, ...)

- Izobraževanje ranljivih ciljnih skupin (slepi in slabovidni, ostareli, bolniki, invalidi, mladi prestopniki, zaporniki...)
  - število doslej usposobljenih mentorjev: 14
  - število doslej organiziranih jezikovnih študijskih krožkov: 27
  - število dokumentiranih sodelujočih: 224
  - 1 temeljno usposabljanje za mrežo jezikovnih krožkov (nagrajenega) mednarodnega projekta Allegro; samostojno nadaljujejo delo v okviru različnih ustanov (zapori, Društvo slepih in slabovidnih ...)
- Neformalno učenje za aktivno državljanstvo:
  - število programov: 4 (za brezposelne, za svetovalce za potrošnike, za učitelje, za lokalno skupnost)
- Centri vseživljenjskega učenja (centri VŽU):
  - začetek delovanja: 2005
  - število centrov VŽU: 13
- Prispevek k sistemski umestitvi projekta v delovanje javnega zavoda (Pravilnik o delovanju študijskih krožkov Zavoda za gozdove Slovenije)
- Razvita strokovna gradiva:
  - Multimedijski komplet za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov (1999)
  - Študijski krožki – od zamisli do sadov v prvem desetletju, strokovni zbornik (2005),
  - predlog koncepta Centrov VŽU (2006)
- Razvita orodja za strokovno spremljanje in razvoj projektov:
  - spletno učno okolje za e-usposabljanje mentorjev ŠK in njegova priredba za usposabljanje mentorjev bralnih krožkov,
  - aplikacija za spremljanje delovanja študijskih krožkov,
  - aplikacija za spremljanje delovanja središč za samostojno učenje;
  - nova oblikovna podoba borze znanja;
- Prenos znanja v mednarodni prostor:
  - mednarodne objave: Initiation and development ... v: LInE (Klemenčič, Černoša, 1997); Evaluation research, ... (Klemenčič, 1998); Study circles as agents for ... (Klemenčič, 1998); Study circle topics ... (Bogataj, 1998); Rural development ... (Bogataj, 2001); Slovenian study circles ... (Ličen, 2002); Perspectives of Slovenian study circles ... (Bogataj, 2002), Considering the contribution ... (Bogataj, 2004), Study Circles in Sweden and Slovenia ... (2006), Developing local Learning Centres (Bogataj, Orešnik, Klenovšek, 2005), An audit of IT enhanced non-formal learning ... (Bogataj, Orešnik, 2006);
  - 3 izvedbe mednarodnih projektov: 2x koordinacija skupin pod okriljem Leonardo/Mobility (2005 Norveška; 2006 Italija), 1 individualna mobilnost v okviru Grundtvig 3 (2006);

10.6 VREDNOTENJE UČENJA IN NOVI PRISTOPI K UČENJU

a Vrednotenje učenja

- Razvoj postopkov za izpeljavo preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij – NPK (1999–2002)
- Sodelovanje pri snovanju modela za spremljanje certifikatnega sistema
- Sistemsko umeščanje portfolija/zbirne mape dosežkov in znanj kot orodja za ugotavljanje in priznavanje neformalno pridobljenih znanj, spretnosti in kompetenc odraslih

- Razvita strokovna gradiva za svetovalce in ocenjevalce v postopkih priznavanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij: 2
- Pripravljene strokovne podlage za javno veljavni program usposabljanja članov izpitnih komisij za NPK
- Usposobljeni ocenjevalci v postopkih NPK: 287
- Usposobljeni svetovalci v postopkih NPK: 146

b Usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih

- Razviti programi temeljnega andragoškega spopolnjevanja za izobraževalce odraslih
  - število modulov: 47
  - število udeležencev: 13.396
- Razviti specializirani programi spopolnjevanja za pridobitev mednarodnih certifikatov nevro-lingvističnega programiranja (NLP):
  - število udeležencev: 300 Praktikov, 63 Mojstrov poslovne komunikacije, 24 Trenerjev NLP
- Usposabljanje izvajalcev (organizatorjev izobraževanja odraslih, učiteljev in svetovalnih delavcev) v vladnem Programu 10.000+ (1998–2006)
  - število modulov za usposabljanje organizatorjev in izvajalcev izobraževanja brezposelnih: 11
  - število usposobljenih organizatorjev, učiteljev in svetovalcev za izobraževanje odraslih : 946
  - strokovne publikacije: 4
- Razviti programi e-izobraževanja za strokovne delavce v izobraževanju odraslih (2004–2006): 5
- Usposobljeni mentorji za izpeljavo e-izobraževalnih programov: 11
- Znanje preneseno v mednarodni prostor
  - mednarodni projekt ADDED: razvoj programa usposabljanja izobraževalcev odraslih s partnerji: Norveška, Estonija, Grčija
- Razvit javno veljavni program Računalniška pismenost za odrasle
- Izpeljana informativna in izobraževalna srečanja ACS
  - število srečanj: prek 307
  - število udeležencev: prek 3.700

c Strokovne podlage za razvoj programov izobraževanja in usposabljanja odraslih

- Izpeljanih več raziskovalnih študij in teoretskih prispevkov (1994–2006)
- Pripravljene strokovne podlage za Navodila za prilagajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja (1998, v veljavi še danes)
- Pripravljene strokovne podlage za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih:
  - Izhodišča za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanja odraslih (1997)
  - Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter srednjega strokovnega izobraževanja odraslih (1998)
- Pripravljene predlogi Strokovnemu svetu za izobraževanje odraslih za sprejetje 4 javnoveljavnih programov za učenje tujih jezikov, namenjenih izključno odraslim
- Sodelovanje pri oblikovanju programa Osnovna šola za odrasle

10.7 PROMOCIJA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA IN INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA INFRASTRUKTURA

a Promocija vseživljenjskega učenja in izobraževanja odraslih

- Teden vseživljenjskega učenja
  - prva izpeljava: 1996
  - število izpeljav: 11
  - število izvajalcev: 74 ob prvi izvedbi (1996), v zadnjih letih pa 400 in 500
  - število koordinatorjev: od 16 (2001) do 25–28 v zadnjih letih
  - število prireditev: od 500 (1996) do 3.000–4.000 v zadnjih letih
  - število udeležencev: od 10.000 do več kot 70.000 v zadnjih letih (ni šteto prebivalstvo, ki ga doseže medijska promocija – radijske, TV oddaje, časopisi, revije)
  - število medijskih objav: od 163 (1996) do 1.000–1.400 v zadnjih letih
  - publikacije: TVU–Novičke (2–3 številke letno; občasno dvojezična ali angleška izdaja)
  - samostojne priloge javnih občil: septembrska priloga revije Naša žena (od leta 1998)
  - samostojna spletna stran: <http://twu.acs.si>
  - izpeljan prvi slovenski forum učečih se odraslih (2005)
- Priznanja ACS za izjemne učne in strokovne dosežke v izobraževanju odraslih
  - prva podelitev: 1997
  - število dobitnikov priznanj: 126 (30 posameznikom, 30 skupinam, 66 strokovnjakom – posameznikom, skupinam, ustanovam)
  - publikacije: 7x video–film ›Dobitniki priznanj ACS‹ (od leta 2000) na VHS, (od leta 2001) na super–VHS, DVD– in mini–DV prenosnikih
  - TV–promocija dobitnikov priznanj ACS kot ›primerov dobre prakse na področju kulture učenja‹: od leta 2001 zagotavljamo predvajanja videa prek mreže regionalnih in zasebnih, predvsem kabelskih, TV–postaj v Sloveniji in zamejstvu.
- Prenos modela TVU v mednarodni prostor
  - število mednarodnih projektov: 3 (2x Grundtvig, 1 v okviru Pakta stabilnosti)
  - število držav, ki jim je bil model predstavljen (ponekod prevzet): 10 (države Jugovzhodne Evrope, Nemčija, Švica in Španija)
  - število mednarodnih publikacij, pri katerih smo sodelovali: 7
  - dejavno sodelovanje v mednarodnem gibanju festivalov učenja
- Izvedba (spletne) javne razprave o Memorandumu EU o vseživljenjskem učenju (2001)

b Informacijska podpora razvoju izobraževanja odraslih

- Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji
  - začetek izdajanja: 1992
  - število predstavljenih izvajalcev: nad 320 (v šolskem letu 2006/2007)
  - število predstavljenih programov: nad 6.200 (v šolskem letu 2006/2007)
  - samostojna spletna stran: <http://twu.acs.si/pregled>
- Novičke
  - začetek izdajanja: 1992 (tiskane), 1999 (tudi spletne)
  - število izdaj: 11 slovenskih in 3 angleške letno
  - število tematskih izdaj: 3–4 letno
  - število naslovnikov: 2.000 (slovenske) in 900 (angleške)
  - samostojna spletna stran: <http://www.acs.si/novicke>

- Strokovna knjižnica ACS
  - število uporabnikov: okrog 800
  - število izposoj: okrog 2.000 letno
  - število monografij: blizu 8.000
  - število serijskih publikacij: 120
- Programoteka javno–veljavnih izobraževalnih programov za odrasle
  - število predstavljenih programov: 15 (<http://www.acs.si/programoteka/>)
- Spletne strani ACS, računalniške aplikacije in baze podatkov

10.8 DRUGI DOSEŽKI:

Ustvarjanje slovenske strokovne literature o izobraževanju odraslih

- Založniška dejavnost ACS – število izdanih publikacij: 207
  - 6 naslovov v zbirki Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije
  - 7 naslovov v zbirki Nove poti,
  - 12 naslovov v zbirki Študije in raziskave,
  - 182 samostojnih publikacij v založbi ACS ali v soizdajateljstvu (študije, priročniki, prevodi mednarodnih dokumentov, video- in MM-publikacije).
- Strokovni članki, objavljeni v slovenskih in mednarodnih strokovnih revijah, zbornikih in drugod.

Razvijanje novega znanja

- Doktorati sodelavcev ACS s področja dela ACS: 7 (3 sedanji in 4 nekdanji sodelavci)
- Magisteriji in specializacije sodelavcev ACS: 7 (5 sedanjih in 2 nekdanja sodelavca)
- Diplome sodelavcev ACS s področja dela ACS: 12 (5 sedanjih in 7 nekdanjih sodelavcev)

Število registriranih raziskovalcev: 21

Članstvo ACS v mednarodnih povezavah: 14 (delovne skupine, članstva v izvršnih in drugih telesih mednarodnih asociacij, redna in gostujoča sodelovanja v uredništvih mednarodnih strokovnih publikacij)

Mladi raziskovalci, zaposleni na ACS: 3 (1 sedanja sodelavka, 2 nekdanji)

Sodelavci s habilitacijo: 2

Zaposleni z nazivom svetnik za področje vzgoje in izobraževanja: 2

Nagrade, ki jih je prejel ACS ali njegovi sodelavci:

dr. Zoran Jelenc	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 1995
Sonja Klemenčič	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 1997
Olga Drogenik	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 2004
mag. Tanja Vilič Klenovšek	Priznanje ACS za izjemne strokovne dosežke v izobraževanju odraslih za leto 2005
Projekt Allegro	Evropski znak za inovativne projekte pri jezikovnem poučevanju in učenju (The European Label for innovative projects in language teaching and learning) za leto 2004 Andragoškega centra Slovenije.
Projekt Participativno učenje v različnih poklicnih praksah	Priznanje kakovosti v projektih mobilnosti 2006 (MŠŠ in Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja).

11 Priloga 2: Mednarodni projekti in članstva v mednarodnih povezavah

11.1 Mednarodni projekti

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
1	Phare Democracy	ACS	Phare Democracy Ministrstvo za šolstvo in šport Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	1993-1994
2	Basic Adult Education as the Path Back into Society	AOF-Uddannelsescenter (AOF-EC), Denmark	PHARE LIEN	1998-2000
3	Stocktaking, Clarification of Concepts and Definition of Methodology	Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Slovenija	PHARE MOCCA - PAP MOCCA,	1999-2000
4	ETGACE - Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe	University of Surrey, Guildford, United Kingdom	5. Framework Program	2000-2002
5	Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe - A Central and Eastern European perspective - RE-ETGACE	University of Nijmegen - The Netherlands	5. Framework Program	2003-2004
6	Adult Education in Southeast Europe Helping Democracy, Stability and Development	Institut für Internationale Zusammenarbeit Des Deutschen Volkshule-Verbandes e. V.	Stability Pact	2000 (6 mesecev)
7	Systemic Opportunities for Modularization of Programmes of Secondary Vocational and Professional Education and Training, and Links to the Certification System: Development of Accreditation and Assessment Procedures; Registration and Information System; Staff Training	Aalborg Technical College, International Department Oester Uttrup Vej DK	PHARE MOCCA	2000 (12 mesecev)
8	Vocational training 2000-868-LDV, SL-9907.04		PHARE	2001-2002 (12 mesecev)
9	European Certificate of Basic Skills Certificate (2001-2004)	University of Edinburgh	Leonardo Da Vinci - Community vocational training Action Programme	2001-2004
10	Adult Education in Southeast Europe Helping Democracy, Stability and Development	Institut für Internationale Zusammenarbeit Des Deutschen Volkshule -Verbandes e.V.	Stability Pact	2001-2003 (36 mesecev)
11	European Thematic Network in University Continuing Education (THENUCE+)	University of Liege	Socrates-Erasmus	2000-2003

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
12	Multi-country Integrated System for Improved ODL Networking - MISSION	National Council for Distance Education, Apertus Public Foundation	Socrates-Minerva	2001-2003
13	Adults Learning and Participating in Education - ALPINE	Institute of Lifelong Learning, Queen's University of Belfast	Socrates-Grundtvig	2001-2004
14	Improving Open and Distance Learning in a Network - NETCAMPUS	EuroPACE	Socrates-Minerva	2000-2002
15	To make Up Arrears of Lifelong Learning MALL	Magyar Nepfoiskolai Tarsasag - Hungarian Folk High School Society	Socrates Programme - Accompanying measures	2002-2003 (14 mesecev)
16	Widening and strengthening the European dimension of Lifelong Learning Week Movement	ACS	Socrates Programme - Grundtvig 1	2002-2004 (24 mesecev)
17	ADDED Adult education driving licence	ACS	Socrates Programme - Grundtvig 1	2002-2004 (24 mesecev)
18	Development of Quality Management in Adult Education by Developing Self-assessment Process	Lahti Region Education Consortium, Salpaus Further Education	Socrates Programme	2002-2005 (36 mesecev)
19	Promoting Social Inclusion Through Basic Skills Learning	Magyar Nepfoiskolai Tarsasag Nepfoiskola Intezet	Socrates Programme	2002-2005 (36 mesecev)
20	ALLEGRO	Nottingham Trent University	Socrates Programme-Lingua	2002-2005 (36 mesecev)
21	EULLEARN - European University Lifelong Learning Network	International School of Management, University of Management and Economics, Kaunas	Socrates-Erasmus	2003-2004
22	(IntALWinE) International Adult Learners Week in Europe	UNESCO	Socrates Programme-Grundtvig 4	2003-2006 (36 mesecev)
23	Key Pal - Key Skills Portfolio Assisted Learning	EIFEL, Francija	Socrates Programme-Grundtvig 1	2004-2006 (24 mesecev)
24	Mathematics in Action (MiA)	The Danish University of Education	Socrates Programme-Grundtvig 1	2004-2006 (36 mesecev)
25	Razvijanje in širjenje mreže z IKT podprtih lokalnih/regionalnih svetovalnih centrov in centrov za poklicno svetovanje Zmanjševanje izobrazbenega primanjkljaja pri odraslih in izobraževanje ter usposabljanje osipnikov	Ministrstvo za šolstvo in šport	Evropski strukturni skladi	2004-2006 (24 mesecev)
26	Developing local learning centres and learning partnerships as part of Member States targets on for reaching the Lisbon goals in the field of education	Research voor Beleid B.V.	European Commission	2005 (9 mesecev)
27	Towards a Lifelong Learning Society in Europe: The contribution of the Education System LLL2010	Tallin University	6. Framework Programme	2010 (60 mesecev)

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
28	EMMA – European Network for Motivational Mathematics for Adults	Vox, the national institute for adult learning	Socrates-Grundtvig Programme	2005–2007 (24 mesecev)
29	Value of Work	The Education and Training Service Centre	Leonardo da Vinci	2005–2007 (24 mesecev)
30	European Conference in Norwich England on the theme of Learning Work and the Lisbon Goals	Niace	Grundtvig	2005 (12 mesecev)
31	Strategies for Inclusion and Social Cohesion in Europe from Education (INCLUD-ED)	Universitat de Barcelona	6th Framework programme, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	2006–2010 (60 mesecev)
32	Teddy Bear – Twinning the Elderly Disadvantage and Disabled with the Young By Encouraging Active Reminiscence	CMEPIUS	Socrates II, Grundtvig 2	2006–2007 (12 mesecev)
33	EFLN – European Family Learning Network / Evropska mreža za družinsko učenje	CFL – Campaign for Learning	Grundtvig 4	2006–2008
34	TRAIN – Professionalization of Literacy and Basic Education – Basic Modules for Teacher Training / Priprava modulov v temeljnem usposabljanju učiteljev v programih za razvoj pismenosti	DIE – German Institute for Adult Education	Grundtvig 1	2006–2008
35	VIVACE – Voices for inclusion, voices for access in language learning and cultural education / Dostop do jezikovnega učenja in kulturnega izobraževanja	Nottingham Trent University	Lingua 1, MŠŠ	2006–2009
36	FACE IT! – Families and active citizenship – an integrated training / Integrirano usposabljanje družin za aktivno državljanstvo	EuroEd	Grundtvig 1	2006–2008
37	OECD – Recognition of non-formal and informal learning / Priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja	OECD	MŠŠ, MDDSZ	2006–2007

11.2 Članstva ACS v mednarodnih povezavah

(1) European Association for Education of Adults (EAEA)	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je bila tri leta izvoljena članica izvršilnega odbora.
(2) Unesco Institute for Education (UIE)	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je imenovana članica tri-članskega upravnega odbora UIE in izvoljena članica sveta UIE. Predstavnica ACS, mag. Zvonka Pangerc Pahernik, je imenovana nadomestna članica upravnega odbora UIE.
(3) Life Long learning in Education (LlinE)	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je članica uredniškega odbora.
(4) International Review of Education	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je članica uredniškega odbora.
(5) ESREA	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je bila tri leta izvoljena članica izvršilnega odbora.
(6) EDEN (European Distance and E-Learning Network)	Člani mreže akademikov in profesionalcev: mag. Margerita Zagmajster (oseba za stike), Darijan Novak, Neda Đorđević, mag. Nevenka Bogataj, Jasmina Orešnik, Metka Svetina, Mateja Pečar, Peter Monetti
(7) EuroPACE	Predstavnica ACS (mag. Margerita Zagmajster) je članica upravnega odbora in članica generalne skupščine.
(8) NIACE (National Institute of Adult Continuing Education)	mag. Margerita Zagmajster, individualno članstvo
(9) European Vocational Training Journal pri CEDEFOP	Predstavnica ACS, dr. Angelca Ivančič, je imenovana članica svetovalnega odbora.
(10) ALADIN TF (Adult Learning Documentation and Information Network Task Force)	Predstavnica ACS, mag. Zvonka Pangerc Pahernik, je članica ožje delovne skupine.
(11) Ekspertna skupina za pripravo študije o kompetencah odraslih pri OECD	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je imenovana članica ekspertne skupine uredniškega odbora.
(12) SGIB (Standing Group on Indicators and Benchmarks)	Predstavnica ACS, mag. Zvonka Pangerc Pahernik, je imenovana članica stalne delovne skupine.
(13) Delovna skupina za Grundtvig pri Evropski komisiji	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je imenovana članica delovne skupine.
(14) EARLI (European Association for Research on Learning and Instruction)	mag. Marko Radovan, individualno članstvo
(15) ERDI (Consortium of European Research and Development Institutes of Adult Education)	Predstavnica ACS, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, je drugi mandat predsednica tega konzorcija.

12 Priloga 3: Publicistična dejavnost ACS

12.1 PUBLIKACIJE ACS

12.1.1 Serijske publikacije

Ne izhajajo več:

AE research exchange : information bulletin for central and eastern European and Baltic countries. 1996–1997

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci. 1992/1993–1997/1998. ISSN 1580–2345

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Programi. 1992/1993–1997/1998. ISSN 1318–2587

Izobraževanje odraslih v Sloveniji [Elektronski vir]. Programi in izvajalci. 1995/1996–1997/1998. Izdaja na računal. disketi. ISSN 1408–0486

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci in programi. 1998/1999–2000/2001. ISSN 1580–2345

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. [Elektronski vir]. Izvajalci in programi. 1999/2000–2000/2001. Izdaja na CD-ROM-u. ISSN 1580–2868

Izhajajo:

Novičke. Slovenska tiskana izd. 1992–. ISSN 1408–6484. Mesečno

Novičke [Elektronski vir]. Slovenska spletna izd. 2001–. ISSN 1581–3770. Način dostopa (URL): <http://www.acs.si/novicke>. Mesečno

Novičke. English print ed. 1993–. ISSN 1408–6492. Tri številke letno.

Novičke [Elektronski vir]. English online ed. 2001–. ISSN 1581–3789. Način dostopa (URL): <http://siae.acs.si/novicke>. Tri številke letno.

TVU–Novičke. Slovenska tiskana izd. 1997–. ISSN 1408–6751. Tri številke letno.

TVU–novičke [Elektronski vir]. Slov. spletna izd. 2003–. ISSN 1581–3746 Način dostopa (URL): <http://twu.acs.si/novicke>. Tri številke letno.

LLW–Novičke. English print ed. 1997–. ISSN 1408–676X. Izhajajo občasno.

LLW–Novičke [Elektronski vir]. English online ed. 200–. ISSN 1581–3762. Način dostopa (URL): <http://llw.acs.si/novicke>.

Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji – izvajalci in programi. [Elektronski vir]. 2000–. Način dostopa (URL): <http://www.acs.si/pregled>.

12.1.2 Zbirke:

12.1.2.1 Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije

1. Jelenc, Zoran: Snovanje in sistemsko urejanje izobraževanja odraslih : splošna izhodišča in primerjalni pregled stanja v Sloveniji : raziskovalno poročilo. 1994. 341 str. (zv. 1)

2. Svetina, Metka: Programi, oblike in metode izobraževanja odraslih : raziskovalno poročilo. Metka Svetina (et al.). 1994. 152 str. (zv. 2)

3. Ivančič, Angela; Metka Svetina: Sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja odraslih : raziskovalno poročilo / Angela Ivančič (et al.). 1994. 319 str. (zv. 3)

4. Mihevc, Bogomir: Visokošolsko izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo / Bogomir Mihevc (et al.). 1994. 354 str. (zv. 4)

5. Drogenik, Olga; Zoran Jelenc: Temeljno izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo / Olga Drogenik (et al.). Neformalno izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo / Zoran Jelenc (et al.). 189 str. 1994. 152 str. (zv. 5)

6. Mohorčič–Špolar, Vida A.: Potrebe po izobraževanju odraslih : raziskovalno poročilo. 1994. 421 str. (zv. 6)

12.1.2.2 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH – NOVE POTI

1. Mijoč Nena, Ana Krajnc, Dušana Findeisen: Študijski krožki. 1993. 112 str. (zv. 1)
2. Morano M.: Prosojnica pri izobraževanju. 1993. 59 str. (zv. 2)
3. Izobraževanje in trg dela / Ivan Svetlik (et al.). 1993. 89 str. (zv. 3)
4. Izobraževanje brezposelnih / Zbornik I, II. 1993. 655 str. (zv. 4)
5. Brezposelnost, izobraževanje in kariera. 1993. 97 str. (zv. 5)
6. Morano, Miran: Video pri izobraževanju. 1994. 148 str. (zv. 6)
7. Svetina, Metka: Izobraževalni program za odrasle : od načrta do izpeljave. 1998. 123 str. (zv. 7)

12.1.2.3 ŠTUDIJE IN RAZISKAVE (ŠiR)

1. Klemenčič, Sonja: Mreža organizacij za izobraževanje odraslih. 1995. 160 str. (ŠiR 1)
2. Ivančič, Angela: Kvalifikacije v certifikatnem sistemu : predlog modela ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij v certifikatnem sistemu. 1995. 127 str. (ŠiR 2)
3. Klemenčič, Sonja: Učimo se v študijskih krožkih. 1995. 234 str. (ŠiR 3)
4. Visokošolsko izobraževanje odraslih / Bogomir Mihevc (et al.). 1995. 430 str. (ŠiR 4)
5. Mohorčič-Špolar, Vida A.; Ivančič, Angela: Potrebe po izobraževanju odraslih / Vida A. Mohorčič-Špolar, Angela Ivančič. 1996. 486 str. (ŠiR 5)
6. Jelenc, Zoran: Adult education research in the countries in transition : adult education research trends in the former socialist countries of Central and Eastern Europe and the Baltic region : research project report / edited by Marija Velikonja. 1996. 474 str. (ŠiR 6)
7. Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje : strokovna razprava / ur. Zoran Jelenc. 1998. 77 str. (ŠiR 7)
8. Izobraževanje odraslih, socialna neenakost in socialna vključenost / zbrala in vsebinsko uredila Angela Ivančič ; uredila Marija Velikonja. 1999. 96 str. (ŠiR 8)
9. Mirčeva, Jasmina: Organiziranost izobraževanja v slovenskem gospodarstvu. 2000. 207 str. (ŠiR 9)
10. Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih / avtorji Vida A. Mohorčič Špolar, Angela Ivančič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina, Marko Radovan, Tanja Vilič Klenovšek, Zvonka Pangerc Pahernik ; uredili Jasmina Mirčeva, Marija Velikonja. 2001. 195 str. (ŠiR 10)
11. Kakovost v izobraževanju : od tradicionalnih do sodobnih modelov ugotavljanja in razvijanja kakovosti v izobraževanju odraslih / Tanja Možina. 1. natis. 2003. 362 str. (ŠiR 11)
12. Študijski krožki : od zamisli do sadov v prvem desetletju / Nevenka Bogataj et al.; [ured. Nevenka Bogataj]. 2005. 170 str. (ŠiR 12)

12.1.3 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE in PUBLIKACIJE, IZŠLE V SOIZDAJATELSTVU

Prvi (1.) posvet o Funkcionalni pismenosti, Ljubljana, 17. aprila 1992. 1992. 29 str. loč. pag.

Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije : fazno poročilo za leto 1992–mejniki 30. 09. 1992 : raziskovalni projekt / Zoran Jelenc (et al.). 1992. 20 str.

Drofenik, Olga: Funkcionalno opismenjevanje odraslih v Sloveniji : poročilo o poteku dela v letu 1992 in Zasnova programa dela v letu 1993 / vodja projekta Olga Drofenik; sodelavci: Ester Možina, Peter Monetti, Miran Morano, Angela Ivančič; zunanji sodelavci: Marjan Žveglič, Tatjana Strmšek Sivec, Danica Cedilnik, Nada Mulej, Terezija Uran, Ana Krajnc, Barica Marentič Požarnik, Miran Rechberger, Zvonka Pretnar, Alenka Janko, Nadja Dobnik. 1993. 100 str.

Funkcionalna pismenost : drugi slovenski posvet / Ana Krajnc (et al.). 1993. 49 str.

Klemenčič Sonja: Poročilo o izvajanju projekta Študijski krožki v prvem polletju leta 1993. 1993. 112 str.

Jelenc, Zoran: Adult education research trends in Central and Eastern European countries : research project report. 1994. 34 str.

Drofenik, Olga: Izobraževanje odraslih v letih 1992 in 1993 : nacionalno poročilo. 1994. 29 str.

Premislek o izobraževanju odraslih in razvoju : zbornik / Metka Svetina (ured.) in Zoran Jelenc. 1993. 362 str.

- Rethinking adult education for development** : compendium / Metka Svetina (editor) and Zoran Jelenc (co-editor). 1993. 362 str.
- Adult education and the labour market** / (edited by Tanja Vilič Klenovšek, Henning Salling Olesen) 1994. 235 str. Prispevki z mednarodnega seminarja ESREA (European Society for Research on Education of Adults), ki je bil v Ljubljani od 10. do 12. oktobra 1993
- Drofenik, Olga; Možina, Ester; Janko, Alenka: Zunanja evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost** : poročilo za leto 1993/94. 1994.
- Jelenc, Zoran; Angela Ivančič: Izhodišča in predlogi za sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja odraslih.** 1994. 46 str.
- Brezposelnost je lahko izziv** : izobraževalni program / Marija Cigale, Dušana Findeisen, Andreja Kavalar Vidmar, Nada Mulej, Mirjana Ule, Ivan Žužek. 1994. 96 str.
- Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji** : poročilo o delu v 1993. letu : I. del. / Olga Drofenik, Alenka Janko, Ester Možina. 1994. 32 str.
- Ivančič, Angela: Postopek pridobivanja certifikatov o poklicnih kvalifikacijah** : poročilo I. faze projekta / odgovorna nosilka Angela Ivančič. 1994. 77 str. (Razvoj in uvajanje certifikatnega sistema)
- Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost** : moduli. / Ana Kranjc (et al.). 1994. 468 str. loč. pag. Priloga: **Holland, D: Priročnik za spremljanje napredovanja odraslih v izobraževalnih programih.** Navodila za uporabo modela Uvod v moj osebni razvoj.
- Rethinking Adult Education for Development. 2, Conference Proceedings** / ed. by Metka Svetina. 1994. 203 str.
- »State of art: study of research on education of adults : Central and East European Countries : workshop, Ljubljana, 21th and 22nd January 1994.** 1994. 129 str. Poročilo v okviru projekta »State of art: study of research on education of adults, ki ga izvaja European Society for Research on the Education of Adults (ESREA), Leiden
- Drofenik, Olga: Usposabljanje za življenjsko uspešnost v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti** : raziskovalni podprojekt : poročilo o prvem letu raziskovanja / voditeljica raziskovalnega podprojekta Olga Drofenik; sodelavci: Marja Bešter, Olga Drofenik, Alenka Janko, Ester Možina. 1995. 102 str., 144 str. pril. - (Raziskovalni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti / odgovorna nosilka Ana Krajnc)
- Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih** : raziskovalni projekt : zaključno poročilo / voditeljica podprojekta Tanja Vilič Klenovšek; sodelavci: Sonja Klemenčič, Tanja Vilič Klenovšek, Boris Kožuh, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. 1995. 200 str.
- Klemenčič, Sonja: Študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti** : raziskovalni projekt : letno poročilo / voditeljica podprojekta Sonja Klemenčič; sodelavci: Sonja Klemenčič, Boris Kožuh, Nena Mijoč, Ester Možina, Jasmina Mirčeva. 1995. 186 str. (Raziskovalni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti / odgovorna nosilka Ana Krajnc)
- Tough, Allen: Obogatite si življenje : kako se lahko spreminjamo.** 1995. 83 str.
- Izobraževalni program UŽU.** Soizdajatelj : Zveza ljudskih univerz Slovenije. 1995. 31 str., 59 str. pril.
- Vseživljenjsko učenje : koncept preživetja za 21. stoletje** : Prva svetovna konferenca o vseživljenjskem učenju, Rim, 30. november–2. december 1994. 1995. 46 str. Vsebuje prevod gradiv **Lifelong learning – a survival concept for the 21st century**, ki je bilo pripravljeno za prvo svetovno konferenco o vseživljenjskem izobraževanju, in **An action agenda for lifelong learning for the 21st century**, ki je sad te konference.
- Benedik, Irena: Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje** : razvojno raziskovalni projekt. 1. del, Raziskovalno poročilo. 1995. 80 str.
- Kump, Sonja: Samoevalvacija v visokem šolstvu** : priročnik. 1995. 97 str.
- Kump, Sonja: Preverjanje kakovosti in načrtovanje visokega šolstva** : zaključno poročilo o znanstveno–raziskovalnem delu na področju aplikativnega raziskovanja. 1995.
- Romi v Prekmurju** : 1. mednarodni romski tabor v Murski Soboti 1995. (Videoposnetek). 1995. (VHS, 192 minut)
- Jelenc, Zoran: Razvoj in uveljavljanje sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji.** Podprojekt A, **Strateška in konceptualna opredelitev sistema in razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji in prvine za njuno vpeljevanje v prakso** : končno poročilo o rezultatih znanstveno–raziskovalnega dela na področju aplikativnega raziskovanja / nosilec: Zoran Jelenc; sodelavke: Vida A. Mohorčič Špolar, Angela Ivančič, Olga Drofenik, Tanja Vilič Klenovšek, Zvonka Pahernik. 1996. 15 str, 122 str. pril.
- Ivančič, Angela: Izobraževanje delovne sile in transformacije na trgu dela** : raziskovalni projekt : končno poročilo / voditeljica raziskovalnega projekta Angela Ivančič; raziskovalna sodelavca: Zoran Jelenc, Vida Mohorčič Špolar. 1996. 159 str. (Razvoj in uvajanje certifikatnega sistema)

- Klemenčič, Sonja: Študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti : raziskovalni podprojekt : sklepno poročilo. 1996. 153 str. (Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti)
- Mohorčič-Špolar, Vida A.: Ženske v izobraževanju in delu : raziskovalno poročilo / odgovorna nosilka projekta Vida A. Mohorčič-Špolar; sodelujoči: Maja Bergant, Branka Emeršič, Angela Ivančič, Jerina Kodelja Starin, Tomaž Kraigher. 1996. 59 str., 52 str. pril.
- Jelenc, Sabina: ABC izobraževanja odraslih. 1996. 101 str.
- Andragoški center Republike Slovenije : 5 let. / ur. Ester Možina. 1996. 52 str.
- Slovene Adult Education Centre : on the fifth anniversary of its foundation : 1991-1996 / ed. by Ester Možina. 1996. 52 str.
- Ugotavljanje in potrjevanje znanja. 1996. Sestavljeno gradivo :
- Priročnik / Nataša E. Jelenc.
- Učni dosežki. Učitelji v programih usposabljanja za življenjsko uspešnost (UŽU) / avtorice: Nataša E. Jelenc, Alenka Janko, Ester Možina
- Učni dosežki. Mentorji študijskih krožkov (ŠK) / Nataša E. Jelenc, Slavica Černoša, Sabina Jelenc, Sonja Klemenčič, Nena Mijoč, Miran Morano, Nada Mulej, Natalija Žalec
- Mrgole, Albert: Razvoj kurikulumu za mlajše odrasle na prehodu iz osnovnega v poklicno izobraževanje : raziskovalno poročilo. 1996. 168 str.
- Prilaganje programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami : razvojno-raziskovalni projekt : zaključno poročilo / nosilka: Ester Možina; raziskovalni sodelavci: Olga Drogenik, Janez Drobnič, Jan Ulaga; drugi: Marija Stanič, Marica Nakrst, Marjana Skralovnik, Zdenka Boltauzer. 1996. 49 str., 32 str. pril.
- Kump, Sonja: Sistemi za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju. 1996. 45 str.
- Žalec, Natalija; Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 1. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu / Natalija Žalec, Albert Mrgole. 1996. 45 str.
- Žalec, Natalija; Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 2. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu / Natalija Žalec, Albert Mrgole. 1996. 53 str.
- Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 3. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu. 1996. 34 str.
- Malečkar, Vilma: Javna dela – študijski krožki : zaključno poročilo o poteku programa. 1996. 20 str.
- Adult learning and power / the 8th Annual ILSCAE Conference, Bled, Slovenia, June 26 to July 3, 1994 ; ed. Vida Mohorčič-Špolar. 1996. 160 str.
- Svetina, Metka: Standardi in normativi v izobraževanju brezposelnih : sklepno poročilo / voditeljica projekta Metka Svetina; raziskovalna sodelavka Sonja Klemenčič. 1996. 91 str.
- Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih – 2. del : poročilo. 1996. 6. str., 72 str. pril.
- Janko, Alenka: Evalvacija programov »Usposabljanje za življenjsko uspešnost« : poročilo za leto 1995. 1996. 30 str.
- Jelenc, Zoran: Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990. Zgodovinski razvoj koncepcije in systemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju od leta 1945 do leta 1991 : poročilo o raziskavi / nosilec Jurij Jug. 1996. 48 str.
- Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle (CMO) : projekt. Zaključno poročilo o opravljeni evalvaciji spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu. 1997. 44 str.
- Černoša, Slavica; Malečkar, Vilma: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1995/96. 1997. 84 str. (Projekt študijski krožki)
- Rems, Sonja: Analiza pregleda izobraževanja odraslih v Sloveniji za leto 1997/98. 1997. 8 str.
- Mrgole, Albert: Projektno učenje za mlade : izobraževalni program. 1997. 16 str.
- Mrgole, Albert: Project learning for young adults : PLYA. 1997. 17 str.
- Visokošolsko izobraževanje odraslih : posvet / avtorji: Zoran Jelenc in drugi; uredil Tone Lenarčič. 1997. Naslov na ovitku: Visokošolsko izobraževanje odraslih : Šmarješke toplice, 28.-30. novembra 1996. 180 f.

Romaun = Po romsko / avtorica Alenka Janko Spreizer. (Videoposnetek). 1997. Videokaseta (VHS). Oddaja o pismenosti Romov v naselju Pušča v Prekmurju.

Romaun = The Romany way / screenplay Alenka Janko Spreizer. (Video). 1997. Videokaseta (VHS). Project »Functional literacy in Slovenia – reading and writing in the Romany community«

Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih : 2. del : raziskovalni projekt : zaključno poročilo / odgovorna nosilka Tanja Vilič Klenovšek; raziskovalni sodelavci: Tanja Vilič Klenovšek, Vilma Malečkar, Sonja Klemenčič, Slavica Černoša, Metka Svetina; metodološki svetovalec Boris Kožuh; drugi: Dušan Skernišak, Metka Rečnik, Urška Merzelj. 1997. 387 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968–1991 / Zoran Jelenc; raziskovalna sodelavka Vilma Malečkar. 1997. 65 str. (Raziskovalni projekt Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945–1990 / nosilec Jurij Jug. Raziskovalna naloga Razvoj konceptualizacije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1968–1991 / nosilec Zoran Jelenc)

Černoša, Slavica: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1996/97. 1998. 85 str. (Projekt Študijski krožki)

Mohorčič-Špolar, Vida A.: Ljudske in delavske univerze v obdobju od 1945. do 1990. leta : programi in učitelji v delavskih in ljudskih univerzah : letno poročilo o rezultatih raziskovalne naloge / nosilka Vida A. Mohorčič Špolar, raziskovalna sodelavka Branka Emeršič. 1998. 72 str.

Benedik, Irena: Analiza delovanja središč za samostojno učenje : središča s začetkom delovanja v šolskem letu 1995/96. 1998. 91 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968–1991 / Zoran Jelenc ; [raziskovalna sodelavka Vilma Malečkar]. Soizdajatelj : Andragoško društvo Slovenije, 1998. 68 str.

Drofenik, Olga; Janko-Spreizer, Alenka; Možina, Ester: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leti 1996 in 1997. 1998. 64 str.

Emeršič, Branka: Poročilo o izvajanju programa Izobraževanje za demokracijo od študijskega leta 1994/95 do 1997/98. 1998. 20 str.

Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 1, Razvojne usmeritve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Angela Ivančič, Jerina Kodelja Starin, Tomaž Kraigher, Zvonka Pangerc Pahernik in Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti ; prevod iz angleščine in povzetki: Zvonka Pangerc Pahernik in Olga Drofenik ; uredila Marija Velikonja. 1998. 381 str.

Velikonja, Marija; Vilič Klenovšek, Tanja; Lorenčič, Meri: Brezposelni v izobraževanju : organizatorjem izobraževanja in učiteljem v pomoč / Marija Velikonja, Tanja Vilič Klenovšek, Meri Lorenčič. 1998. 98 str.

Izobraževanje odraslih : Peta mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih, julij 1997. Hamburška deklaracija. Akcijski načrt za prihodnost / prevedla Vida Mohorčič Špolar. Soizdajatelj : Urad Slovenske nacionalne komisije za Unesco, 1998. 43 str.

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja odraslih / Angela Ivančič, Sonja Klemenčič, Zdenko Medveš, Janko Muršak, Metka Svetina, Tanja Vilič Klenovšek. 1998. 22 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije v obdobju 1960–1991. 1998. 82 str. Raziskovalni projekt Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945–1990 / nosilec Jurij Jug ; raziskovalna naloga Razvoj konceptualizacije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1945–1990 / Zoran Jelenc.

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 1998 : 19. do 25. oktober 1998 / [urednica Zvonka Pangerc Pahernik ; sodelujoči Sonja Rems Majerle, Alenka Mavsar]. 1998. 112 str.

Comparative adult education 1998 : the contribution of ISCAE to an emerging field of study / editors Jost Reischman, Mochal Bron Jr., Zoran Jelenc. Soizdajatelj: International Society for Comparative Adult Education, Bamberg; 1999. 394 str.

Ljudske in delavske univerze v obdobju od 1945. do 1990. leta : udeleženci izobraževanja na delavskih in ljudskih univerzah (1945 do 1990) / nosilka Vida A. Mohorčič Špolar, raziskovalna sodelavka Branka Emeršič. 1999. 33 str.

Bogataj, Nevenka: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1997/98. 1999. 32 str.

Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 2, Cilji, dejavnosti, utemeljitve / Olga Drofenik (vodja projekta), Janko Berlogar, Branka Emeršič, Angela Ivančič, Nataša E. Jelenc, Sonja Klemenčič, Jerina Kodelja Starin, Tomaž Kraigher, Tanja Možina, Zvonka Pretnar, Metka Rečnik ; avtor uvodnega besedila Lojze Sočan ; ured. Marija Velikonja. 1999. 490 str.

Mednarodna raziskava pismenosti odraslih = International Adult Literacy Survey : Nacionalna raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju : tehnično poročilo / Ester Možina, Branka Emeršič, Livija Knaflič, Marko Radovan, Vasja Vehovar. 1999. 70 str., pril.

Malečkar, Vilma: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leto 1998 / odgovorna nosilka in avtorica Vilma Malečkar; sodelavci: Ester Možina, Natalija Žalec, Olga Drogenik. 1999. 70 str. (Projekt Funkcionalna pismenost v Sloveniji)

Multimedijski komplet za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov [Več medijev] (Slavica Černoša et al.). 1999. 3 zv., 2 videokaseti, 3 CD:

Učimo se v študijskih krožkih / Sonja Klemenčič. 1995

Študijski krožki / Nena Mijoč, Ana Krajnc, Dušana Findeisen. 1993

Vodilo k multimedijskemu kompletu za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov / Sabina Jelenc Krašovec, Natalija Žalec

Priprava na prvo srečanje in prvo srečanje študijskega krožka [Videoposnetek] / scenarij Miran Morano (et al.) ; režija Miran Morano

Budanje nekoč in danes [Videoposnetek] ; Akcijski cilji / pripravili Miran Morano (et al.)

Pogovori s predavatelji in mentorji študijskih krožkov [Zvočni posnetek] / Miran Morano.

Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1998/99 / Vilma Malečkar. 1999. 31 str.

Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM) : evalvacijsko poročilo o izpeljavi programa PUM v šol. letu 1998/99 / Tanja Možina. 1999. 62 str.

Končina, Melanija; Novak, Darijan; Erjavec, Karmen: Lifelong learning in the information age : trans-national study on media literacy in the advent of learning societies : country report : Slovenia. 2000. 26 str.

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 1999/2000 : zaključno poročilo. 2000. 28 str.

Brenk, Erika; Mavsar, Alenka: Računalniški aplikaciji ANR-Register in ANA-Izobraževalni programi : navodila za uporabo. 1999. 23 str.

Istenič-Starčič, Andreja; Malečkar, Vilma: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leto 1999. 2000. 59 str.

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 1999 : 18. do 24. oktober 1999 / [uredila Zvonka Pangerc Pahernik ; sodelovala Alenka Mavsar]. 1999. 154 str.

Rečnik, Metka: Evalvacija učne pomoči brezposelnim / avtorica Metka Rečnik; strokovna svetovalka Sonja Klemenčič. 2000. 61 str.

Možina, Tanja; Mali, Darko: Zaključno poročilo o spremljanju poskusnega izpeljevanja in evalvaciji programa višjega strokovnega izobraževanja Gostinstvo – odrasli. Soizdajatelj: Center RS za poklicno izobraževanje, 2000. 73 str.

Možina, Tanja; Mali, Darko: Zaključno poročilo o spremljanju poskusnega izpeljevanja in evalvaciji programa višjega strokovnega izobraževanja Turizem – odrasli. Soizdajatelj : Center RS za poklicno izobraževanje, 2000. 80 str.

Benedik, Irena: Poročilo o delovanju središč za samostojno učenje za obdobje od 1. septembra 1998 do 31. avgusta 1999. 2000. 30 str.

Malečkar, Vilma: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1999–2000. 2000. 27 str.

Pismenost, participacija in družba znanja : 4. andragoški kolokvij z mednarodno udeležbo / ured. Mateja Pečar, 2000. 192 str.

Ozvald, Karel: Kulturna pedagogika : kašipot za umevanje včlovečevanja / Karel Ozvald ; [spremna beseda Zvonka Pangerc Pahernik]. Faksimile iz leta 1927. Soizdajatelj: Jutro, 2000. 249 str.

Statistično poročilo o delu Borz znanja za leto 2000 / uredil Bojan Srečko. 2000. 44 str.

Jelenc, Zoran: Strategija in koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji. 2000. 238 str.

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 2000 : 16. do 22. oktober 2000 / [uredili Zvonka Pangerc Pahernik in Alenka Mavsar]. 2000. 267 str.

Dobrovoljc, Andreja: Projektno učenje za mlajše odrasle : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 1999/2000. 2001. 71 str.

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2000/2001 : zaključno poročilo. 2001. 46 str.

Istenič Starčič, Andreja: Evalvacija programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost : poročilo za leto 2000 / odgovorna nosilka Vilma Malečkar; avtorica poročila Andreja Istenič Starčič. 2001. 45 str.

Evalvacija srednješolskega formalnega izobraževanja brezposelnih – Program 5000 : fazno poročilo / vodja projekta Olga Drogenik; raziskovalni sodelavci: Olga Drogenik, Vera Jakara, Sonja Klemenčič, Livija Knaflič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina,

- Tanja Možina, Zvonka Pangerc Pahernik, Marko Radovan, Metka Svetina, Tanja Vilič Klenovšek, Darka Kosec. 2001. 451 str.
- Černoša, Slavica: **Razvoj in napredovanje pedagoških in andragoških kadrov s poudarkom na izobraževanju odraslih.** Soizdajatelj: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001. 253 f.
- Možina, Tanja; Velikonja, Marija; Mali, Darko: **Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Strojništvo – odrasli :** končno poročilo. Soizdajatelj : Center RS za poklicno izobraževanje, 2001. 84 str.
- Petek, Branka: **Analiza spremljanja prenovljenih programov tujih jezikov za odrasle.** 2001. 57 f.
- Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Elektronika – odrasli :** končno poročilo / Tanja Možina, Marija Velikonja, Darko Mali, Ivan Mausar. Soizdajatelj: Center za poklicno izobraževanje, 2001. 80 f.
- Možina, Ester: **Razvojni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami :** končno poročilo, 2001. 27 str.
- Možina, Tanja; Velikonja, Marija; Mali, Darko: **Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Gradbeništvo – odrasli :** končno poročilo. Soizdajatelj : Center RS za poklicno izobraževanje, 2001. 84 f.
- Študijski krožki : letno poročilo : 2000–2001 /** Nevenka Bogataj, Vilma Malečkar. 2001. 48 str.
- Temeljno znanje in spretnosti mladih, brezposelnih in staršev šolskih otrok :** raziskovalno poročilo / Livija Knaflič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. 2001. 127 str.
- Razvoj modularne zasnove programov poklicnega izobraževanja mladine in odraslih :** zaključno poročilo / odgovorna nosilka Angela Ivančič; [sodelavca: Marjetica Svetina, Zdenko Medveš]. 2001. 12 f.
- Pripravljenost uporabnikov za učenje v središču za samostojno učenje, njihova samostojnost in stališča do takšnega učenja :** raziskovalno poročilo / Irena Benedik. 2001. 58 str.
- Statistično poročilo Borz znanja za leto 2001 /** uredil Bojan Srečko. 2001. 48 f.
- Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2001 [Videoposnetek] /** scenarij Slavica Borka Kucler; režija, snemanje, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek; avtorica besedila Slavica Borka Kucler. 2001. Videokaseta (VHS) (40 minut)
- Motivacija odraslih za izobraževanje :** vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje : raziskovalno poročilo / Marko Radovan. 2001. 127 str.
- Motivacija odraslih za izobraževanje :** vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje (povzetek poročila) / Marko Radovan. 2001. 19 str.
- Evalvacija programa Projektno učenje za mlajše odrasle :** poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2000/01 / Andreja Dobrovoljc. 2002. 42 str. Naslov na ovitku: PUM : Projektno učenje za mlade : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2000/2001
- Svetovanje v izobraževanju odraslih :** organiziranost, pogoji in način delovanja / Tanja Vilič Klenovšek, Sonja Klemenčič. 2002. 135 str.
- Kako vrednotimo znanje odraslih /** Vera Jakara, Nataša Elvira Jelenc. 2002. 139 str.
- Računalniško opismenjevanje odraslih v Sloveniji /** nosilka študije Andreja Istenič Starčič; avtorica dodanega besedila Erika Brenk. 2002. 95 str.
- Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2001/2002 :** poročilo in analiza / Brenk Erika. 2002. 34 str.
- Education of the elderly : international seminar, Žalec, 08.-11. 03. 2002 = Izobraževanje starejših odraslih : mednarodni seminar, Žalec, 08.-11. 03. 2002 /** [ured. Metka Rečnik]. 2002. 128 str.
- Študijski krožki : letno poročilo : 2001–2002 /** Nevenka Bogataj. 2002. 18 f., 10 f. pril.
- Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2002 [Videoposnetek] /** scenarij Slavica Borka Kucler; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek; avtorica besedila Slavica Borka Kucler. 2002. 1 videokaseta (VHS) (50 minut)
- Velikonja, Marija; Možina, Tanja; Mali, Darko: Spremljanje poskusnega vpeljevanja in evalvacija izobraževalnega programa za pridobitev višje strokovne izobrazbe : poslovni sekretar :** DOBA, Zavod za izobraževanje p.o., Maribor, Višja strokovna šola : končno poročilo. Soizdajatelj : Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 77 f.
- Velikonja, Marija; Možina, Tanja; Mali, Darko: Evalvacija poskusnega vpeljevanja izobraževalnega programa višjega strokovnega izobraževanja : živilstvo – odrasli :** Živilska šola Maribor – Višja strokovna šola : končno poročilo. Soizdajatelj: Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 79 f.
- Evalvacija poskusnega vpeljevanja izobraževalnega programa višjega strokovnega izobraževanja : rudarstvo in geotehnologija – odrasli :** Šolski center Velenje – Višja strokovna šola : končno poročilo / Marija Velikonja, Tanja Možina, Barbara Božič, Darko Mali. Soizdajatelj : Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 58 f.
- 10 let z vami :** Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education / [urednica Vida A. Mohorčič Špolar ; avtorica Slavica Borka Kucler]. 2002. 109 str. Ov. naslov: 10 let Andragoškega centra Slovenije

10 years with you : Andragoški center Republike Slovenije : Slovenian Institute for Adult Education / [written by Slavica Borka Kucler ; editor [and] translation Vida A. Mohorčič Špolar ; photography Marko Radovan]. 2002. 109 str. : ilustr.

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Beremo in pišemo skupaj : UŽU-BIPS / [sestavile Livija Knaflič, Natalija Žalec in Sonja Klemenčič]. 2002. 34 str. Dostopno tudi na: <http://www.acs.si/programoteka/PDF/uzu-bips.pdf>

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Most do izobrazbe : UŽU-MI / [sestavile Livija Knaflič, Natalija Žalec in Sonja Klemenčič]. 2002. 35 str. Dostopno tudi na: <http://www.acs.si/programoteka/PDF/uzu-mi.pdf>

Pregled izpeljave programa Projektno učenje za mlajše odrasle : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2001/02 / Andreja Dobrovoljc. 2003. 32 str.

Poročilo o delovanju središč za samostojno učenje v šolskem letu 2001/2002 / Ema Perme, Jasmina Orešnik. 2003. 46 str.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2002/2003 : poročilo in analiza / Erika Brenk. 2003. 36 str.

Motivacija zaposlenih za izobraževanje : aplikacija TpV v izobraževanju odraslih : raziskovalno poročilo / Marko Radovan. 2003. 81 f.

Spremljanje doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006 : konkurenčnost Slovenije 2001–2006 : fazno poročilo / [Zvonka Pangerc Pahernik, Peter Beltram, Jasmina Mirčeva, Erika Brenk]. 2003. 122 str.

Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikuluma v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih : evalvacijska študija : končno poročilo / [odgovorna nosilka Vida A. Mohorčič Špolar ; raziskovalna skupina Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič, Valentina Hlebec]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2003. 234 str.

Current issues in adult learning and motivation : abstracts / 7th Adult Education Colloquium, Ljubljana, October 17–18, 2003 ; edited by Marko Radovan. 2003. 25 str.

Usposabljanje članov komisij za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij [Elektronski vir] / Metka Svetina, Vera Mlinar, Nataša Elvira Jelenc, Nada Mulej ; urednica e-knjige Andreja Istenič Starčič. 2003. optični disk (CD-ROM)

Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje. Kazalniki kakovosti / Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Tanja Vilič Klenovšek, 2003. 119 str.

Kucler, Slavica Borka: Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2003 [Videoposnetek] / [scenarij [in] spremno besedilo Slavica Borka Kucler ; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambreč]. Videokaseta (VHS) (36 min) : barve, zvok

Primeri dobre prakse na področju medkulturnega in prekmejnega sodelovanja, spoštovanja drugačnosti ter zaposlovanja [Videoposnetek] / [scenarij Slavica Borka Kucler ; prevod Milena Vehovar ; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambreč] = Examples of good practice in the field of intercultural and cross-border cooperation, respect of diversity and employment. 2003. Videokaseta (VHS) (13 min) : barve, zvok

CONFINTEA mid-term report : Slovenia 2003 / prepared by: Peter Beltram, Vera Jakara, Nataša E. Jelenc, Jasmina Mirčeva, Ester Možina, Marko Radovan, Metka Svetina ; editor Vida A. Mohorčič Špolar, 2003. 93 str.

Študijski krožki : letno poročilo 2002–2003 / Nevenka Bogataj. 2003. 33 str. : graf. prikazi.

Đorđević, Neda: Life-long learning and adult education in Slovenia = Vseživljenjsko učenje in izobraževanje odraslih v Sloveniji : poročilo o izvedbi študijskega obiska Arion. 2003. 10 f.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2003/2004 : poročilo in analiza / Erika Brenk. 2004. 35 str. : graf. prikazi ;

Mohorčič Špolar, Vida A.: Spremljanje in doseganje strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006. Sklop 3, Model celovitega spremljanja uresničevanja ciljev nacionalnega programa izobraževanja odraslih (NPIO) na prvem prednostnem področju (splošno neformalno izobraževanje) / [odgovorna nosilka raziskovalnega projekta Vida A. Mohorčič Špolar ; avtorica besedila Zvonka Pangerc Pahernik]. 2004. 41 str., 25 str. pril. ;

Osebnizobraževalni načrt / Natalija Žalec [et al.] ; [uredila Marija Velikonja]. 2004. 220 str.

Current issues in adult learning and motivation / 7th Adult Education Colloquium ; editors: Marko Radovan, Neda Đorđević. 2004. XV, 264 str. : graf. prikazi ;

Izobraževanje in usposabljanje učiteljev v izobraževanju odraslih = Education and training of teachers in adult education / 8. andragoški kolokvij, 22. in 23. oktober 2004, Pedagoška fakulteta v Ljubljani = 8th Adult Education Colloquium, October, 22 and 23, 2004, Faculty of Education in Ljubljana ; uredili, edited by Neda Đorđević, Metka Svetina. 2004. 112 str.

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2004 [Videoposnetek] / scenarij Slavica Borka Kucler ; režija, kamera Boštjan Miha Jambrek ; druga kamera Sašo Borojevič ; glasba Matej Horvat. 2004. (VHS in video DVD) (30 min)

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2004/2005 : poročilo in analiza. 2005. 35 str.

Poročilo o izobraževanju odraslih s posebnimi potrebami na področju zviševanja ravni pismenosti / Lidija Kastelic, Sladana Anderle, Vojka Lipovšek, Tomaž Jereb, Livija Knaflič. 2005. 65 f.

Spremljanje doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006 : preučevanje vzorcev izobraževanja odraslih : zaključno poročilo / [avtorji besedil: Vida A. Mohorčič Špolar, Jasmina Mirčeva, Angelca Ivančič, Marko Radovan, Ester Možina]. 2005. 103 str.

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta Delovno mesto kot dejavnik razvoja temeljnih spretnosti / vodja raziskovalnega projekta Angela Ivančič ; [[sodelavci:] Ester Možina, Vida Mohorčič Špolar, Mirosljub Ignjatović]. 2005. 8, 22 f.

Pismenost in ključne življenjske veščine v družbi znanja : družbeno skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot dejavniki razvoja družbe znanja : zaključno poročilo / [avtorji besedil: Vida A. Mohorčič Špolar, Jasmina Mirčeva, Marko Radovan, Ester Možina, Angelca Ivančič]. 2005. 157 str. (Ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2001-2006)

Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva [Elektronski vir] = Effective education and learning for active citizenship / 9. andragoški kolokvij = 9th Adult Education Colloquium, Ljubljana, 14. in 15. oktober 2005 ; [uredili Angelca Ivančič, Petra Javrh]. 2005. Optični disk (CD-ROM) ;

Adult learner : 1st module / [authors: Jan Sorli, Ingjerd Oudenstad, Magda Trantallidi, Larissa Jõgi, Ema Perme, Metka Svetina ; edited by: Metka Svetina, Ema Perme]. 2005. Mapa, 110 str.

Odrasli v učnem procesu : modul 1 / [avtorji: Jan Sorli, Ingjerd Oudenstad, Magda Trantallidi, Larissa Jõgi, Ema Perme, Metka Svetina ; uredili: Metka Svetina, Ema Perme]. 2005. Mapa (IV, 102 str.)

Program Računalniška pismenost za odrasle. [avtorji: Metka Svetina, Marko Radovan, Darij Olenik, Alenka Grželj]. 2004. 16 f. Dostopno na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/racunalniska_pismenost_za_odrasle.pdf

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Izzivi podeželja : UŽU-IP / [sestavili Livija Knaflič in Alenka Stupar]. 2005. 23 str.

Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_IP_program.pdf

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Jaz in moje delovno mesto : UŽU-MDM / [Ester Možina, Olga Drofenik, Natalija Žalec, Angela Ivančič, Marjana Komprej, Andreja Jelen Mernik, Jerneja Vraber Jagodic, Metka Svetina, Vera Mlinar, Janez Dekleva, Brabara Krajnc, Zora Štrucl]. 2005. 51 f.

Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_MDM_program.pdf

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Moj korak : UŽU-MK / [sestavili Livija Knaflič in Lidija Kastelic]. 2005. 21 f.

Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_MK_program.pdf

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2005 [Videoposnetek] / scenarij, režija: Slavica Borka Kucler, Petra Javrh ; kamera: Dalibor Tošič, Tilen Žemva ; montaža Boštjan Abram. 2005 ([S.l.] : Inštitut in akademija za multimedije). Video DVD in videokaseta (VHS); (40 min) : barve, zvok

Pismenost na podeželju : raziskovalno poročilo (CRP 2003-2006) / avtorica Livija Knaflič ; [raziskovalni sodelavci: Livija Knaflič, Ester Možina, Vasja Vehovar ; drugi: Marijan Manoilov, Ana Ileršič]. 2006. 72 str. : preglednice, graf. prikazi ;

Oblikovanje izvedbenega kurikula v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih / Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič ; [urednica Sonja Klemenčič]. Soizdajatelj: Državni izpitni center, 2006. 206 str.

Ponudba izobraževanja in učenja odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2005/2006 : poročilo in analiza / Erika Brenk. 2006. 40 str. : graf. prikazi, tabele ;

Z igro do pismenosti [Dva medija] : kaj lahko družine storimo za pismenost svojih otrok : didaktični komplet za izobraževalce in starše s praktičnimi napotki : 1. oddaja / avtorica oddaje Petra Javrh. 2006. 1 garnitura ;

Družbeno skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot podlaga za razvoj modela poklicne kariere : zaključno poročilo / [avtorji besedil: Vida A. Mohorčič Špolar, Angelca Ivančič, Jasmina Mirčeva, Marko Radovan]. 2006. 73 str. : graf. prikazi, preglednice; (Ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2001-2006)

Pregled študija na daljavo na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji / Margerita Zagmajster. 2006. 16 str.

Način dostopa (URL): <http://www.ris.org/uploads/editor/1157473788pp.pdf>

Pregled ponudbe izobraževanja in učenja odraslih v Sloveniji v šolskem letu 2006/2007 : poročilo in analiza / Erika Brenk, 2006. 54 str. : graf. prikazi, preglednice.

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2006 : video-portreti [Video-posnetek] / scenarij, režija: Slavica Borka Kucler ; kamera: Dalibor Tošić ; montaža Boštjan Abram. 2006 (Inštitut in akademija za multimedije). – 1 videokaseta (VHS); 1 video DVD; (42 min) : barve, zvok

Poročilo o evalvaciji Programa usposabljanja za uporabo modela za presojanje in razvijanje kakovosti Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje - POKI [Elektronski vir] / avtorice: Milena Zorič, Sonja Klemenčič, Tanja Možina. 2006. 65 str. : preglednice, graf. prikazi. Način dostopa (URL): http://poki.acs.si/evalvacija/datoteke/Porocilo_o_evalvaciji_programa_usposabljanja_POKI_avgust_2006.pdf

Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji : stanje in perspektive / Tanja Bezić [et al.] ; [uredila Tanja Vilič Klenovšek ; fotografije Dušan Vodeb, Irena Hlede, arhiv ACS]. 2006. 50 str. : ilustr.

13 Priloga 4: Razvijanje novega znanja

13.1 Doktorati s področja dela ACS

1. **Vida A. Mohorčič Špolar: Planiranje izobraževanja in razvoja človeških virov v pogojih socialnih sprememb in nove tehnologije** : doktorska disertacija / Vida A. Mohorčič Špolar. Ljubljana, 1996. 345 f. : graf. prikazi, tabele ;
2. **Angela Ivančič: Mobility in the labour market and ways of education** : the course of occupational careers and education and training after entering the labour market : doctoral dissertation / Angelca Ivančič. Ljubljana, 1997. 312 f. : graf. prikazi, tabele ;
3. **Slavica Černoša: Razvoj in napredovanje pedagoških in andragoških kadrov s poudarkom na izobraževanju odraslih** : doktorska disertacija / Slavica Alojzija Černoša. Kranj, 2000. 256 f. : graf. prikazi, tabele ;
4. **Zoran Jelenc: Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah** : doktorska disertacija / Zoran Jelenc. Ljubljana, 1992. XI, 429 str. graf. prikazi, tabele ;
5. **Alenka Janko Spreizer: Romologija in romski študiji : socialnoantropološki pogled na romološke diskurze v Sloveniji** : doktorska disertacija / Alenka Janko Spreizer. – Ljubljana, 2001. 301 f.
6. **Albert Mrgole: Dinamika institucije : nastajanje mladinskega prava na koncu 19. in v začetku 20. stoletja na Slovenskem** : doktorska disertacija / Albert Mrgole. Ljubljana, 1998. 273 f. : preglednice ;
7. **Janko Berlogar: Politični utilitarizem ali kritična teorija organizacijske etike** : doktorska disertacija / Janko Berlogar. Ljubljana, 1999. 347 f., [126] f. pril. : graf. prikazi ;

13.2 Magisteriji in specializacije s področja dela ACS

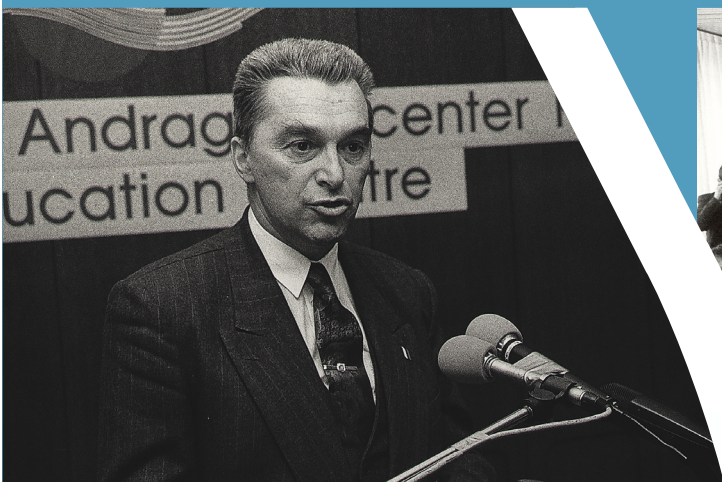
1. **Tanja Vilič Klenovšek: Vpliv izobrazbe zaposlenih na produktivnost dela** : magistrsko naloga / Tanja Vilič Klenovšek. Ljubljana, 1992. 168 f., 28 f. tabel : graf. prik. ;
2. **Ester Možina: Open learning for basic skills** : magistrsko delo / Ester Možina. Bath, 1993
3. **Jasmina Mirčeva: Organiziranost izobraževanja za potrebe podjetij in zaposlenih v gospodarstvu** : magistrsko delo / Jasmina Mirčeva. Ljubljana, 1998. 143 f., [70] f. pril. : grafi, tabele;
4. **Tanja Možina: Evalvacija in razvoj izobraževalnih programov za odrasle** : magistrsko delo / Tanja Možina. Ljubljana, 2002. 271 f.
5. **Marko Radovan: Vrednotni, kognitivni in socialno kulturni vidiki motivacije odraslih za izobraževanje** : analiza motivacije brezposelnih, vključenih v Program 5000 : magistrsko delo / Marko Radovan ; mentor Janek Musek. Ljubljana, 2002. 167 str. : graf. prikazi ;
6. **Irena Benedik: Organizirano samostojno učenje odraslih v Sloveniji** : magistrsko delo / Irena Benedik. Ljubljana, 2001. 146 f., 6 pril. [25 f.] : graf. prikazi ;
7. **Alenka Janko Spreizer: Izobraževanje in strategije pismenosti** : magistrsko delo / Alenka Janko. Ljubljana, 1997. 158 f. : ilustr., tabele ;

13.3 Diplomске naloge s področja dela ACS

1. **Zdenka Birman Forjanič: Izobraževanje zaposlenih v gozdarstvu** : diplomsko delo / Zdenka Birman-Forjanič. Ljubljana, 1999. 88 f. : grafi. Univerza v Ljubljani, Filozofska FF, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
2. **Milena Zorič: Učinki vpeljevanja samoevalvacijskega modela POKI v organizacijah za izobraževanje odraslih** : diplomsko delo / Milena Zorič. Ljubljana, 2003. 124 f., 26 f. pril. Univerza v Ljubljani, FF, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
3. **Marjetka Petelin Zadnik: Sodobni pogled na sistem in metodologijo načrtovanja kadrovskega virov** : diplomsko naloga / Marjetka Petelin Zadnik. Novo mesto, 2006. 46 f. : grafi, tabele;
4. **Olga Varl: Stres v delovnem okolju in vloga poslovne sekretarke pri zmanjševanju stopnje stresa** / Olga Varl. Maribor, 2003. 53 str. Zavod za izobraževanje, Višja strokovna šola Maribor.
5. **Jasmina Orešnik: Pomen izobraževanja za mlade, ki opustijo šolanje** : PUM – motivacijski program neformalnega izobraževanja za nadaljevanje opuščene šolanja. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Dr. Peter Vencelj med nagovorom

Prof. dr. Peter Vencelj, leta 1991 minister za šolstvo in šport, predlagatelj ustanovitve Andragoškega centra Slovenije, med nagovorom na slovesnosti ob odprtju ACS.

Danes pravi: »Andragoški center Slovenije je bil ustanovljen v času, ko je nastajala slovenska država, ki pa takrat še ni bila mednarodno priznana. Odlok o ustanovitvi ima datum 27. septembra 1991. ... Temeljni cilji ustanovitve ACS so bili ustvariti strokovne podlage in sistemsko ureditev za celovito izobraževanje odraslih v Republiki Sloveniji.«

Slovesno odprtje Andragoškega centra Slovenije (ACS)

Slovesnosti ob ustanovitvi ACS, 24. januarja 1992, so se udeležili najvidnejši predstavniki slovenskega javnega, političnega in kulturnega življenja, pa tudi gostje iz tujine.

Slavnostni govornik je bil predsednik predsedstva RS, gospod Milan Kučan, s pozdravnimi nagovori pa so sodelovali: gospa Jožica Puhar, ministrica za delo RS, dr. Peter Tancig, minister za znanost in tehnologijo RS, dr. Peter Vencelj, minister za šolstvo in šport, prof. dr. Ana Krajnc, predsednica ADS, gospod Jože Strgar, župan MO Ljubljana, dr. Paolo Federighi iz Evropskega biroja za izobraževanje odraslih (Amersfort, Nizozemska) ter gospod Paul Belanger, direktor Unescovega inštituta za izobraževanje iz Hamburga.

V prvi vrsti sedijo – z leve proti desni: dr. Peter Tancig*, minister za znanost, gospod Milan Kučan, predsednik Predsedstva RS, dr. Zoran Jelenc, direktor ACS, Matija Malešič, podpredsednik IS Republike Slovenije in sekretar za družbene dejavnosti ter dr. Peter Vencelj, minister za šolstvo in šport.

Predsednik države med ogledom ACS

Mednarodna konferenca Rethinking Adult Education for Development

Na Andragoškem centru smo bili že od vsega začetka vpeti v mednarodne tokove. Učili smo se od drugih, ob tem pa nenehno utirali tudi izvirna lastna pota.

Andragoški center je bil organizator mednarodne konference Preobrazba izobraževanja odraslih za razvoj (Rethinking Adult Education for Development), na kateri je s prispevki sodelovalo 66 strokovnjakov, med njimi kar 52 gostov iz tujine. Pokroviteljica konference je bila Vlada RS, denarno pa ga je podprl Unesco. Za organizacijo prireditve sta bila odgovorna dr. Zoran Jelenc in Metka Svetina.

Na fotografiji: Udeleženci konference Rethinking Adult Education for Development pred Cankarjevim domom.

Odperta prva borza znanja

Že v prvem letu, 26. oktobra 1992, je bila na ACS odprta prva borza znanja.

Na fotografiji z leve: dr. Zoran Jelenc, direktor ACS, dr. Peter Tancig, minister za znanost in tehnologijo, dr. Vida A. Mohorčič Špolar in Sonja Klemenčič.

Prvo usposabljanje mentorjev študijskih krožkov

Leta 1993 so začeli študijski krožki, doslej najuspešnejša oblika neformalnega izobraževanja odraslih, osvajati Slovenijo.

Na fotografiji z leve: Peter Monetti, Sonja Klemenčič, dr. Dušana Findeisen, dr. Ana Krajnc, dr. Nena Mijoč in dr. Zoran Jelenc na slovesnosti ob zaključku usposabljanja prve generacije mentorjev študijskih krožkov na ACS, junija 1993.

Dr. Paul LeGrand, starosta evropske andragoške znanosti, med konferenco.

Prof. dr. Peter Jarvis z univerze v Surreyju (Velika Britanija), med predstavitvijo svojega prispevka na mednarodnem posvetu Preobrazba izobraževanja odraslih za razvoj / Rethinking Adult Education for Development, v Ljubljani, leta 1993.

Zaposleni na ACS v letu 1994/1995

Delovna ekipa Andragoškega centra Slovenije v letu 1994/95.

Sedijo z leve: Olga Varl, Nataša E. Jelenc, Tanja Vilič Klenovšek, Ester Možina in Olga Drogenik.

Stojijo z leve: Nika Ovijač, Metka Legvat Žargi, Zdenka Birman Forjanič, Peter Monetti, Miran Morano, Rudi Lesjak, Jože Galuf, Irena Benedik, Sonja Klemenčič in Metka Svetina.

Mednarodna konferenca Izobraževanje odraslih v prehodnem obdobju

Pod pokroviteljstvom Unesca in ESREA je ACS v letu 1995, kot udeleženec v projektih Stanje v raziskovanju izobraževanja odraslih v Evropi ter Svetovni trendi v raziskovanju izobraževanja odraslih, pripravil mednarodno konferenco Izobraževanje odraslih v prehodnem obdobju (Adult Education in the Period of Transition), ki se je je udeležilo 29 strokovnjakov iz štirinajstih držav. Med njimi: prof. dr. Peter Jarvis (prvi z leve), dr. Maša Stavanja (tretja z leve), dr. Barry Hake, sekretar ESREA (šesti z leve), dr. Vida A. Mohorčič Špolar (četrt z desne) in drugi.

Andragoški center Slovenije – generator novega znanja

ACS se je predstavil na 2. slovenskem festivalu znanosti, 1996.

Dnevi slovenskega izobraževanja 1995

Razvojni projekti Andragoškega centra Slovenije (borza znanja in študijski krožki) se predstavijo javnosti. Udeležba na javnih prireditvah, kakršna je bila DSI, je bila priložnost za promocijo in menjavo znanja, dosežkov, izkušenj ... Na prireditvi je ACS prejel nagrado za najboljšo vitrino, v kateri so bili predstavljeni študijski krožki.

Slovesna podelitev priznanj ACS

Teden vseživljenjskega učenja (TVU) je postal tradicionalna, nacionalna promocijska prireditev. Da bi poudarili praznično razsežnost festivala učenja in izrazili priznanje tistim, ki se odlikujejo po lastnih učnih dosežkih ali po inovativnosti pristopov v izobraževanju odraslih, smo začeli leta 1997 podeljevati priznanja Andragoškega centra Slovenije za izjemne učne in strokovne dosežke pri učenju odraslih.

Prve dobitnike priznanj sta s svojo prisotnostjo na podelitvi počastila predsednik države, gospod Milan Kučan, ter minister za šolstvo in šport, dr. Slavko Gaber.

Dnevi slovenskega izobraževanja 1996 in vseživljenjsko učenje

Na Dnevih slovenskega izobraževanja 1996 smo prvič uveljavljali načelo vseživljenjskosti učenja! Temu smo posvetili tudi obsežno, nacionalno promocijsko prireditev Teden vseživljenjskega učenja, ki smo ga v letu 1996 kot snovalci in nacionalni koordinatorji izvedli prvič, skupaj z 59 izvajalci po vsej Sloveniji.

Andragogi na strokovnem posvetu v Gozdu Martuljku leta 1998

Strokovnjaki s področja izobraževanja odraslih so se zbrali na posvetu v Gozdu Martuljku na temo Programska prenova poklicnega in strokovnega izobraževanja.

V avditoriju, z leve: dr. Vida A. Mohorčič Špolar (direktorica ACS), Olga Drogenik, Sonja Klemenčič, Tanja Vilič Klenovšek in drugi.

Izobraževalna dejavnost ACS

Zaključek programa usposabljanja »Mojstrov nevro-lingvističnega programiranja - NLP«, 30. 6. - 4. 7. 1997.

Andragoški kolokvij

K razvoju stroke smo od leta 1997 skušali prispevati tudi s prirejanjem andragoškega kolokvija, ki je že tradicionalno umeščen v čas Tedna vseživljenjskega učenja (tretji teden oktobra). Tretji andragoški kolokvij (19. oktober 1999) je bil posvečen temi Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo - nuja ali utopija? Uvodne referate so pripravili sodelavci ACS in tako predstavili vsebine, pomembne za nacionalni program izobraževanja odraslih.

Na fotografiji: Sonja Klemenčič, Olga Drofenik, mag. Ester Možina in dr. Vida A. Mohorčič Špolar.

Slovesnost na Andragoškem centru

Direktorica ACS (1996–2006), dr. Vida A. Mohorčič Špolar, med interno slovesnostjo, spomladi 1998.

Posvet v Portorožu leta 2000

Prvi odločnejši (nacionalni) korak na poti h kakovosti v izobraževanju odraslih je bil storjen s posvetom v Portorožu, maja 2000.

Na fotografiji: Jasna Tominko Baloh (Doba Maribor) in Sonja Klemenčič (ACS, vodja področja za razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih).

Posvet v Portorožu leta 2001

Kakovosti v izobraževanju odraslih je bil posvečen tudi drugi posvet v Portorožu, 6.-7. marca 2001, z naslovom Ponudimo odraslim kakovostno srednjo šolo.

Na fotografiji spredaj, z desne: dr. Lucija Čok, ministrica za šolstvo, znanost in šport, ter mag. Zvonka Pangerc Pahernik (ACS).

Posvet v Portorožu leta 2001

Tanja Možina na posvetu Ponudimo odraslim kakovostno srednjo šolo, marca 2001 v Portorožu.

96

Svetovalno središče Maribor

K uveljavljanju kulture učenja med odraslimi so pomembno prispevala regionalna svetovalna središča. Eno takih središč je bilo leta 2001 odprto tudi v Mariboru. Slovesnosti sta se udeležila tudi mag. Tanja Vilič Klenovšek, vodja razvoja na področju informiranja in svetovanja v izobraževanju odraslih, in predstavnik IIZ/DVV, Uwe Garten-schleger iz Nemčije.

Predsednik Vlade RS med dobitniki priznanj ACS 2002

Predstavniki Vlade, ki je praviloma pokroviteljica Tedna vseživljenjskega učenja, se že vsa leta udeležujejo slovesnosti ob odprtju TVU. Prireditelj je združena s podelitvijo priznanj za izjemne dosežke pri učenju odraslih. Dobitnike priznanj ACS za leto 2002 (na fotografiji z leve: Dušica Kunaver, Jožek Horvat Muc, člani skupine za samozagovorništvo Centra Dolfke Boštjančič iz Drage pri Igu, predstavniki Univerze za tretje življenjsko obdobje iz Velenja, Zveze tabornikov Slovenije, skupine PUM Ajdovščina, izobraževalne organizacije Glotta nova, študijskih krožkov LU Slovenska Bistrica ter območne organizacije ZSSS Posavje, predstavnik MO Maribor, župan Boris Sovič, Vera Brgoč, dr. Ivan Kejžar, Srečko Krč ter mag. Borut Rovšnik) sta s svojo prisotnostjo na slovesnosti počastila predsednik Vlade RS, dr. Janez Drnovšek in ministrica za šolstvo, znanost in šport, dr. Lucija Čok (v sredini).

Prvi regionalni festival učenja v JV Evropi, Skopje 2003

Z osrednjo promocijsko prireditvijo, Tednom vseživljenjskega učenja, smo že vsa leta vpeti v mednarodno gibanje festivalov učenja. V mednarodni prostor širimo tudi svoje znanje in izkušnje.

Na fotografiji: Metka Rečnik, zunanja sodelavka ACS, na slovenski stojnici v Skopju.

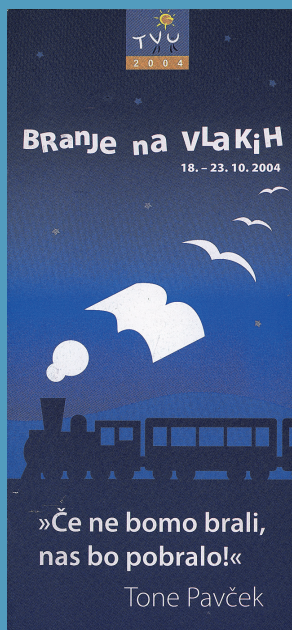
Podelitev Evropskega jezikovnega priznanja

Z razvojnimi projekti ACS smo želi tudi priznanja! Evropsko jezikovno priznanje za leto 2004 je bilo podeljeno Andragoškem centru Slovenije za projekt Allegro – Omogočimo učenje tujih jezikov skupinam na obrobju.

Na fotografiji: Darijan Novak, vodja projekta (levo), Nataša E. Jelenc, snovalka projekta (v sredini), dr. Vida A. Mohorčič Špolar (na desni), 7. decembra 2004.

Slovesno odprtje TVU 2003

Avditorij z dobitniki priznanj med slovesnostjo, na kateri je bila slavnostna govornica ugledna slovenska dramska in filmska igralka ter ambasadorka Unicefa, Milena Zupančič (spredaj v sredini), na fotografiji desno sedi gospod Elido Bandelj (MŠŠ), predsednik Nacionalnega odbora TVU, spredaj levo pa mag. Margerita Zgmajster, namestnica direktorice ACS.

Branje na vlakih, zgibanka

Če ne bomo brali, nas bo pobralo!

Tej pomenljivi misli Toneta Pavčka smo se ob 10-letnici študijskih krožkov in 5-letnici krožkov Beremo z Manco Košir, pridružili z vseslovensko prireditvijo Branje na vlakih, ki so ga izvedli člani bralnih krožkov v okviru TVU 2004. Na povabilo k donaciji knjig se je odzvalo veliko slovenskih založb, knjižnic in zasebnikov, tako da je bilo potnikom podarjenih več sto knjig.

Dan odprtih vrat na ACS

Med prireditvami 10. Tedna vseživljenjskega učenja je bil promociji Andragoškega centra posvečen Dan odprtih vrat, na katerem smo v celodnevnem informativno-izobraževalnem programu predstavili vse temeljne dejavnosti in projekte ACS.

Parada znanja 2005

Desetletje prirejanja festivala učenja – TVU smo proslavili s Parado znanja, ki smo jo izvedli v sodelovanju z Mestno občino Ljubljana na Kongresnem trgu, 20. oktobra 2005. Na prireditvi so sodelovali soustvarjalci Tedna vseživljenjskega učenja iz osrednje slovenske regije, pa tudi od drugod.

Na fotografiji: Veselje na odru in pod njim ob zaključku celodnevne prireditve.

Srebrno jabolko kakovosti za projekt mobilnosti

Učenje in menjava znanj v mednarodnem prostoru je naša stalnica.

Na fotografiji: Podelitev Srebrnega jabolka kakovosti mag. Nevenki Bogataj, vodji razvoja neformalnih oblik učenja na ACS, za koordiniranje projekta mobilnosti Participativno učenje v različnih poklicnih praksah, v programu Cmepius. Priznanja sta podeljevala minister za šolstvo in šport, dr. Milan Zver ter mag. Majda Širok, direktorica CMEPIUS, na Ljubljanskem gradu, 15. novembra 2006.

Pogovor o prihodnosti ACS

20. decembra 2006 je Andragoški center Slovenije obiskal minister za šolstvo in šport, dr. Milan Zver, s sodelavci: dr. Alenko Šverc, državno sekretarko MŠŠ, mag. Vero Gradišar, vodjo finančne službe MŠŠ, Elidom Bandljem, vodjo sektorja za izobraževanje odraslih pri MŠŠ ter Boštjanom Kolaričem. Tema srečanja je bilo vprašanje o prihodnosti Andragoškega centra Slovenije.

Na fotografiji z leve: gospod Elido Bandelj, dr. Slavica Černoša, v. d. direktorice ACS, minister za šolstvo in šport, dr. Milan Zver in dr. Alenka Šverc.

Sodelovanje v mednarodnih projektih

Mednarodna projektna srečanja so vedno zasnovana delovno, najdejo pa se tudi trenutki za sprostitve in veselje ob opravljenih nalogah. Fotografija je nastala v Barceloni, leta 2003, na srečanju projektna skupine TVU/LLW Grundtvig. Na njej so poleg udeležencev iz Slovenije – Olge Drogenik, mag. Zvonke Pangerc Pahernik, Davida Fartka, Darijana Novaka ter Francija Lajovica tudi projektni partnerji iz Bolgarije, Španije, Romunije, Švice in Nemčije.

Novinarska konferenca ob 15-letnici ACS

Ob petnajstletnici uspešnega delovanja naše ustanove (slovesno je bil odprt 24. januarja 1992) smo sklicali novinarsko konferenco.

Na fotografiji z leve: Slavica Borka Kucler, dr. Alenka Šverc, državna sekretarka MŠŠ, dr. Slavica Černoša, v. d. direktorice ACS (sept. 2006– avg. 2007) in mag. Andrej Sotošek (ZLUS), predsednik Sveta ACS, med novinarsko konferenco, 16. februarja 2007.

